

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Památník vydaný ku slavnosti odhalení pomníku, postaveného na hřbitově v Orlové padlým při obsazování Těšínska a za plebiscitu : 30.IX.1928 za oslav 10letého výročí Republiky Československé : protektoři slavnosti: zemský voj. velitel gen. Josef Šnejdárek v Košicích, starostenský sbor okresu fryštátského, město Orlová.

Liczba stron oryginału

92

Liczba plików skanów

92

Liczba plików publikacji

93

Sygnatura/numer zespołu **KD III 02602**

Data wydania oryginału **[1928]**

Zdigitalizowano w ramach projektu pt.

**Udostępnienie cieszyńskiego dziedzictwa
piśmienniczego on-line**

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

**TĚŠÍNSKÝM
HRDINŮM!**

TADEUSZ KOPOCZEK
SZYMANOWSKIEGO 1/11
43-400 CIESZYN

Publikację "Těšínským hrdinům!" podarował mi Karol Sabella, wyśmienity linotypista a później perfekcyjny korektor /czytał także "Głos Ziemi Cieszyńskiej w okresie, kiedy tygodnik tłoczony był w Cieszyńskiej Drukarni Wydawniczej/.

Karol Sabella, z którym byłem zaprzyjaźniony, należał do Milicji Polskiej w Cieszynie oraz uczestniczył w kampanii obronnej Śląska Cieszyńskiego podczas czeskiego najazdu w 1919 roku.

Nie wiem czy polega to na prawdzie, ale podobno Muzeum w Czeskim Cieszynie otrzymało od władz polecenie wykupienia przedmiotowej publikacji i to za dość ponętą cenę, a miało się to dzieć w latach pięćdziesiątych ostatniego stulecia ubiegłego wieku. Publikację oprawił Paweł Czarnecki, zaś dedykację, na prośbę darczyńcy, sporządził Wiktor Kolonko - grafik poligraficzny w CDW.

W styczniu 2004 roku egzemplarz niniejszy podarowałem "Książnicy Cieszyńskiej".

[The following text is extremely faint and illegible, appearing as ghosting or bleed-through from the reverse side of the page. It consists of several paragraphs of text, likely in a historical or academic style.]

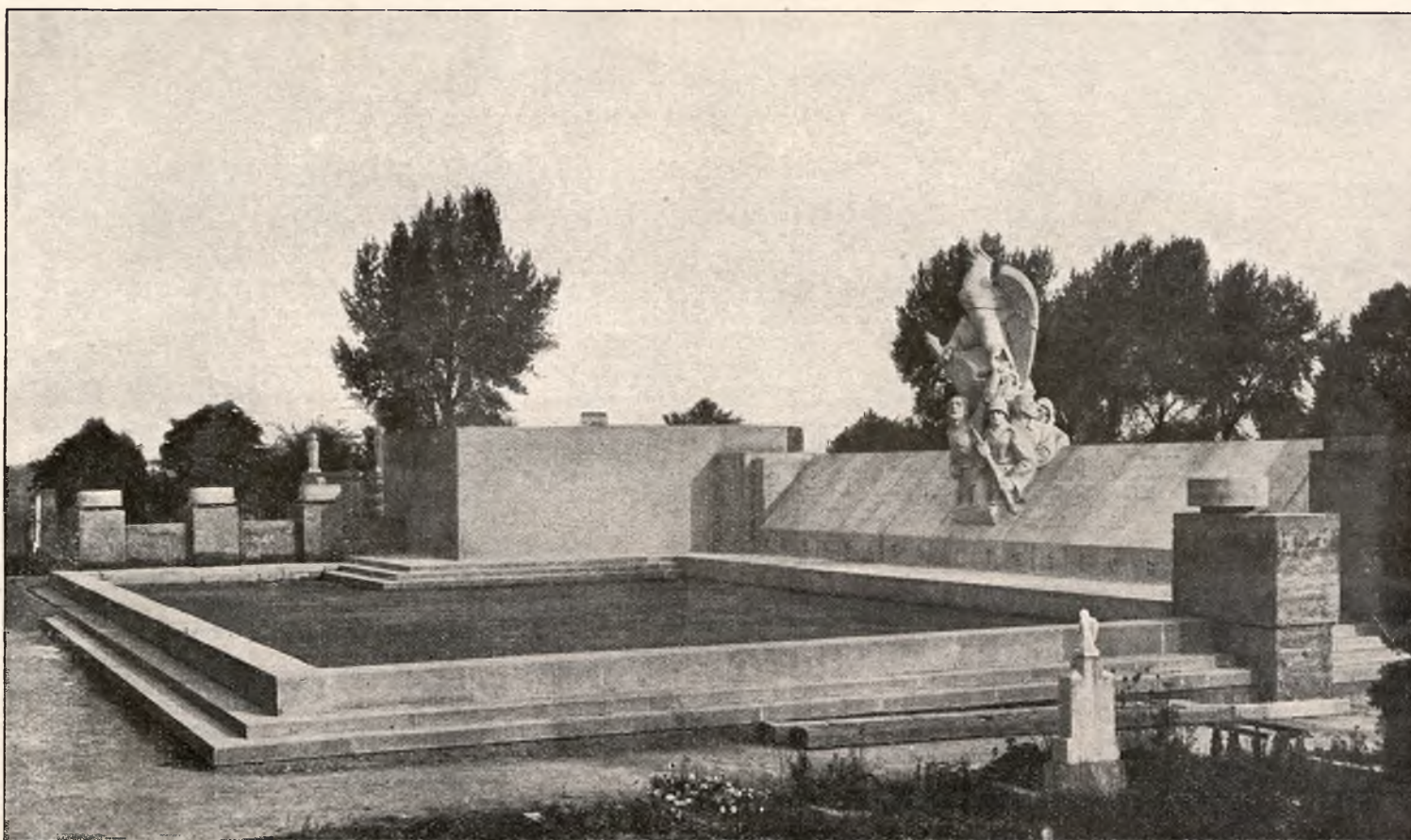
G-k.

*Memu przyjacielowi Jadenszowi Kopoczkowi
z przeświadczeniem o dobrym spożytkowaniu
niniejszej publikacji - w 60-lecie historycznych
dla Ziemi Cieszyńskiej wydarzeń
ofiaruje*

Labelka Karol

Cieszyn, w październiku 1978 roku.

Celkový pohled na pohřebiště s pomníkem před jeho dohotovením.

Ideové pojetí autora: „Kolektivní hrob pro kolektivní uctívání, řešení národnostně, ne konfesíonálně, neb toto jest již v prvému obsaženo, ani individuálně, aby nebylo hrobů osířelých, nikým nekrášených, aby nebylo chagí mezi padlými. Položivše dobrovolně svůj život, dali všichni stejně a proto i rovně všem. Zeleň posvátného háje vyvedena schody z trávníku mrtvých, aby daleko viditelná připomněla všem, že zde pohřbení padli, bychom my žili a že máme žít, bychom dokončili a dále hájili odkaz jimi nám zanechaný.“

Václav Žalud, Stránský-Šlégl.

PAMÁTNÍK

VYDANÝ KU SLAVNOSTI ODHALENÍ POMNÍKU,
POSTAVENÉHO NA HRBITOVĚ V ORLOVĚ

PADLÝM PŘI OBSAZOVÁNÍ
TĚŠÍNSKA A ZA PLEBISCITU.

19 ^{30.}/_{IX.} 28

ZA OSLAV 10LETÉHO VÝROČÍ
REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ.

PROTEKTORI SLAVNOSTI:

ZEMSKÝ VOJ. VELITEL GEN. JOSEF ŠNEJDÁREK V KOŠICÍCH.
STAROSTENSKÝ SBOR OKRESU FRYŠTÁTSKÉHO.
MĚSTO ORLOVÁ.

NÁKLADEM SPOLKU PRO POCTU PADLÝCH ZA TĚŠÍNSKO V ORLOVĚ.
TISKEM KNIHTISKÁRNY „SLEZSKÁ GRAFIA“ V OPAVĚ.

KD III 2602

KD 2602

D 63/04
25,00

Da isth reditile gra H. fajrčun

ZHASNUVŠE
DÁLE ŽIJÍ PADLÍ BOJOVNÍCI
V PAMĚTI NÁRODA.

PETR BEZRUIČ 2. IX. 1928.

OBSAZENÍ TĚŠÍNSKA:

23. LEDNA 1919.

ÚSTUP ZA DEMARKAČNÍ ČÁRU:

25. ÚNORA 1919.

PLEBISCITNÍ DOBA:

OD 27. ZÁŘÍ 1919 DO 28. ČERVENCE 1920.

ROZDĚLENÍ TĚŠÍNSKA:

28. ČERVENCE 1920.

POŘAD SLAVNOSTÍ

ODHALENÍ POMNÍKU PADLÝM ZA TĚŠÍNSKO
ZA OSLAV 10LETÉHO VÝROČÍ REPUBLIKY ČESKO-SLOVENSKÉ KU POCTĚ PADLÝCH
LEGIONÁŘŮ V CIZINĚ, A OBĚTÍ ZA OBSAZOVÁNÍ HRANIC TĚŠÍNSKA
I ZA PLEBISCITU NA TĚŠÍNSKU.

*

Svátek sv. Václava v pátek dne 28. září 1928 o půl 20. hod.

Báňský dům, Orlová.

DRAMATICKÝ ODBOR TĚLOCV. JEDNOTY „SOKOL“ ORLOVÁ I.

STAROSTA STILMONDSKÝ

Drama o 3 jednáních. Napsal Maurice Maeterlinck. Děj ve Stilmondu, městečku v belgických
Flandrech koncem srpna 1914 za vpádu německého vojska.

*

V sobotu dne 29. září 1928 o půl 20. hod.

Báňský dům, Orlová.

SPOLEK PRO POCTU PADLÝCH ZA TĚŠÍNSKO SPOLU S OSVĚTOVÝM SBOREM
OKRESU FRYŠTÁTSKÉHO V ORLOVÉ.

PĚVECKO-HUDEBNÍ AKADEMIE

PROGRAM:

Státní hymny. – Proslov.

1. Bendl: Chorál národa českého.	} Mužský sbor.
Wendler: Byli jsme a budem.	
2. B. Smetana: Z mého života. – Allegro vivo appassionato=allegro moderato
à la Polka=Largosostenuto=Vivace. Slezské kvarteto.	
3. J. B. Förster: Hnědá brázda.	} Mužský sbor.
Polní cestou.	

PŘESTÁVKA.

4. Jeremiáš: Vzhůru již hlavu, národe.	} Mužský sbor.
Palla: Na mýti.	
5. K. Krupa: „Matičce“, cyklus písní, text od Nerudy. Zpívá sl. Žáková M.,
u klavíru autor.	
ó. Palla: Po kázání. Mužský sbor.	
Pokorný: Keď sa Slovák, baryton. Zpívá Dr. J. Bialek.	
Wünsch: Slezské písně. Mužský sbor.	

„Slezské kvarteto“ tvoří pp.: prof. Vl. Průša, Al. Kalus, V. Cepek, F. Vavříček.
Mužský sbor „Před Těšínem“ diriguje odb. učitel Jos. Cenek.

V neděli dne 30. září 1928 na hřbitově v Orlové.

SLAVNOST ODHALENÍ POMNÍKU

8.30 hodin:

Sraz spolků krojovaných na bývalém výstavišti, nekrojovaných, korporaci a ostatního obecnstva před českým reálným gymnasiem v Orlové.

9 hodin:

Průvod městem k pomníku.

10 hodin:

1. Praus: Chorál Čechů. – Mužský sbor »Před Těšínem«.
2. Zahájení a vložení památních spisů do pomníku. Předseda spolku Jos. Marek.
3. Projev autorů pomníku.
4. Projev I. protektora slavnosti: Zem. voj. velitel v Košicích generál Jos. Šnejdárek.
Odhalení pomníku.
- Bendl: Chorál »Kdož jste boží bojovníci«. Mužský sbor »Před Těšínem«.
5. Projev II. a III. protektora slavnosti:
Starostenský sbor okresu fryštátského a Město Orlová – starosta Jan Jařabáč.
6. Slavnostní proslov zástupce Památníku Odboje v Praze: Št. kp. Vladimír Roubal.
7. Projevy zástupců státních a vojenských úřadů a zástupce
Slezské Matice osvěty lidové.
8. K. Krupa: TRY ZNA – Hudba pěšího pluku 34 »Střelce Jana Čapka«.
9. Převzetí pomníku do ochrany: Župa Moravsko-Slezská Čsl. Obce Legionářské.
Sokolská župa těšínská Jana Čapka.
10. Paukner: »Slezská Vlasti«. – Mužský sbor »Před Těšínem«.
11. Státní hymny. – Hudba pěšího pluku 34 »Střelce Jana Čapka«.

30. září 1928 odpoledne:

13 hodin:

Společný oběd v Báňském domě a v hotelu »Orlová«.

15. hodin:

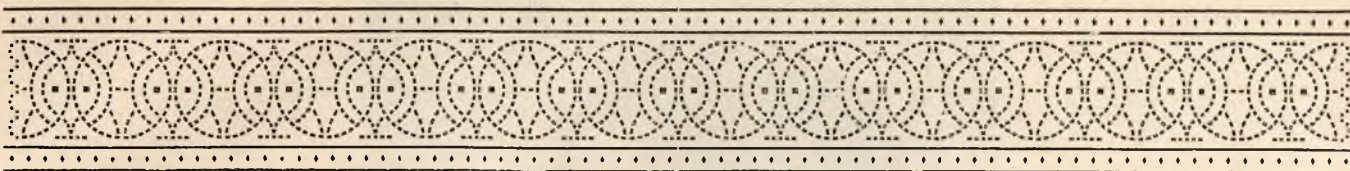
PROMENÁDNÍ KONCERT na náměstí v Orlové.

Hudba pěšího pluku 34 »Střelce Jana Čapka«.

17 hodin:

KONCERT vojenské hudby ve dvoraně Báňského domu v Orlové.

ÚVODEM.

Když byly na orlovském hřbitově ukládány do lůna slezské země první oběti bojů o celistvost Těšínska, provedli účastníci slavných pohřbů peněžité sbírky a určili je pro podporu nemajetných pozůstalých i pro postavení důstojného pomníku.

Aby se uskutečnila vůle přispívatelů, byl v Orlové zřízen fond pro pozůstalé po padlých legionářích. Později se přeměnil fond na Spolek k poctě padlých. Snažil se svědomitě, aby splnil stanovený úkol.

Strádajícím pozůstalým poskytoval podpory peněžité i v potravinách a tak zmírňoval ztrátu živitelů rodin.

Druhý úkol, totiž postavení pomníku, nebylo možno ihned provést, jelikož se nedostávalo peněžních prostředků. V roce 1926 byly zahájeny přípravné práce k důstojnému pomníku. Podařilo se dohotoviti jej letos a odhaliti jej v jubilejním roce v rámci oslav 10. výročí trvání naší samostatnosti.

Zhostil-li se spolek čestně těžkého úkolu, děkuje za to veřejnosti, která pochopila šlechetný účel spolku a podporovala jej finančně i morálně.

Nejlepší svědectví o tom podává výkaz o odvedených přispěvcích. Všichni členové národa uznali svoji mravní povinnost. Školní žactvo stejně jako jeho učitelé, prostí dělníci i členové ředitelské konference kamenouhelných dolů našeho revíru, malí živnostníci i velcí průmyslníci se chtěli odvděčiti hrdinům padlým za Těšínsko, chtěli uctít jejich památku i ulehčiti nemajetným pozůstalým.

V peněžitých sbírkách se občanstvo přímo předstihovalo. Pamatovalo se na ně při každé příležitosti, při radovánkách i ve smutku, i při vykonávání své občanské povinnosti. Jen tak mohl spolek dosíci svého cíle.

Značný příspěvek Památníku odboje i kanceláře čsl. legií v republice umožnil, že již letos mohl býti pomník dokončen a odhalen.

Pomník ztělesňuje myšlenku, že bojovníci za vlast, za Těšínsko se nelekali těch největších obětí. Muž opustil svoji rodinu, ženu i děti, syn svoji matku, horník vyměnil kylof za pušku. A rychle vyrostla na obranu vlasti masa dobrých členů svého národa. Nikdo se neohlížel na to, že opouští klidný občanský život a že se vydává v nebezpečí zmrzačení nebo i v náruč smrti.

Padlým hrdinům byl postaven a odhalen pomník na orlovském hřbitově. Byla zřízena trvalá památka hrdinství a sebeobětování. Pohřebiště padlých hrdinů jest posvátným místem nejen pro příbuzné, spolubojovníky a současníky, nýbrž i pro ostatní Čechoslováky. Vděčný národ bude hluboce uctívati padlé bojovníky a vzpomínati jejich skvělé památky.

Pomník připomene současníkům, mládeži i příštím, jaký krásný příklad lásky k vlasti a svobodě dovedli podati tito hrdinové, ukáže, chceme-li jich býti hodni, že musíme pracovati nenáročně pro vlast a udržeti si svobodu, kterou nám dobyli. Samo uctívání že naprosto nestačí.

U rovů těchto hrdinů budeme čerpati vždy vzpruhu a sílu v době nebezpečí a malomyslnosti. Opakujeme slova, jež pronesl při pohřbívání padlých vojáků na orlovském hřbitově spisovatel, redaktor, dnes již bohužel také zesnulý, Fr. Sokol-Tůma:

Oni nezemřeli, ale žijí svým krásným vyspělým duchem; jejich hrdinné činy zůstanou vždy našimi zážnými vzory, budeme je zde chodit navštěvovati, u nich budeme posilovati svého ducha!

Obepneme je pro vždy naší všecken žal stravující láskou!

Nehynoucí čest a hlubokou úctu zachováme jejich památce!

Gen. Šnejdár

Skupina ušlechtilých občanů utvořila Spolek pro poctu padlých na Těšínsku.

Jménem padlých hrdinů, jimž jsem měl čest velet, žádám Spolek pro poctu padlých na Těšínsku, by přijal můj hluboký dík.

Nechci kaliti slávu za vlast padlých hrdinů dlouhými úvahami.

Jejich smrt byla nejkrásnější ze všech.

Umřeli za vlast v bitvě — beze slov.

Jejich sláva nade vše čistá slov nepotřebuje.

Smrt jejich byla vlasti užitečnou.

Bez této oběti by bylo Těšínsko připadlo cizincům se vším obyvatelstvem — energickým, vlasteneckým a hrdým.

Bez jejich obětí tato krásná země byla by od vlasti odtržena se svým podzemním bohatstvím, bez něhož naše industrie by byla nemožnou.

Budiž jim a jejich rodinám vlast za to vděčnou, neboť oni to byli, kteří stáli na stráži hranic mladého státu, kteří svými těly odrazili útok a tak zemřeli v obraně vlasti.

Pomník jejich budiž majákem hlásajícím všem občanům nesmrtelnou slávu těchto za Těšínsko padlých hrdinů; budiž mezníkem, který žádný cizinec se zbraní v ruce překročiti nesmí a Vy, Slezáci — ve vlasteneckém boji osvědčení bojovníci — buďtež jeho věrnými strážci.

KOŠICE, 11. září 1928.

Generál Josef Šnejdár,
zemský vojenský velitel.

JAROSLAV KVAPIL:

TRÝZNA.

Červenobílý prapor vlaje vítězný, spanilý,
ale kde vy jste, rodní bratři, kdož jste jej vztýčili?
Havlíčkův, Nerudův prapor, doma jsme poznovu —
jakou to krvavou cestou došli jste k domovu!

V kterých to dálkách jste ten náš prapor odvážně vztýčili?
Kdeže vám v světa končinách nasypem mohyly,
kdeže to mlhami spláče nad vámi listopad,
v které že neznámé zemi lze se vás dokopat?

Spočítat vaše hroby kdože se osmělí?
Kolik vás vyšlo vítězit? Kam jste se poděli?
Veliký pátek minul, nastalo vzkříšení —
ale vy, bratři rodní, zdaliž jste smířeni?

Možno-li nekleknout, nekát se a za slzy se stydět?
Kterak jste dovedli milovat a kterak nenávidět,
kterak jste dovedli slunci žít a smát se vichřicím!
Možno-li za vás mrtvé odpustit žijícím?

Byli jsme opravdu hodni té krve prolité,
plačících matek, žen a milenek, o nichž už nevíte,
smíme se znáti k dětem, jichž otců tady není,
smíme tu za vás obejmout to siré pokolení?

A smí-li budoucnost vlasti být jeho odměnou,
bdí-li sbor vašich duší nad zemí spasenou,
nechať tu v Čechách na věky, jak vy jste toužili,
červenobílý prapor vlaje, vítězný, spanilý!

Slyšte to volání naše u večer setmělý:
přejte nám žítí tak čestně, jak vy jste zemřeli,
a zač jste odešli umírat, nechať se dětmi vrátí
v spasenou vámi otčinu, vy svatí, svatí, svatí!

28. ŘÍJNA 1919.

ZA ČERNOU ZEM.

Sto komínů zvedá svá štíhlá těla ve smutku k nebi. Sto komínů vydychuje svou černou krev. Černý dým lidské krve stoupá těžkou záclonou k nebesům a volá k bohům o mír duší a zúrodnění.

Sto výhní šlehá svými plameny a barví zčernalou krev, přijatou nebesy, opět do ruda.

Sto výhní metá své horké jazyky a prosí bohy o vláhu a navrácení krve. Těžký, oblačný nimbus krve neodchází z klenby černé země. Vláhou vrací se tam, kde byl počátek.

Sto dolů otvírá své jicny, sto lánů půdy chtivě oplodňuje svá kyprá těla.

Krev lidí jest zúrodněna, obtěžkána stonásobnou znojnou silou pro nový boj; naplňuje duši mírem.

Milý bratře!

Vešel jsi v naši černou zemi a zanechal jsi nám zde svou krev, svou duši, svou lásku.

Desettisíce vás bylo a byl jsi jeden.

Kdo jsi byl, že jsi tak miloval?

Jsi otrok našich hladových jam, číhajících od Karvinné až po Ostravu? Nebo moravské sloužíš půdě, aby vydala zrno? Či české háje učily Tě písni, nebo Kriváň Tě snad odchoval?

Ale byl jsi jeden — ve statisíci proměnách! Byl jsi vesmír.

Byl jsi láska.

Proto jsi dal sama sebe naší černé zemi.

*

Milý bratře!

Tři země v krvi jsi opouštěl a s nimi se loučil.

Vzpomeneš si na bílé pláně nekonečné země tam daleko na východě, která Ti dala kdysi druhý domov a útulek před běsem války? Domovem zůstala, ale klidu jsi nežádal. Přijal jsi znovu břemeno boje.

A když na sever této země, v pláči revoluce, stál jsi na zádi lodi, opouštějící přístav a hleděl jsi za soumraku na úzký pruh břehu, který mizel zraku, až splynul s noční temnotou — což nezjihlo Ti srdce loučením?

Loučíš se, smutnou vzpomínku v hrudi a jasnější vzpomínka na shledání Tě ukoľbala na vlnách šedivého moře k spánku.

Shledání s milými doma!

Kdy nadejde? A přijde-li vůbec kdy?

Tuto zemi v krvi opouštíš.

Šel jsi opět do neznáma, abys dobrou nabídl sebe.

Po několika dnech Tě probudilo slunce zářivé země, jež Ti dala zase domov. A zase jsi nežádal klidu. Ve směsi národů, s bodákem v ruce, šel jsi za právem a spravedlností.

Také tuto krvavou zemi bylo Ti opustit. Ale její krev byla vykoupena: jí byla vykoupena i Tvoje. Loučil jsi se s touto zemí jako s drahým přítelem, který Tě vyvedl z údolí béd do zahrady radosti.

V této požehnané zahradě odpočine Tvoje hlava v milované ruce. Ráj u Tebe, ráj kolem, i nad sebou nebe uvidíš.

Tíha spadla s duše. Rachot děl, štěkot pušek, sten ubohých, rudé záplavy — to vidím už jen ve snách. Vše se rozplynulo jako dávná, dávná historie.

Vše v mlhách.

Z mlhy vystoupí světlo.

Bod.

Šíří se v zlatou gloriolu. Záplava roste a blíží se, já v ni vstupuji.

Jas, mír a klid, zeleň zahrady se otevře a v ní věčná láska.

A zde ruka vztahuje se ke mně a hladí tvář. Ta ruka je nekonečně hebká, jakoby líc v peřné vložky ulehla. Otvírám oko své a vidím sebe v jiném. Nic není tak hlubokého, jako to oko; je v něm celý svět, objímá mne něhou.

Jsem doma. Jsem tak doma, že se nechce uvěřit.

Jsem v zahradě splněných slibů.

Tuto zahradu nikdy neopustím, nic mne nepřinutí, abych se loučil s tím, čeho mé srdce je plno.

A zrak se zase kalí mlžným závojem.

Závoj houstne a zakrývá vidinu, až vše splyne zase v bývalou šed'.

Vidina byla na dosah. Ale jsem doma, doma!

— — — — —
Z Tvého snění probouzí Tě bolný výkřik:

Na Těšínsko!

V černou zem! — Není domov celý! — — —
— — — — —

Zahrada krvavých růží!

Kopyta duní českou zemí. Bronzové hlavně děl zvoní divnou píseň. Mrazivé je řinčení železa pušky.

Vlaky supí na východ.

Bohumín! —

Znova netvor ožil a běsnil svými drápy v divém tempu.

Vysněná zahrada mění svůj kout v chaos boje.

Vůli lidu obsazujeme svůj kraj a svůj lid bereme v ochranu.

Bohumín! —

Nic netuše, byl jsi napaden ještě v jedoucím vlaku, jenž nedospěl ani nádraží. První výstřely zaryly se do stěn vozů. To byl první pozdrav vlasti a první povel k boji.

Seskakuješ z vozu a dáváš povely svým. Ale každý již chápe situaci překvapení a jest vidět iniciativu u všech.

Shon, rachot, divá odvaha, nezlomná vůle a potměšilý přepad likvidován. Bohumín je Tvůj.

Teď jsi procitl. Tvůj sen zmizel docela, ale zapomínáš naň v mrazivé skutečnosti, která vrazí rozvahu a cit povinnosti.

Překotný chvat boje, povely, rozkazy, pochody, útoky, skřehot pušek — to vše míjí rychle za sebou a mění Tě ve stroj. A ten jde ku předu, stále jde, jde a jde . . .

Petrovice — Fryštát a Těšín.

Orlová — Doubrava — Karvinná.

Zde — vidíš ten shluk? To je u mého rodného domu. A tam — to je zase můj! A tam, zde, hled', víš, co dobýváš? To jsou naše chalupy a naše černá zem!

Vaše černá zem? I má jest! I můj je to dům!

Teď kdosi vydal sten.

Tady Ti padá u nohou bratr. V oku slza, že odchází tak záhy z ráje, o kterém snil a pro nějž se bil čtyři léta.

Kladeš mu ruku na čelo a zdá se, že kalné oko se usmívá. —

I já jsem snil! I já snad jako ty — ne!

Dále, vpřed!

Vpřed? Biješ, tlučeš kolem sebe, běžíš, běžíš — zastav se na okamžik! Neslyšíš? Skřek a střelba Tě ohlušila, či láska k černé zemi?

Spleť domů, chalup a šachet uvádí Tě v rozpaky. A Ty běžíš, stále běžíš; to oko, to není již Tvé oko! Divně svítí.

Stůj!

Výkřik, sotva slyšený, poslední pozdrav. Tvůj věrný ještě jednou pohlédne na Tebe a vydá svou krev v černou zem.

Odkud ta rána?

Z okna, se střechy, z chléva, ze síně, odevšad! Ale to nejsou přece vojáci! Bohové, kdo je to, kde jsme? Je to úklad? Koho zde tedy bránit, a co bránit?

Oh, povinnosti, ne — láska! dej mi klid v této černé zemi zmatku. Proč vytéká tato nevinná krev mého milého, mého dobrého — Mého? — Nebudeš slyšet nářku jeho ženy, jeho dětí, ale je Tvůj, stejně Tvůj, jako jejich.

Zde se rozloučil Tvůj věrný se svým snem, na místě, jemuž zde říkají „kolonie Mexiko“. —

A dále ke svým, ku Karvinné!

Tam vybily se vášně nejvíce.

Pak na okamžik klid. Hrozivý, předtuchou nabitý, mrtvý klid . . .

Vteřiny se plouží — jako Tvé vojsko temnou nocí. V šeru tušíme několik domů. A tam je údolí, jakoby hrozilo strašidly nevinně padlých.

Nad údolím stráž; její hřeben se matně rýsuje na obloze.

A hrozivý, mrazivý klid. Jen od jihu, tam kdesi od Těšína temně houká dělo.

Proč je zde to ticho? Nezvykl jsem na takové zlověstné ticho.

Nechci klidu! Nutí mne vzpomínat. Zažeňte mé vzpomínky — slyšíte! Mluvte, chci slyšet lidský hlas! Je mi, jako bych jej tisíc let neslyšel! Lidský hlas! Vypravujte mi — vypravujte cokoli — ne, vypravujte mi o mých milých, chci slyšet sladkou hudbu hlasu o domově, mládí a životě. Chci život!

— Proč volám život. Co činím!

— Ne, nelze volat život, když zde panuje smrt.

Pryč myšlenky! Nejsou dobré. Zde je láska k životu snad i hříchem.

Ale proč vidím věci? Nechci vidět již věcí, nechci vidět již hvězd, ani sebe a zemi kolem sebe; to stvoření přírody vede k sebelásce. Proč vidím zde ty pokojné chalupy? Kde jsem?

Tak se vynořily v ranním šeru Žibřidovice . . .

— Ranní úsvit by neměl být tak krásný v této chvíli, neboť dává vznik myšlence.

Slunce vzchází. Jeho paprsky pronikají vzduchem jako tóny svaté hudby . . .

Pak se hudba stupňuje v chór. Varhany zní velebně a jsou doprovázeny chvalozpěvem nově zrozeného dne.

— Sníh ještě leží.

U Tebe — na krok — kvete bílý květ. Bílý květ sněhu pozdravuje slunce. Jeho hudba sílí a píšťaly varhan pronikají uchem. A teď — jakoby kostelní bubny zavířily.

A teď — úder, a za ním celá škála.

Hymna jitra ztrácí své kouzlo.

První výstřely probudily Tě ke skutečnosti. Na stráni, jež se zvedá do zažloutlého nebe, objevují se temné postavy.

Červený záblesk a třesk je doprovází.

— Hej! Vzhůru spáčí!

A plameny se znovu křížují.

Ten, jenž dal vyvstati slunci, dal i smrt v ruce dvěma lidem proti sobě stojícím.

— Jen několik okamžiků a vydech! Ti dobrý člověk u nohou. Ale stroj, jenž chrlí v ryčném tempu smrtící kov jako perly ze svého jícnu, žádá za mrtvého sluhu náhradu.

Ty ji poskytuješ sám.

— A temné postavy na stráni se množí.

Za nimi vyrůstá slunce. To slunce žhne a bodá. Rodí se den a usmrcuje tělo.

Slunce!

Světlo, jež dává život, světlo, jež dává mládí a krásu, světlo, jež obrozuje, a světlo — jež ubíjí . . .

Milý bratře!

Tvé jméno znělo symbolem: smutek; ten zůstal v nás, když Ty jsi odešel; v nás, dětech černé země.

Tvé oko zřelo stále klidně a usmálo se, když zachytilo paprsek slunce.

Tvůj ret jakoby šeptal slova loučení . . .

— I s touto zemí loučíš se v krvi.

Tvé oko zřelo zahradu vykoupení, Tvůj ret políbil slunce nového života. Tvá krev zbarvila bílý květ černé země.

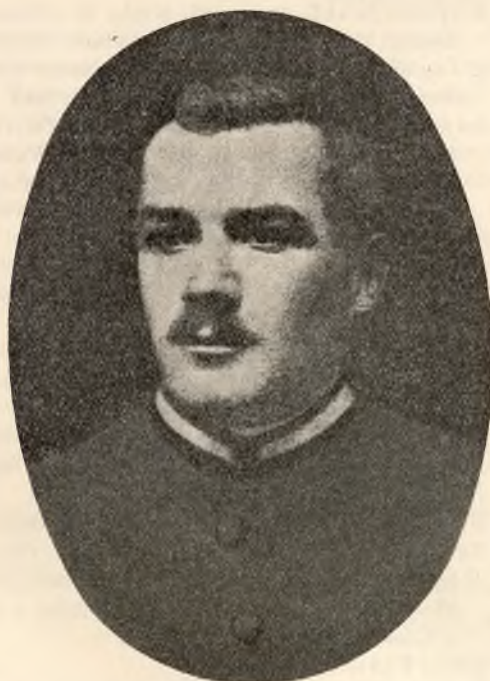

Otokar Rop.

Ludvík Krupá.

Z ŘADY HRDINŮ,
KTERÍ UMŘELI ZA VLAST...!

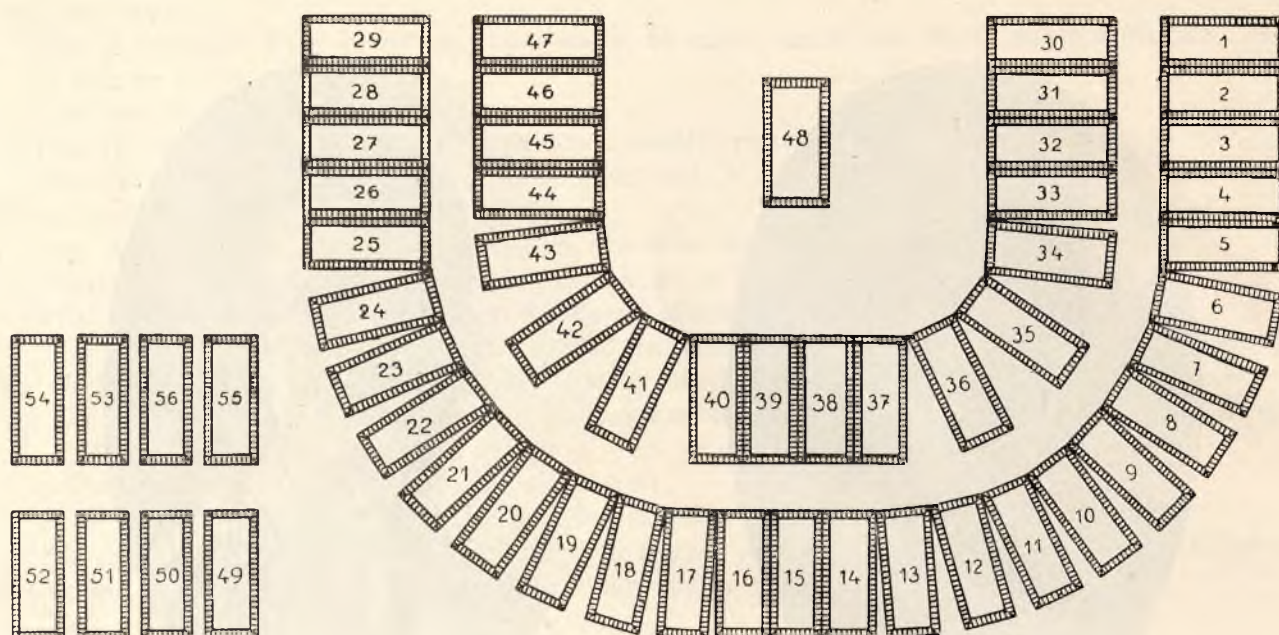

Antonín Kys.

Vilém Vicherek.

HROBY PADLÝCH ZA TĚŠÍNSKO NA HŘBITOVĚ V ORLOVĚ.

43. Čapek Jan, podporučík 33. p. pl., zakladatel čs. legii, náčelník sokolské župy Moravsko-slezské, narozen 17. června 1876, padl 17. června 1918 u Fossalty na Piavě.
1. Sluka Ondřej, střelec 6. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., věk 33 let, domov: Byčelehota, bydliště: Amerika 360. Leman Stryt Kenosha Wis. Narozen 21. ledna 1895 Petrovice u Byčelehoty, Slovensko.
2. Hájek František, střelec 3. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., narozen 4. září 1896, domov: Král. Pole u Brna, padl 26. ledna 1919, Albrechtice.
3. Talák Karel, četař 10. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., narozen 1. listopadu 1894, domov: Staré Město u Uh. Hradiště, padl 26. ledna 1919 u Žibřidovic.
4. Poloprudský František, adjutant – důst. zástupce 1. roty, 21. čs. střel. pluk fr. leg., domov: Jičín-Nové Město, Čechy, padl 26. ledna 1919, Stonava.
5. Smutný Robert, nadporučík 10. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., narozen 23. března 1890, domov: Brno, padl 26. ledna 1919, Žibřidovice.
6. Dušek Karel, střelec 5. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., narozen 10. září 1892, domov: Vinařice u Motyčína, padl 23. ledna 1919, Doubrava.
7. Vrašťák Frant., desátník 93. p. pl., 1. prapor, 3. setnina, narozen 2. října 1896, svobodný, domov: Rosice u Brna.
8. Riegr Bedřich, četař 7. roty, 21. čsl. střel. pl. fr. leg., věk 24 léta, domov: Janov u Rakovníka, padl 23. ledna 1919, Doubrava.
9. Kohout František, desátník 7. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., věk 23. léta, domov: Radostín, Čechy, padl 23. ledna 1919, Doubrava. (Ze zajetí z Rumun-ska.)
10. Perníčka Rudolf, 54. p. pl. Národní Gardy, narozen 1893, domov: Tážaly u Olomouce, padl 26. ledna 1919 u Karvinné.
11. Pekáček Bohuslav, 54. p. pl. Národní Gardy, narozen 1892, domov: Stichovice u Prostějova, padl 23. ledna 1919, Karvinná.
12. Balcárek Eduard, 54. p. pl., II. pol. setnina Národní Gardy, narozen 1896, domov: Domanyslice u Prostějova, padl u Karvinné.
13. Šupina Josef, 25. p. pl. střel., 18. setnina Národní Gardy, padl 23. ledna 1919 v Horní Suché.
14. Gregor Jan, četař 4. p. pl., kulometná rota, domov: Brno, Křídlovská 4., padl 30. ledna 1919 v Pruchné.
15. Linek Josef, střelec 11. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., narozen 5. dubna 1886, domov: Volšany u Nepomuku, Čechy, bydliště: Cleveland, Broadway 3722, Ohio, Amerika, raněn 26. ledna 1919, Karvinná, zemřel 28. ledna 1919, nemocnice Orlová.
16. Rop Otakar, 54. p. pl. Národní Gardy, narozen 28. listopadu 1898 domov: Prostějov, padl 26. ledna 1919.
17. Krňávek Hynek, 93. p. pl. Národní Gardy, domov: Pivonín, Morava. Zemřel 29. ledna 1919, závodní nemocnice Orlová.
18. Pálka Bohumil, střelec 14. zeměbr. pl. Nár. Gardy, domov: Drnovice, Morava, zemřel 6. února 1919, závodní nemocnice Orlová.
19. Flodr Norbert, II. p. pl., domov: Padochov u Zbyšova.
20. Brázdil František, 35. p. pl., 7. rota italských legii, narozen 8. února 1897, domov: Troubky an Moravě, zraněn 29. ledna 1919, zemřel 3. února 1919 v Českém Těšíně.
21. Kula František.
22. Turek Karel, poddůstojník 28. p. pl., domov: Vesec u Soběslavě, padl 13. února 1919 v Pruchné u Žibřidovic.
23. Pernica Josef. nar. 16. června 1884, Ostrov u Macochy.
24. Vojčík František, zemřel v nemocnici v Těšíně.
25. Kreperát Václav, 35. p. pl., 10. rota, ital. leg., nar

10. července v Koutech, příslušný do Klince, okres Smíchov, padl 30. ledna 1919.
26. Ludvík Karel, II. p. pl., 3. setnina. Narozen 1. listopadu 1894 v Sušici, Čechy.
27. Krbec Josef, II. p. pl., 3. setnina.
28. Břečka František, II. p. pl., 3. setnina, domov: Plzeň, Švihovská 12.
29. Černý Štěpán, 35. p. pl., 7. rota ital. leg., narozen 25. prosince 1883, domov: Lužice u Hodonína, zemřel 31. ledna 1919, nemocnice v Těšíně.
30. Krasl Karel, II. p. pl., 3. setnina.
31. Vít František, II. p. pl., 3. setnina.
32. Kotrč Bohumil, 35. p. pl., 6. rota, ital. leg., narozen 11. února 1880, domov: Plotiště u Hradce Králové, padl 30. ledna 1919, Kyselov.
33. Krupa Ludvík, strážmistr zem. četnic. velitelství, domov: Dolní Žukov u Těšína, zavražděn v červenci 1920 pol. bandity.
34. Hůla Stanislav, střelec 14. čs. domobr. prapor, nešťastný skok z vlaku 1. září 1919, Podobora u Louk.
35. Skok Jan, svobodník čs. domobr. prap. z Itálie, přepaden pol. hlídkou v Loukách, zavražděn a vhozen do Stonávky 16. června 1919.
36. Holub František, desátník 1. kulomet. roty, 22. čs. střel. pl. fr. leg., domov: Zásmyky u Kolína, by-

dliště: Cleveland 4901, Gladstone, Ohio, Amerika, zastřelen Poláky západ. Sovinecké kolonie 12. června 1919 při hájení demarkační čáry.

37. Januš Jan, I. domobr. prapor, domov: Holice u Pardubic, přepaden pol. hlídkou v Loukách 16. června 1919, zavražděn a vhozen do říčky Stonavky.
38. Šruc Matěj, 39. domobr. p. pl., domov: Magdalena u Třeboně, utonul 20. června 1919.
39. Bobek František, závodčí zem. četnic. velitelství, narozen roku 1895 v Bystřici, okres Uherský Brod, zraněn 26. května 1920 po 15. hod. na hranici Doubravy pol. občanskou t. zv. „bojůvkou“ a dne 27. května 1920, zemřel v nemocnici v Orlové.
40. Vykutíl Antonín, desátník 4. dělostřel. pluku.
41. Vávra František, II. p. pl., I. kulometná rota.
42. Redaj Ondřej (na místě neznámého), střelec 3. kulomet. roty, 21. čs. střel. p. pl. fr. leg., sloužil u srbské armády.
43. Kašparovský Stanislav, I. domobr. prapor. Narozen 17. listopadu 1895 ve Vedrovicích u M. Krumlova.
44. Bejček František, II. p. pl., 3. setnina.
45. Špička Leopold, 4. p. pl.
46. Kříž Václav, II. p. pl., 3. setnina. Narozen roku 1895 ve Hvozďanech, okres Blatná.
47. Mašek Karel, II. p. pl., 2. setnina.

V DOBĚ PLEBISCITU ÚKLADNĚ ZAVRAŽDĚNI:

49. Majvald Jaroslav, učitel z Dětmarovic, 4. pros. 1919.
50. Kořínek Josef, hlídač („Alpinky“), „Václav“, 16. listopadu 1919.
51. Kys Antonín, havíř z Prostř. Suché, 17. května 1920.
52. Vicherek Vilém, havíř z Prostřední Suché, 18. května 1920.

53. Stebel Alfons, havíř ze Stonavy, 22. května 1920.
54. Novák Josef, havíř z Dolní Suché, 1920.
55. Kempný Antonín, ital. leg. z Dětmarovic, 1. srpna 1920.
56. Kolíbal Stanislav, četař 5. p. pl. T. G. Masaryka, ruské legie.

POHRBENI MIMO ORLOVOU:

- Boček František, voják p. pl. 4, pohřben v Loukách, Těšínsko, narozen 2. října 1898, domov: Lhotka u Lysic, okres Boskovice, padl 26. ledna 1919 v Loukách.
- Holub Jaroslav, desátník 35. p. pl. ital. leg., 6. rota, narozen 25. dubna 1896, domov: Kralupy n. Vltavou, zemřel 30. ledna 1919, pohřben v Dol. Kozákovicích, Polské Slezsko, na evangel. hřbitově.
- Hrtánek Jan, střelec 3. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., Amerika, podlehl zranění v Přívoze, pohřben v Mor. Ostravě. Domov rodičů: Petrovice, okres Velká Bytča.
- Kašpárek František, poručík 33. p. pl. ital. leg., 2. štáb. rota, narozen 3. března 1888, domov: Nivnice u Uh. Brodu, zemřel 3. února 1919 v nemocnici v Těšíně, pohřben v Nivnici na Moravě.
- Makovec Josef, střelec 35. p. pl. ital. leg., odděl. vrhače plamenů, narozen 5. června 1899, domov: Kamenná

u Příbrami, padl 30. ledna 1919, Godišová, pohřben v Těšíně.

- Němeček František, střelec 35. p. pl. ital. leg., 1. rota, narozen 19. dubna 1897, domov: Král. Lhota, Morava, zemřel 29. ledna 1919, Kyselov, pohřben v Golešově, Polské Slezsko.
- Korynta František, střelec 10. roty, 21. čs. střel. pl. fr. leg., narozen 5. září 1893, domov: Praha-Nusle, Havlíčkova 210, raněn 26. ledna 1919, Žibřidovice, zemřel 29. ledna 1919, závodní nemocnice v Orlové, převezen do Prahy.
- Scheitar Josef, vrchní strážmistr, velitel čet. stanice, Šumbark, domov: Vrbno, okres Bruntál, zastřelen polskými útočníky v kanceláři 1. července 1920.
- Šoltys Rudolf, četník (na zkoušku), domov: Radvanice, Na Lipině 64, zastřelen polskými útočníky v kanceláři 1. července 1920.

SEZNAM RANĚNÝCH PŘI OBSAZOVÁNÍ TĚŠÍNSKA V LEDNU 1919

OŠETŘOVANÝCH V ZÁVODNÍ NEMOCNICI V ORLOVÉ.

(Dle výkazu zasláního nám závodní nemocnicí.)

- Tonl Josef, voják, narozen 1894 v Horním Smrku, bydliště Horní Smrk, přijat 22. ledna, propuštěn 8. února.
- Dr. Caha Marek, poručík, nar. 1887 v Čechtině, bydliště Roudnice, přijat 23. ledna, propuštěn 24. března.
- Grepel Štěpán, voják, narozen 1893 v Hrochově, bydliště Hrochov, přijat 23. ledna, propuštěn 24. ledna.

- Hader Ludvík, voják, narozen 1896 v Jevíčku, bydliště Jevíčko, přijat 23. ledna, propuštěn 24. ledna.
- Vykydal Leopold, voják, narozen 1895 v Horce, bydliště Konice, přijat 23. ledna, propuštěn 14. července.
- Prokop Štěpán, voják, narozen 1894 v Trenčíně, bydliště Orlová, přijat 23. ledna, propuštěn 12. dubna.

Bubela Bohdan, voják, narozen 1898 v Praze-Žižkově, bydlíště Praha-Žižkov, přijat 23. ledna, propuštěn 20. července.

Vlček František, voják, narozen 1895 v Jarcově, bydlíště Jarcová, přijat 23. ledna, propuštěn 26. ledna.

Zazvonil Antonín, voják, nar. 1894 v Karvinné, bydlíště Praha-Vinohrady, přijat 23. ledna, propuštěn 24. ledna.

Filip Karel, voják, narozen 1886 v Cezenicích, bydlíště Praha-Žižkov, přijat 23. ledna, propuštěn 24. ledna.

Barta František, voják, narozen 1897 v Struhách, bydlíště Struha, přijat 23. ledna, propuštěn 24. ledna.

Bartoš Jan, voják, narozen 1895 v Janoušově, bydlíště Janoušov, přijat 24. ledna, propuštěn 24. ledna.

Kalman Felix, voják, narozen 1887 v Radvanicích, bydlíště Přerov, přijat 24. ledna, propuštěn 24. ledna.

Kurfürst Antonín, voják, narozen 1882 v Brušperku, bydlíště Brušperk, přijat 24. ledna, propuštěn 24. ledna.

Krňávek Hynek, voják, narozen 1899 v Pivoníně, bydlíště Pivonín, přijat 23. ledna, zemřel 29. ledna.

Kumhala Eduard, legionář, narozen 1897 v Dalečíně, bydlíště Nové Město 72, přijat 25. ledna, propuštěn 24. července.

Lebeda Josef, voják, narozen 1891 v Životicích, bydlíště Životice, přijat 25. ledna, propuštěn 26. ledna.

Chramosta Karel, legionář, narozen 1896 v Praze-Vel. Vosově, bydlíště Suché doly, přijat 26. ledna, propuštěn 8. února.

Waldhütter Zdeněk, poručík, narozen 1894 v Ledči, bydlíště Ledec, přijat 26. ledna, propuštěn 26. února.

Pálka Bohumil, voják, narozen 1890 v Sychotíně, bydlíště Drnovice, přijat 27. ledna, zemřel 6. února.

Antl Štěpán, voják, nar. 1894 v Suchdole-Brodku, bydlíště Velká Senice, přijat 27. ledna, propuštěn 14. února.

Sova Josef, voják, narozen 1896 v Michálkovicích, bydlíště Cleveland-Ohio, přijat 26. ledna, propuštěn 14. července.

Linek Josef, voják, narozen 1886 v Olšanech, bydlíště Olšany, přijat 26. ledna, zemřel 28. ledna.

Korynta František, voják, narozen 1893 v Praze-Žižkově, bydlíště Praha-Žižkov, přijat 26. ledna, zemřel 29. ledna.

Kobliha Eduard, voják, narozen 1898 v Samotiškách, bydlíště Samotišky, přijat 27. ledna, propuštěn 21. února.

Bartoška František, voják, narozen 1884 v Týně nad Vltavou, bydlíště Týn nad Vltavou, přijat 27. ledna, propuštěn 8. února.

Ruml Josef, legionář, narozen 1897 v Bílém Podolí, bydlíště Bílé Podolí, přijat 31. ledna, propuštěn 6. února.

Tomek Josef, legionář, narozen 1893 v Hadersbachu, bydlíště Žírec, přijat 31. ledna, propuštěn 8. února.

Korčák Josef, voják, narozen 1879 v H. Štěpánově, bydlíště Úsobrno, přijat 31. ledna, propuštěn 8. února.

Bendák František, voják, narozen 1875 v Praze-Žižkově, bydlíště Praha-Žižkov, přijat 11. února, propuštěn 19. února.

Cipra Jan, desátník, narozen 1891 v Plzni, bydlíště Roudno, přijat 12. února, propuštěn 14. února.

Šnajdr Antonín, voják, narozen 1893 v Kostelci n. Labem, bydlíště Kostelec nad Labem, přijat 14. února, propuštěn 24. března.

Hřebíček Eduard, desátník, nar. 1893 v Roztokách, bydlíště Roztoky, přijat 27. února, propuštěn 12. března.

Babka Rudolf, legionář, narozen 1887 v Rychvaldě, bydlíště Rychvald, přijat 9. března, propuštěn 17. dubna.

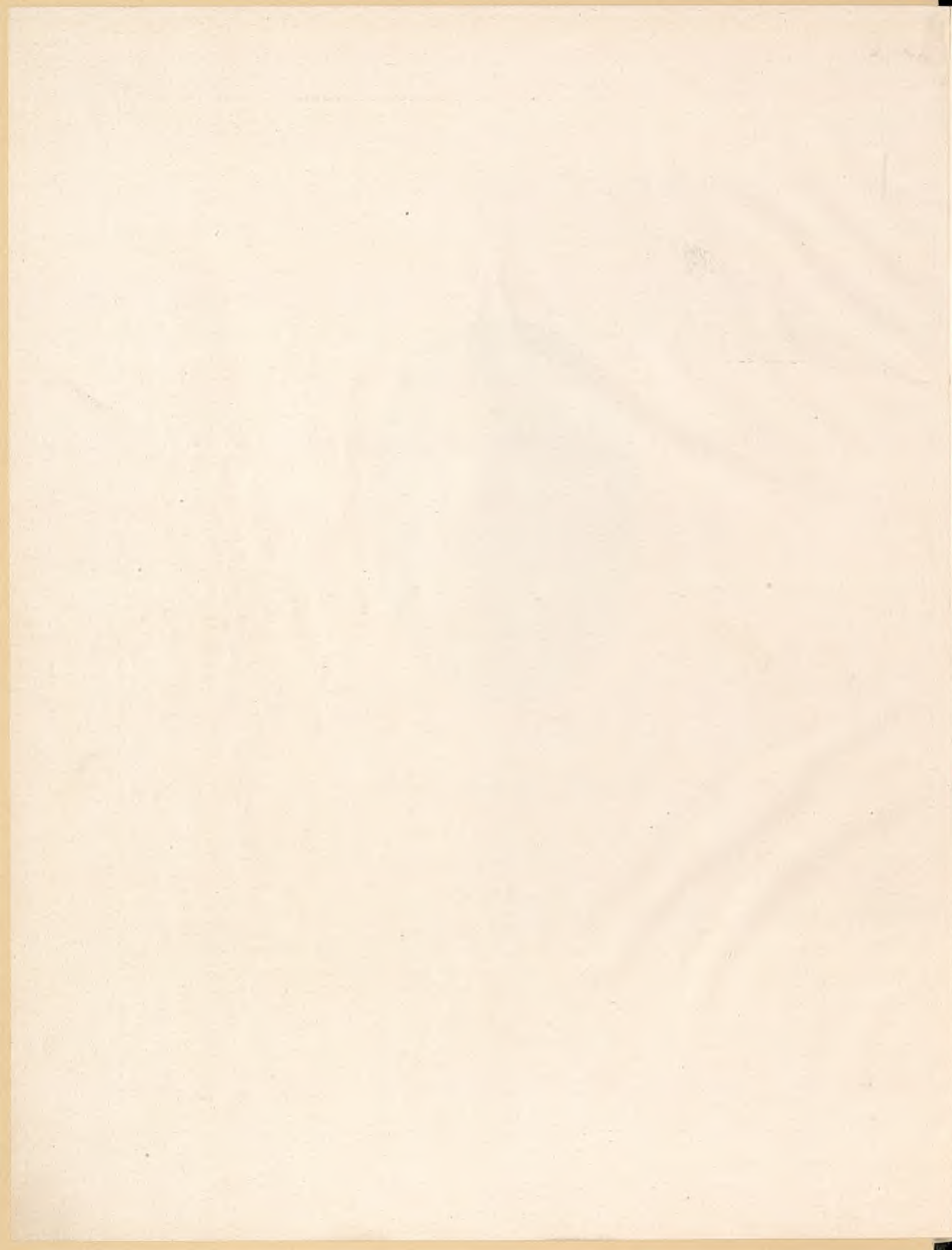
Rakovský Jan, čet. strážmistr, nar. 1883 v Těšíně, bydlíště Orlová, přijat 6. dubna, propuštěn 26. dubna.

*První pohřeb českých hochů v Orlové.
Vynášení rakví z kaple na starém hřbitově v Orlové.*

*ROBERT SMUTNÝ,
nadporučík 10. roty 21. čs. střel. pluku francouzské legie,
z oddilu čestné stráže pres. Masaryka,
padl 26. ledna 1919 u Žibřidovic na Těšínsku.*

TAM V ORLOVÉ NA KĚRCHOVĚ.

Něsum daleki ty časy,
 gdy lud těšyński byl sčasny,
 gdy něbyło přizyvnikův,
 ani žodnych kumornikův.
 Požegnany byl tyn dum,
 co v nim gazda seďol sum.
 Sumšaď sumšadovi včřyl,
 bo poctivě každý měřyl
 a okrum svego polička
 hleděli se kostělička.

Všycko se na světě mjyni,
 tak bylo i v našej žymi.

Až tu štreki zbudovali,
 až jak vyngli fědrovali,
 vtedy na naš kraj malučki
 slatovali se kukučki.
 Z poza Stryja i Krakova —
 z poza Vělički — Tarnova —
 přišol „Andrus“ otargany,
 němyty a něčosany.
 Přichodili tu stadami,
 ze spuščonymi očami,
 s plačym pleca ogibali,
 rynce, nogi calovali:
 Paně, paně, prošem, paně,
 slutuj se nadymnum, paně!
 Tak plakali a prošyli,
 až se po břuchu plazyli.

Dobry Šlunzok se slutovol,
 v kumorkách jich ubytovol,
 bo každymu bylo třeba
 chleba i něba.
 Zapumňol, že za dobrotym
 přidě člověk na žebrotym.

Přešly lata, dlugi žimy,
 vandrol „Andrus“ byl už jiny.
 Mjol zygarek i lańcušek,
 twardy lyměc i obušek.
 Juž něprošil, něcalovol,
 z gospodořym pokřikovol.
 I vržynkym mjol za uchym,
 palcym kivol na douchym
 a v karčmě z nožym tańcovol,
 pšiakrev, jucha, pokřikovol.

Znovu roki za rokami
 utěkaly z vlašťuvkami.

Přišla vojna, mordovani
 a švjata parcelovani.
 Přišol tež plebiscyt „švjynty“,
 o Těšyńsko boj překlynty.
 Vtedy povstol Šlunzok rodny
 na obrunym svoji žymi;
 nimjol zdaňo, že se „Andrus“
 v glodnego vilka přemjyni.
 A to — co se v bibli stalo,
 v Šlunzku se opakovalo.
 Zovistyl Kain Abelovi,
 taktež „Andrus“ Šlunzokovi.
 Tam v Orlove na kěrchově
 spočyvajum ti rekově,
 co žym těšyńskum brunili
 a rynkum „Kaina“ zginuli —

Šumjum strumy na kěrchově:
 „Spijte slodko, Vy rekově!“
 A, đyvečki, nostě palmy,
 zaspivejtě smutne žalmy
 za mlode zniščone žyti! — —

Švjatlo věčné nech jim švjyti!

Z BOJŮ O TĚŠÍNSKO.

Současně, kdy v lednu 1919 bylo začato s okupací Těšínska ze severu, dál se pohyb českých vojsk i z jihu Těšínska, ze Slovenska průsmekem Jablunkovským.

Poněvadž o této vojenské akci nedostalo se mnoho zpráv na veřejnost, otiskujeme tuto zprávu jednoho důstojníka, který se tohoto vojenského podniku účastnil.

23. ledna ve 4 hod. odpoledne dostal druhý a třetí prapor 35. pluku leg. z Italie rozkaz, jeti ihned plnou parou ze Žiliny přes Jablunkov do Těšína, kdež jest očekáván dohodovým vojskem. Ve 12 hodin v noci na 24. ledna odejel třetí prapor. Ve 4 hodiny ráno dostala 11. rota zmíněného pluku rozkaz, ohledat terén a trať, poněvadž dle pověsti byla trať v tunelu na hranicích zničena. Za tím účelem vy-

praven zvláštní vlak, před lokomotivu dán plochý vagon, kde umístěny 2 kulometry 12. roty kulometné. Když tento vlak dojel za svítání k tunelu na hranicích před stanicí Mosty, bylo naň páleno Poláky z pušek. 3 čety 11. roty dostaly rozkaz přejíti tunel (přes kopec), obsaditi nádraží a prohledati vesnici Mosty. Vojáci legionáři šli ku předu brodice se sněhem a po několika minutách byla stanice i ves obsazena. Poláci odjeli ze stanice v přichystaném vlaku směrem k Jablunkovu. Část 10. roty, která zatím přijela, šla ohledati trať směrem k Jablunkovu. Za půl hodiny trať v tunelu opravena, vlaky nastoupily další cestu. Před mostem přes Olzu u Jablunkova byly koleje Poláky vytrhány, pražce naházeny do řeky. Hned přikročeno k správce. Mezi tím obsazeno nádraží Jablunkov, kamž za nedlouho oba vlaky přijely. 1 četa 11. roty vyslána na výzvědy podél trati k Těšínu. Asi 500 kroků za nádražím přepadena ohněm z pušek. Celá 11. rota musila dle rozkazu v příslušné formaci jíti ku předu, vyčistiti okolí, obsaditi trať, aby vlaky mohli dále. Kolem 12. hodiny polední proveden nástup. Za stanicí postavili se na odpor civilisté, hlavně dělníci třineckých železáren. Pálili z domů a kde jen byl trochu úkryt, na naše vojsko. Za půl druhé hodiny obsazeno nádraží Gródek (Hrádek), postupováno dále, ve 4 hodiny odpoledne obsazeno nádraží a ves Bystřice. Obsazena trať asi 1 km za stanicí, další postup zastaven. 11. rotu vystříдалa 9. a 10. rota. K ruce měl velitel 1 sekci kulometů. Poláci se ptali z Těšína telefonicky do Bystřice, jsou-li Češi na nádraží v Bystřici. Úředníci, Němci, ale nám naklonění, Čechy třikrát zapřeli. Vyslali tedy Poláci vlak s legionáři polskými dělníkům na pomoc. Konány přípravy k zajetí celého vlaku. V tom přišel rozkaz, stáhnouti se zpět a jeti přes Moravu do Mor. Ostravy, resp. Frýdku. Vojáci naši zpěchovali se tomu tvrdíce, že Poláci řeknou: „Utekli před námi.“ V 11¹/₄ hod. nastoupena zpáteční cesta. Na této akci nikdo z našich nebyl raněn.*)

27. ledna ve 4 hodiny ráno nastoupen zajištěný pochod na Těšín podél silnice Frýdek—Těšín. Poláci chvatně kraj vyklizovali. Třetí prapor 35. pluku dorazil do Těšína kol 12. hodiny v poledne, jeden z prvních. 28. ledna dostal třetí prapor rozkaz, obsaditi Třinec a zajistiti naše postavení. 29. ledna večer došel rozkaz k útoku proti Polákům. Třetí prapor proti úseku Skočov—Ustroň, druhý odtud severně, kdež nastoupily též 21. pluk z Francie, a několik pluků nár. obrany. Mezi tím měl přijet též 1. prapor 35. pluku. 30. ledna ráno proveden nástup a útok za pomoci dělostřelectva. Poláci se bránili do poslední chvíle. Třetí prapor 35. pluku přešel Vislu asi 2 km na východ. Tím se dostal do těžkého postavení, z kterého se musil stáhnouti dle rozkazu na levý břeh Visly. Uzavřeno příměří s Poláky, postaveny polní stráže. 3. ledna večer vystřídán 35. pluk, 4. února nastoupil cestu do Košic. Nastoupil ihned službu na demarkační čáře proti Maďarům. Ztráty v útoku dne 30. ledna byly dosti značné.

K této zprávě možno poznamenati, že obyvatelstvo na Jablunkovsku chovalo se k českému okupačnímu vojsku vlídně a z části je přímo vítalo jako svého osvoboditele z polského područí. Poláci pak se krutě mstili na tak zvaných Čechofilích, z nichž mnohé nutili k potupné veřejné přísaze věrnosti Polsku na náměstí jablunkovském a některé odvěkli do pověstného tábora v Dembii. I Jablunkovsko — zvláště dnešní jeho část, žijící již vědomým životem českým, vzpomíná vděčně živých i mrtvých hrdinů z bojů o Těšínsko.

ŠKPT. M. MICKA:

T Ě Š Í N S K O .

(HRST VZPOMÍNEK)

Vánoce 1918. Po čtyřech letech útrap a děsného běsnění utišila se válečná litice, aby vrátila rodným krbům otce, syny. Bujné veselí sigilionů na pařížských bulvárech diskretně doléhá do pokojů, kde v úzkém kroužku hovoříme o vyhlídkách do budoucnosti.

Ve svém optimismu kreslí nám madame R. dny příští, že konec je válkám, lid unaven a přesycen, národnostní spory pomínou, že v míru, klidu a spokojení poroste „la grande Tchèque“. Do dnes nevím, kde se vzala chmurná předtucha, již jsem dal tehdy průchod: „Ne tak veselý mír čeká nás doma, madame, a chtěl bych být špatným prorokem, řeknu-li, že naše pušky ještě zapějí svou hlučnou a štěkavou píseň.“ Všeobecný odpor a výsměch nedovedl zaplašit tušení něčeho těžkého, vážného, tušení, které sedělo hluboko uvnitř.

*) Druhému a třetímu praporu 35. pluku velel rotm. Aujeský jako velitel skupiny. Třetí prapor stál pod velením rotm. Pavlika.

Praha vítá nás pošmurným lednovým odpůldnem, řečmi, fábory, smíchem i pláčem, jakoby jasné slunko příštích dnů nemohlo býti ničím zkaleno. Hýčkání Prahou, „vzácní“ a oslavování, prozpěvující svou „Vítěznou Madelon“, užívali jsme veselé Prahy. V radostné chvíli šťastného návratu zapomenuto bylo na to, že dále na východě vládne nejistota a strach před tím, co přijde.

A jako blesk z čistého nebe zazněl náhle do našeho klidu zlověstný „Poplach“. Nakládat! A za noci potmě — při čemž ani většina z nás netušila, kdy — mizí Praha. Zase ve vagonech, zase po malé přestávce odměřený náraz kolejnic vytyčuje v naší mysli otazník: Kam?

„Chlapci, jedeme k nám — Těšínsko nás volá, potřebuje nás!“

Ráno probouzí nás v Ostravě. Vlaky odřukující nedočkavostí — seřazeny jako dětské hračky plné vojska stojí připraveny na jeden povel vyjet. Zase otázka, proč stojíme, proč čekáme?

„Nikdo neodcházet, vše zůstat v blízkosti!“ —

Proč?

Prý Šnejdárek vyjednává, dal prý ultimatum do jedné hodiny.

Netrpělivost a nedočkavost ovládá všechny. Konečně trnutí vlaku jako otevření okna v dusné světnici napravuje náladu — zvyšuje hovor. Dotazů plno, nevysechnutou odpověď stíhá nová otázka — nestačím vysvětlovat.

Nezvyklý náklad vezla si montánka — nejsouc zvyklá na toto zboží zde: místo němé černé hmoty vlak plný jasné modře, oživovaný voláním, máváním. Může být krásnější symboliky? Však věrnost ke svému kraji nezůstane jen projevem barvou, ale jistě za chvíli bude potvrzena i činy . . .

My, jimž stanoveno bylo zůstat, přikryti tmou, obklopeni tisíci světly, oči upřeny vpřed, čekáme, co bude dál.

„Hoši, víte, že mezi těmi tisíci světly je jedno, pod nímž se modlí má matka za můj osud? Víte vy, kolik srdcí s napětím bije a skládá v nás svoje naděje? Nesmí býti zklamány, neboť není nic dost dráheho, aby bylo obětováno pro tento starý náš kraj.“

*

Veselým hovorem, vyprávěním, radostí hlaholí karvinské nádraží. Na zemi leží odebrané zbraně, po nástupišti skupinky sdělující si své dojmy. A do toho radostného rozrušení třeskne rána — 16letý hoch střílí do skupiny vojáků.

Slepá vášni, fanatická nerozvážnost, což můžeš býti tak vybičována?

Bylo ti pomoheno, bledý hochu, když jsem tě vytáhl z vřavy běsnících a rozčilených vojinů, kteří pouze proto tě nechali, že se nemohli dohodnouti, jak tě ztrestat? Myslím, že ne na dlouho jsi byl zachráněn!

Zlořečení buďtež ti, kteří svedli tvé mládí k fanatické nenávisti, kteří vštěpovali ti tak zavilý odpor, avšak sami dovedli se včas uklidit!

*

Noc před Loukami, nádraží vykradeno, vybrakováno, noc chladná, kuchyně daleko, fantasmie stoupá úměrně s únavou. Náhle poplach: nepřátelský obrněný vlak. Vše spěchá ven, nikdo nechledí kde, jen honem přerušit trať. Náložky nejsou, klíč také ne, nezbyvá než položit klády a čekat. Ale proč tak tiše

Ondřej Sluka, Čechoameričan (USA).

Proč dál nejedem? Což z Orlové nevede dál trať?

„Dali nějadym, bo tam střylajum“, odpovídá strojvedoucí.

Co pak jste se nad tím pozastavili, modráčci — či jste si neuvědomili, že Vám předem platí ty vzdálené pozdravy?

Chlapci, nejenom řečmi a zpěvem se vítá, ale i něčím jiným — ale na to vy jste zvyklí. Nu, dobře hoši — směr po trati Doubravou, Karvinnou a dál. Bude za chvíli tma, připozdívá se a cesta je dlouhá . . .

*

U Doubravy poprvé byla odvedena daň vlasti; rudé skvrny zbarvily jasnou modř a těžká půda vypila zvolna vzácnou tekutinu. První předurčení osudem nás opustili, aby učinili zadost své povinnosti.

jede? A tak pomalu červené světlo se plíží jako kočka před skokem? Výkřik pln rozhořčení přináší vysvětlení: Ty hluchej, vždyť to je lampa. S počátku zlost, ale teplá večere, kterou přivezl vlak ze druhé strany, spravuje brzy náladu.

*

Tak to jde podobně dál — Těšín, Zamarsk, Krásné, Bocanovice, Ustroň. Ano tam to bylo — tam bych byl málem přísahal své staré bytné, že zpět se nehneme — že kraj, který nám patřil, je a bude náš. Jakou ona chudinka měla radost z toho — a já s ní!

Ano a tam to také bylo, kde nás stihl onen krutý rozkaz, který obracel v niveč výsledky našeho postupu. Tehdy, kdy nepřátelský odpor, který byl řádně organisován, začal nabývat prudkosti, tenkrát, když přišel rozkaz zpět a my se slzami v očích plnili rozkaz, tenkrát jsem si řekl:

Madame R., tušíte, že právě před 2 měsíci prorokovala jste nám mír a pokoj, zatím co my zde nyní opakujeme si znovu prakticky principy války, abychom jich nezapomněli? Tušíte, že čtyři léta války a válečné bídý nestačí k tomu, aby byla otupena láska k vlasti, rodné půdě, smysl pro povinnost? Měla jste vidět ty, kteří, poslušni rozkazu, plačky opouštěli kraj, který svou krví a potem z kropili.

*

Bylo jich dosti — těch, kteří přebrodivše se přes úskalí a bědy svízeli dospěli do své vlasti, aby zde položili své kosti vykonavše své poslání.

Vzpomínám na Tebe, bratře Sluko, který's s takovou nedočkavostí čekal, kdy vkročíš na svou rodnou Slovač, kterou jsi dávno jako chlapec opustil!

Vidím stále jeho bodrou tvář, slyším jeho smíšeninu anglicko-československou s americkým přízvukem. Bylo to u Louk — marně pátrám, odkud tak vydatně jsme obstřelováni. Vidím Sluku, jak stále povstává, nadává si po americku a nepostačím jej napomínat, aby se chránil. A když se zdvihnu a běžím vpřed — postaví se na plno, aby viděl lépe. Zlákal ihned několik střel, které jistě byly by hledaly mne. Raněn padá, ale má ještě dosti síly, aby křikl za mnou: „Well, brat poručík, vpravo v břehu za keřem, yes, dobre som ich pozrel.“

Moře jsi, hochu, přebrodiv, prošel půl Evropy, tisíce minul ran, abys zde, kousek od své Kysuce, o níž jsi stále snil, položil svůj bodrý život a odevzdal v ochranu své urostlé tělo naší slezské půdě: Good bey,*) dobrý hochu! Budiž Ti země slezská dobrým lůžkem, jakož i tam těm ostatním, jimž po boku ležíš!

A nám, kteří jsme zůstali,
v rej nedočkávy budoucích lásek,
v cink plnozvuký zítřejších číší,
všechněm z nás, jak tichý stesk a výčitka lichá,
nám živým, těch, kdo dožili,
vzlykne lkavý hlas.

II. PRAPOR 21. STŘEL. PLUKU Z FRANCIE NA TĚŠÍNSKU.

PÍŠE JAN HORÁK, BÝVALÝ DESÁTNÍK 7 ROTY 21. STŘEL. PL., TOHO ČASU ŠKOLNÍK
NA OBČANSKÉ ŠKOLE V PORUBĚ U ORLOVÉ, SLEZSKO.

Bylo to právě 12. ledna 1919, co přijela naše 7. rota s rotou 2. kulometnou II. praporu z Francie. Po neslavném uvítání na Wilsonově nádraží v Praze, ubytování jsme byli ve Štěpánské ulici, snad to bylo německé gymnasium. Netrvalo to však ani 3 dny, najednou v noci poplach, a prapor obsazuje Libenské a Vysočanské nádraží. Souvislost mělo to s 8. zeměbraneckým plukem pražským, totiž vlastně s rakušáckými pp. důstojníky tohoto pluku. Celá ta akce byla však asi ve 12—15 hodinách likvidována.

Tentýž den však k půlnoci opět poplach a zpráva, že odjedem vlakem. Nevíme však kam! Po nasednutí mezi 9.—11. hodinou dopolední odjíždíme za zpěvu z Masarykova nádraží. Jedeme dosti rychle, však proti tomu máme dlouhé zastávky na stanicích. Druhého dne pak přijíždíme na stanici Mor. Ostrava-Přívoz, kde se máme zdržet přes celý den, a na noc máme vyjetí dále do Slezska. Roztroušení po

*) S bohem.

městě chytáme jednotlivě kusé zprávy, ze kterých konečně vyrozumíváme, o co se vlastně jedná. Tedy: „Bratři“ Poláci chtějí snad celé Slezsko, i snad celé Ostravsko si přivlastnit za jejich pozitivní práci pro dohodu, i pro jich stranickou politiku vůči ústředním mocnostem.

Tak tedy o to se jedná. Naši „bratři“ Poláci mají u nás vroubek, a to dosti veliký. Jak známo, měli totiž Poláci svoje legie na obou stranách. Jak ve Francii, tak v Rakousku. A nám, co se toho týče, naši reputaci ve Francii hodně kalili. Byli totiž početně mnohem silnější, a pak konečně, když měli vystoupiti, odepřeli. Spodničková politika. Ovšem, jako „také“ Slované, práci našich diplomatů tímto jednáním, když ne přímo kazili, alespoň hodně brzdili. Máme na ně tedy již od dřívějšího přímo vztek.

Začíná se šerit. Nasedáme do vlaků, vše do jednoho bratra je na místě. Jedeme na Bohumín, Rychvald, kde zůstáváme asi hodinu stát. Zatím již je ale úplná tma. Vyjíždíme, nejedeme však opět daleko, a za chvíli vysedáme. Do dnes si však nemohu ujasnit, v kterých to místech. Jen to si pamatuji, že nám jakýsi pán ukazoval: „Hleďte hoši, tam je nemocnice“, která nám zůstala v pravém boku. Jdeme jakýmsi úvozem, a za nedlouho vkročíme do polí přes jednokolejnou dráhu. Sem, tam, padne jednotlivý výstřel. Je tma, na leden velice teplá, nádherná noc. Za nedlouho přicházíme k doubravskému nádraží, které obsazujeme. Od br. poruč. Pohůnka dostávám za úkol: Pokud možno obhlédnouti okolí. Vybírám si dva bratry, a běháme se do předu; naše půlčeta má obsazenou dvoukolejnou dráhu, skoro přímo nám naproti zahýbá jednokolejka do prava, za zády našeho roje zůstává krátká kolonie asi o 5—6 domcích, u posledního domku ze strany od dráhy pak se rozprostírá uhelný závod, jáma Bettina, před kterou probíhá úzká ulička, jejíž jedna strana k závodu je obyčejným plůtkem vyplocená a za plůtkem jsou naskládány hromady klád. Když uloženo vykonáno, navrátili jsme se k půlčetě. Za nedlouho jsme od kolejnic stažení a na rozkaz obsazujeme zmíněnou již uličku, směrem od kolejí do leva, tedy přímo před plůtkem, za kterým, jak jsem již uvedl, byly naskládány klády. Moje půlčeta, které velel br. Bedřich Riedl, rozložena právě na pravém křídle, jejíž levé křídlo uzavírá na jakousi úzkou cihlovou stavbičku, snad elektrický transformátor, neb cos podobného. Br. Běďa, jak jsme jej nazývali, obchází svoji půlčetu; zastavuje se u mne, který jsem stál u zmíněné stavby, a asi $\frac{1}{4}$ hod. spolu rozmlouváme. Pojednou od klád slyším, jakoby něco svištělo vzduchem. Mžiknutím ležím na zemi. Br. Běďu, který si toho nevšimnul, toho to zasáhlo. Byl to rakouský ruční granát, jak bývaly ty na dřevěné rukojeti. V tom více na levém křídle závodu, divoká střelba. Po hlášení dostávám rozkaz, stáhnouti se z otevřeného místa a krýti se pokud možno v kolonii. V těch kládách, jak bří. říkali, jich muselo býti plno zalezlých. Za nedlouho pak dostávám zprávy. Br. četař a br. desátník Kohout mrtví, br. četař Karel Hanika a br. dr. Cáha ranění. (V orlovské nemocnici mu pak amputovali nohu.) Mimo to pak ještě více hochů od domácího vojska padlých a raněných.

Velikou neplechu mezi námi, zvláště pak na druhém našem křídle, dělá jejich kulomet, který mají umístěný docela nahoře na kladkostroji. Nejsme s to ho umlčeti. Nezbývá, nežli dovézt naše kanonky, které mají na naší technické roty. Jsou to malá děla na nízkých kolách, kterými se cílí přesně jako puškou; síla náboje je asi 5 cm, délka 15—20 cm. Za nedlouho je jeden kanonek zde a dvě rány stačily, aby kulomet umlknul.

Za chvíli na to pak jsme stažení docela, a do rána máme pohotovost na nádraží. Poláci museli se stáhnout, jelikož byli tlačeni z boků. Padla nedobytná bašta inž. Kiedroně.

Přetřásáme novinky; zvláště naše rota postižena byla citelně. Což však platno! Nejsmutnější je, že bratři tolik zkušení, kteří přestáli největší boje, zde padli. Ty, br. Bedřichu Riedle, snivý, upřímný hochu. Ty, br. Kohoute, Tvoje veselost a mládí, který mně povahou i podobou zosobňuješ br. Frantu Staňkuše z jednoty „Sokol“ Poruba, i Ty, br. Dr. Cáho, to Tvoje nezištné bratrství, a konečně Ty, br. četaři Karle Haniko! Zvláště Ty, ba právě Ty, zdali, kdybys to byl znal, co Tě čeká, nebyl bys si přál, zůstatí raději zde ??? Co u Tebe nedokázal ledasjaký takový „Boch“ (přezdívkou Němců na francouzské frontě), ani zde Polák, to dokázala Tvoje vlastní žena. Padnul jsi však také pro vlast, třeba to bylo ve vojné mírové, na brázdě Tišňovské. (Br. četař Karel Hanika, později kapitán 43. pěš. pl. Brno, zavražděn byl ve velkých manévrech na Tišňovsku-Novoměstsku r. 1924 intrikami svojí vlastní ženy Hildy.)

Druhého dne pak ještě za šera dostal jsem rozkaz od br. por. Pohůnka, bych dopravil domů jakousi slečnu a jejího bratra, kteří bydleli nedaleko nádraží. Skutečně též měli být asi $\frac{1}{4}$ hod. nedaleko nádraží směrem k Orlové. Na zpáteční cestě mám příležitost prohlédnouti si místo, kde nešťastný Běďa zůstal, a kde jsem mohl zůstat i já. Běžu se dále, procházím již zmíněnou krátkou kolonií, kde v jednom domě jsem zván na snídání. Zmíněná rodina pochází též oněkud z Moravy. Hospodyně mi chystá černou kávu

k snídani. Na stole leží poslední číslo časopisu „Nový Lid“. Běru jej do ruky, co zatím tělem mi probíhá zvláštní, divný pocit. Již tomu úplných devět roků, co jsem toho časopisu neviděl. Po snídani a po výkladu, co že se obyvatelstvo nastrachovalo atd., upřímně se loučím s domácími a ubírám se k rotě. Přicházím právě včas, rota již je na odchodu. Vycházíme z nádraží, kráčíme vedle Závodního hotelu, směrem asi odkud jsme přišli. Jdeme přes dvoukolejku, přes louky a pole, k jakémusi závodu, který se nalézá v lesíku v mírné dolině (jáma Hlubina). Tam po krátkém odpočinku ubíráme se dále, za nedlouho však přichází rozkaz roztáhnouti se v řetěz, a bereme to podle dráhy směrem ke Karvinné. Jdeme klidně dále, ničím nejsme rušeni. Jakmile však jsme v Karvinné a máme něco chalup za sebou, dostáváme do zad silný oheň z pušek i z kulometů. Jistá část je oddělena ku prohledání chalup. Nenašlo se však ničeho. Přicházíme pomalu k nádraží. Tam scházíme se s naším 3. praporem, který snad přišel z opačné strany od Fryštátu. Situace je zde pomalu horší, jak u Terronu. Tam měli jsme nepřítele jen před sebou, zde ho máme všude okolo sebe. Na nádraží se shromažďuje spousta zajatých vojáků, skoro ještě dětí. Jdeme ovšem dále. Na noc srazili jsme se u jednoho dvora přímo v zákopech.

Měli tam hromadu mrtvých. Po zajištění nocujeme v ovčinci zmíněného dvora. Druhý den pak jdeme dále, a ještě týž den slavíme vítězný vchod do Těšína. Obyvatelstvem, většinou Němci, jsme dosti vlídně přivítáni. Ještě téhož dne obsazujeme nějakou školu, kde byla nějaká posádka. Vcházíme do vnitř, v kuchyni v kotli se dováří černá káva. Asi museli mít hodně naspěch. Vše ve velkém nepořádku. Zvláště hodně milostné korespondence, mezi ní nalézáme hodně české. Že by též byli tam i Češi mezi nimi? Ubytování jsme ve dřevěných barácích vojenské nemocnice. Já hned první noc se chystám jeti domů na dovolenou. První dovolená po 9 letech. Dovolená mi utekla a rukuji opět zpět. Mezitím se vyjednávám, až konečně jednoho dne „zpět!“ Nikdo si nedoveďe představit, co se dělo v našich duších. Stačil sebe menší rozkaz, nebyli bychom se ani hnuli! Plníme však rozkaz s velmi ošklivým pocitem. Nazírání bylo jednotné, jak naše, tak domácího vojska.

A konečně jednoho krásného dne nascdáme do vlaku, a jedeme tam, odkud jsme přišli.

A konečný resultát toho všeho?

Tím pronikavěji si to musíme připomínati, že vzpomínáme v desátém roce republiky, kdy srovnáváme skutečnost s ideálem. Je sice pravda, že sáhne-li sedlák na kleč pluhu, aby oral brázdu, nemá se ohlížeti na zad. Před námi je budoucnost, před sebou stále máme cíl, tam máme hledět, zvláště když víme, jak široký lán je nám zorati. Ale my také víme, že za námi, v minulosti je ten svatý popud, abychom se pluhu chopili, že za námi jsou lidé, kteří nám umožňovali, abychom mohli v klidu a ze široka orat a máme si také uvědomiti, že v obětech těch, kteří zůstali za námi, kteří padli na nezorané půdě, je i příkaz pro budoucnost!

ŠKPT. ŠIMEK:

ÚSTUP ZA DEMARKAČNÍ ČÁRU.

Začátkem roku 1919 jsme přijeli z Prahy do Těšína, abychom se odebrali na frontu proti Polákům, několik km východně Těšína.

Fronta byla tehdy klidná, jakýsi druh příměří, které nevěštilo nic dobrého.

Kraj, ve kterém jsme zaujali posíci, měl vzhled nade všecko naše očekávání. Byli jsme na svahu menších kopců, pod námi nešíroké, ale dlouhé údolí, posázené sem tam bílými domky, které za dne skýtaly pohled jako zbloudilá ovečky; v noci se zase zdálo, jakoby údolí bylo poseto hvězdami, protože domky byly osvětleny a obyvatelé přes nebezpečí bojů zůstali doma. Ornice a louky střídaly se zde s pěknými lesíky — škoda jen, že nás osud sem nezavál v době květů.

Nic z toho, co jsme si představovali pod Těšínskem: Ani černé haldy, ani dým a zápach koksoven, ani černí, vyzábílí a cizí nám lidé. Neviděli jsme zde zjevného nepřátelství, ba zdálo se nám, že mnozí ze zdejšího venkovského lidu nám i přejí. Stalo se, že již den po našem příchodu na frontu přišel k nám s polské strany místní občan, který nám s rozzářeným obličejem a neobyčejnou radostí vypravoval, že prý Poláci, jakmile zahlédli naše uniformy, všichni utekli daleko dozadu, myslíce, že budeme útočit. Humorně pak vypravoval, jak je důstojníci potom těžko sháněli. (Zodpovědnost za pravdivost jeho slov ponechávám přirozeně jemu.)

My ovšem také předpokládali, že půjdeme kupředu až na hranice haličské, ne-li hned, tedy později. Za jiných okolností by pro nás nebylo velmi populární bojovat proti Polákům. Málo měsíců před tím stáli jsme s nimi v jedné frontě proti centrálním mocnostem a cítili jsme jejich slovanskou příslušnost. Je pravda, že našemu duchu ani povaze neodpovídala jejich dvojakost politická; část šla s „Dohodou“, část příkře proti. Jejich politika zdála se nám býti málo bohatýrskou, málo upřímná a málo statečná: „Jedna strana zvítězí; zvítězíme tedy pro každý případ.“ Tak se obecně mezi námi hledělo na jejich činnost za války. Nelíbila se nám, ale přesto jsme byli nakloněni ponechat soud o ní jedině jejich politickému a národnímu svědomí. Jejich antagoism k Rusku rozcházel se s naším rusofilstvím, a v tom, myslím, v první řadě pramenila jakási nedůvěra, kterou jsme jistě oboplně cítili, ale kterou jsme alespoň my hleděli potlačit v zájmu šťastného výsledku boje za svobodu obou národů.

Nyní ale naše nedůvěra k Polákům dostala reálnou formu: Položili ruku na to, co bylo naše, co nám od věků patřilo a tím vyprovokovali náš nejkrajnější odpor. Šli jsme bránit svou půdu a byli jsme připraveni vzít si stůj co stůj i to, co měli ještě v rukou. Zde zmizely všechny úvahy o populárnosti, či nepopulárnosti boje; na útok byl zde možnou odpovědí zase jenom útok.

Zatím ale jsme seděli ve svých posicích a marně čekali na pohyb vpřed. Fronta byla úplně klidná, jenom jednou střetly se někde severně od nás hlídky, jejichž několik výstřelů strhlo k palbě obě fronty — Poláci do toho spustili též z děl — ale po tomto velkém povyku pro nic za nic následoval opět klid. Byli jsme z toho již nepokojní a mnozí začínali reptat na nečinnost.

V této chvíli nepokoje a neklidu přišlo jednoho dne z velitelství naší roty několik vojáků od sousedního pluku. Jejich rotu v první linii dostaly prý rozkazy k ústupu. Nemají prý důvěry v tento rozkaz a jsou toho domněni, že je to zrada a proto se jdou informovat k nám, zdali jsme také dostali nějaký rozkaz k ústupu. Po záporné odpovědi velitele naší roty prohlásili, že se budou řídit podle nás a že se nehnou ze svých posic, dokud my neustoupíme.

Byli to zlatí chlupci, a měli jsme z nich radost.

Jejich nedůvěra však přešla i v naše řady a slovo ústup rozneslo se jako blesk a působilo jako morová rána. Začalo býti mezi námi neobyčejně rušno. Ozývaly se hlasy: „Jsme zrazeni, jsme prodáni, ale budeme se bít!“

A tušené nebezpečí nejen že nerozvrátilo našich řad, ale naopak vystupňovalo naši bojovnost tak, že většina byla připravena vrhnouti se v boj i bez rozkazu. Rozjitření, do kterého nás vrhla slova „ústup a zrada“, neznajíc jejich původce, chtělo se někde vybit. A byli to Poláci, proti nimž se nahromadilo nyní veškeré naše nepřátelství, protože bez nich by nebylo boje o Těšínsko, a tudíž ani naší hanby za zradu, o které nám přinesli zprávu vojáci sousedního pluku.

Ve chvíli největšího napjetí přišel najednou i nám rozkaz k ústupu. Nyní jsme viděli, že vojsko se nedopustilo zrady a na okamžik se nám ulevilo. Rozkaz byl obecný pro celou frontu.

Ústup. Mnozí z nás prožili ústup v rakouské armádě. Prožil jsem jej také a to s jednotkami celé oddánnými monarchii. Byl to ústup poražené armády, ústup jednotek, které ztratily svou vůli. Duch lidí tak poklesl, že již byli lhostejní i ke svému osobnímu osudu. To byl ústup poražených, ústup slabých. Vynucený vítězstvím silnějšího, odpovídal přírodnímu zákonu o vládě silnějšího nad slabším.

Ale ústup náš? Jednotky neporažené, jednotky nadšené a odhodlané vydobýti bojem to, co nám bylo vzato, jednotky, které věřily ve spravedlnost své věci, toto vojsko mělo ustoupiti bez boje. A mnozí z jeho řad, kteří za nepoměrně horších podmínek bojovali za války na cizích územích a nepopustili ani píď půdy nepříteli, byli nyní nuceni ve vlastní zemi ustoupiti bez zápasu a vydati ji do rukou nepříteli.

Bylo to pro nás trapné. Hořeli jsme studem, zatínali pěstě a kleli. Jenom s největším sebezapřením, poslušni rozkazu, opouštěli jsme svá místa.

Hučelo to v řadách. Neznali jsme všichni důvodu k ústupu, ale každému napadlo, že do našeho sporu o Těšínsko zasáhly ruce cizí, ruce ze zahraničí.

Naši lidé rádi politisovali a politika zdála se jim býti neobyčejně lehkou a jasnou. Problémy politické řešili jednoduše prostým svým rozumem. V problému těšínském nebylo pro ně žádných pochybností: „Těšínsko je naše a kdo nám na ně sahá nebo nás třeba i na čas omezuje v jeho vlastnictví, je naším nepřítelem.“ — A tak vzkypěli hněvem i proti zahraničí.

K řadám takto naladěným blížilo se auto; jakoby lidé v něm sedící chtěli pokoušeti osud. V autu se objevily zahraniční uniformy. Zpráva letěla řadami, a vojáci pojali šílený úmysl: Zastavit auto, vyhoditi z něho veškeré osazenstvo a vybiti tak své rozhořčení. Na štěstí naši vojáci odívali své myšlenky ihned v hlasitá slova a tak mohli včas zasáhnouti velitelé. A ještě větším štěstím bylo, že jsme měli své

velitele rádi a důvěřovali jim, takže dovedli ještě ve svrchovaný čas schladili naše rozpálené hlavy. Incident, který mohl mítí velmi neblahé následky, omezil se na zastavení auta, jehož příčina se pak vhodně odůvodnila.

Po tomto incidentu dali jsme se na další pochod, nespokojení, zamračení, pohřížení v zaryté mlčení.

Tak jsme ustupovali za demarkační čáru. Ustupovali jsme na rozkaz; před bodáky bychom sotva ustoupili.

JUDR. ANT. BŘESKÝ:

JAK DOŠLO K ÚSTUPU NA TĚŠÍNSKU.

(VZPOMÍNKOVÁ ČRTA.)

V dobách našeho národního probuzení v Čechách a na Moravě bylo Těšínsko ponecháno svému osudu. Centralizační vlády usilovaly o poněmčení tohoto území, nechtěly uznati, že na Těšínsku jest domovem český živel, a prohlašovaly tamní obyvatelstvo, které — sousedíc po staletí s živlem polským a stýkajíc se s ním — nutně do své mluvy přejalo některá slova i tvary jazyka polského, za „Wasserpólačky“, živel, který je spíše polským než českým. Na Těšínsku byli z nedostatku českých sil a snad i úmyslně dosazováni polští duchovní a polští učitelé, kteří přes krajní odpor domácího obyvatelstva, jež se hrdě hlásilo k „Moravcům“ a nechtělo o polštině ani slyšet, proměňovali školu i kostel v polské. Mezi tímto duchovenstvem a učitelstvem vyskytlo se hodně uvědomělých, inteligentních jedinců, kteří pracovali s o u s t a v n ě, aby celý kraj popolštili. Jejich úsilí bylo podporováno přílivem polského dělnictva do zdejších šachet.

Čechové měli, bohužel, jen několik uvědomělých pracovníků národních, kteří se pokoušeli o práci obrannou. Dělo se tak hlavně jen založením několika českých spolků, vydáváním českého týdeníku a českého — kalendáře.

Práce ta nemohla čeliti vytrvalé, s o u s t a v n ě práci polské, podporované činiteli vládními, církevními a haličskými kruhy polskými, a proto popoštovací snahy Michejdů, Londzinů atd., atd. se dařily, český živel ztrácel obec za obcí.

Teprve několik let před válkou začala soustavná obranná práce česká, která však ani ještě v té době nenalezla dostatečné f i n a n č n í podpory široké české veřejnosti a která za války naprosto ustala.

Poláci, svými úspěchy a nedostatkem české obrany opojení, hlásali do světa: „Cały Śląsk cieszyński jest polskim i polskim pozostać musi.“

Do takových poměrů přišel převrat 28. října 1918. Na české straně nebylo na oficiálních místech nikoho, kdo by si byl uvědomil význam vojenské okupce Těšínska a kdo by ji provedl. Poláci takové jedince našli, i když to třeba byla jen uvědomělá žena, která s revolverem v ruce v čele několika polských dělníků obsazovala důležité posice. A nejen to. Čechové, důvěřující v loyálnost polských pracovníků na Těšínsku, uzavřeli s nimi dohodu, kterou bylo Těšínsko rozděleno na část, spadající do sféry pravomoci českého Národního výboru, a na část podřízenou výboru polskému.

Brzy se poznala chyba, zvláště když polský národní výbor — nedbaje přání a vůle obyvatelstva — se prohlásil pro Polsko, a činěny kroky, aby došlo ku vojenskému obsazení Těšínska, které bývalo lénem koruny české, jejíž součástí po staletí tvořilo a jehož ztráta znamenala nejenom nenahraditelnou škodu na území a lidu, jenž toužil zůstatí trvale v nerozlučném celku historických zemí českých, ale i ztrátu ohromného bohatství uhelného, ztrátu, kterou národ náš zvláště v budoucnu těžce bude pocítovati.

Přišli jsme pozdě! Bylo rozhodnuto obsaditi Těšínsko dva dni po tom, kdy dohoda nařídila všeobecný klid zbraní. Obsadili jsme větší polovici Těšínska, Poláci si stěžovali u „Dohody“. „Dohoda“ nařídila ústup československého vojska do původních posic, z nichž postup byl zahájen, vyslala zvláštní komisi, která měla ústup provésti a učiniti potřebná opatření.

Komisi přijal nynější p. prezident zemské vlády slezské Š r á m e k v Těšině, který byl určen za sídlo komise. Byl jsem jednou z těch několika osob, které jako znalci našeho Těšínska byly přiděleny prezidentu Šrámkovi k ruce. Oficiálním zástupcem naší vlády u komise byl úředník ministerstva zahraničních věcí, p. komisař inž. B a č k o v s k ý.

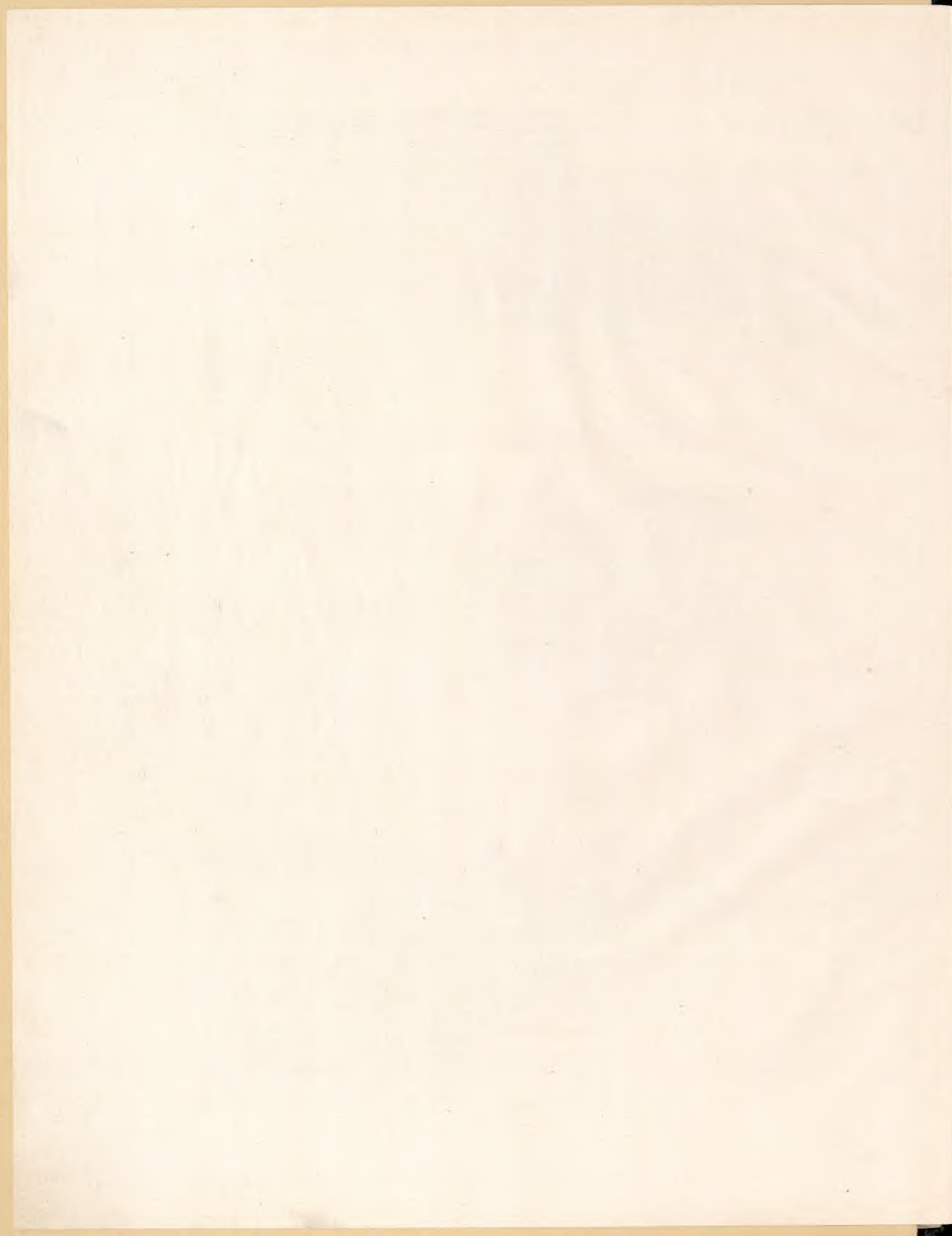
Naší snahou bylo přesvědčiti komisi, že ústup československého vojska byl by nejen těžkou křivdou na národu československém spáchanou, ale i bezprávím, které by vyvolalo netušené zmatky na Těšínsku a způsobilo velké hospodářské ztráty tamního lidu.

Sousoší pomníku s pohledem se tří stran.

Ideové pojetí autora: „Bojovníci a spolu hornický lid jde hájit práci i zbraní zraněné srdce Slezska. Vyrosl jako snop klasů ze jmen zde pohřbených; ožili znovu, co projev massy v matkách, v otcích i synech, pod jednotící je korouhví.“

Na levé straně: „Loučení a nástup k práci.“ Na pravé straně: „Loučení a nástup k obraně; obě pro jednotící ideu.“ Václav Žalud.

V četných memorandech vyličili jsme národnostní poměry na Těšínsku, prokázali jsme, že Těšínsko jest bývalým lénem koruny české, že tvoří přirozený, nutný a nedělitelný celek, že revír ostravsko-karvinský potřebuje zemědělského zázemí, že dráha košicko-bohumínská tvoří jediné nejkratší spojení s východním Slovenskem a Podkarpatskou Rusí a je pro český stát nepostrádatelnou, že z vojenského hlediska nemůže dráha ta ležeti na hranici dvou států, že Polsko má ohromné bohatství uhelné, které daleko převyšuje jeho potřebu, a že tudíž uhelných zásob Těšínska nepotřebuje, že však se bez nich nemůže obejít Československo, jehož uhelná ložiska vystačí jen na několik desítek let, dokázali jsme, že obyvatelstvo Těšínska není národnosti polské, vyjímajíc polské přistěhovalce, a že si také nepřeje, aby bylo připojeno k Polsku. Vyličili jsme také pravý význam ujednání o rozdělení Těšínska pod pravomoc Národních výborů českého a polského a tak jsme prokázali, že Polsko neprávem si činí nárok na větší část Těšínska. Dosáhli jsme toho, že nařízený ústup československého vojska byl oddálen a že si dohodová komise u vyličení stavu věci vyžádala nových instrukcí od „Dohody“ z Paříže.

Poláci byli oddálením ústupu československého vojska pobouřeni a znervosněli i stěžovali si u „Dohody“. Podplukovník Šnejdárek, který byl velitelem našeho okupačního vojska, byl odvolán do Lvova, ze Lvova přijel do Těšína vysoký důstojník, který po jednání s dohodovou komisí dosáhl toho, že československému zástupci bylo uloženo, aby byl nařízen bezodkladný ústup československého vojska. Pokoušeli jsme se bezodkladnému ústupu čelit jednak tím, že jsme přiměli československého vládního zástupce, aby žádného ujednání nepodepisoval, dokud neobdrží potřebné direktivy z Prahy, a když Praha telegraficky sdělila, že je nutno příkazu „Dohody“ se podrobiti, žádali jsme, aby ústup nebyl prováděn aspoň do té doby, než se vrátí velitel českých vojsk Šnejdárek, za nímž jsme poslali telegram se sdělením, co se děje, a urgovali jeho návrat. K půlnoci došla telegrafická zpráva od Šnejdárka, aby nebylo ničeho podnikáno před jeho návratem, že se mu podařilo dosíci vyjednáváním pro českou věc výhodných ústupků. Po obdržení tohoto telegramu žádal jsem znovu Šnejdárkova zástupce, p. majora B., aby české vojsko vytrvalo ve svých pozicích do Šnejdárkova návratu, ten však sdělil, že ústup již nařídil, že dělostřelectvo jest již v pohybu a že jeho zaražení by mohlo vzhledem k nařízenému postupu vojska polského znamenati katastrofu pro československé vojsko. Po tomto výkladu nezbývalo než ustoupiti, a tak jsme, ač s těžkým srdcem, pozdě k ránu opouštěli Těšín, který brzy na to obsadili Poláci.

Byly to chvíle, na které se v životě nezapomíná, chvíle tím truchlivější, že jsme opouštěli Těšín, a tím i část Těšínska, které bylo zemí koruny české, jejíž ztrátu jsme však tušili, a zároveň jsme viděli zoufalství a zmatek, jaký vyvolala zpráva o ústupu československých vojsk v obyvatelstvu Těšína. Tušili jsme také, jak těžkým dobám jde vstříc Těšínsko, jehož obyvatelstvo nám tolik přirostlo k srdci, a jaký zlý osud je očekává.

Po návratu ze Lvova ukazoval mně podplukovník Šnejdárek demarkační čáru, kterou ve Lvově ujednal a která byla pro českou věc nepoměrně příznivější než čára, na kterou československé vojsko, nevyčkavši návratu svého velitele, musilo ustoupit.

Dohoda pak rozhodla, že o Těšínsku má rozhodnouti plebiscit, kterému jsme ovšem hleděli klidně vstříc, poněvadž jsme byli pevně přesvědčeni, že při něm zvítězí spravedlivá věc československá. Bohužel však k plebiscitu nedošlo a Těšínsko bylo rozpuštěno tak, že jen jeho menší část zůstala zachována našemu státu. Ztratili jsme, co po staletí bylo nerozlučně spojeno s českou korunou, ztratili jsme milé rodáky, kteří rodem, krví a jazykem Poláky nebyli a kteří k Polsku náležeti nechtěli.

Osud Těšínska je jedinečným dokladem toho, jak se mstí na národu, když jeho činitelé se v jednání ukvapí nebo — nejednají včas, je však také varovným dokladem, jaké má následky, když národ práci hraničářů ze všech sil nepodporuje. Kéž osud východního Těšínska probudí české svědomí, aby se neopakoval na jiných místech našeho státu!

JOŽA VOCHALA:

LEDEN A ÚNOR 1919 NA TĚŠÍNSKU.

(ZE VZPOMÍNEK A DOJMŮ NA BOJE PŘI OBSAZOVÁNÍ TĚŠÍNSKA NA POČÁTKU ROKU 1919.)

Těšínsko prožilo v době převratu roku 1918 a potom ještě půldruhého roku nato celou řadu velmi pohnutých dnů, za příprav ku plebiscitu mocně na nás působivých, ale události z měsíce ledna a února 1919 pokládám za nejvýznamnější a jim tedy také v tomto Památníku věnuji čelnou vzpomínku.

Radost ze získání státní svobody národa byla na Těšínsku hned v začátcích kalena netušeným stavem, v jakém se náš český lid na Těšínsku nalézal. Zatím co my jsme trvali na českém státním

právu a od příštích věcí očekávali jsme připojení Těšínska k československému státu, jenž přímým jednáním s Polskem sám určí konečné hranice mezi oběma státy, Poláci hned po vyhlášení našeho státu po 28. říjnu 1918 přes místní dohodu ze dne 2. resp. 5. listopadu počínali si na Těšínsku jako na svém nesporném území.

V okrese těšínském obsadili všech 5 ryze českých obcí (Dolní Tošonovice, Dobratice, Horní a Dolní Domaslovice a Šebišovice), spravované úplně česky, dokonce obsadili i českou obec Hrušov, náležející k politickému okresu frýdeckému, deputace polské Rady Narodowe dostavila se druhý den po převratu na městský úřad české obce Polské Ostravy, aby notifikovala, že se ujímá vlády nad celým těšínským Slezskem. Tato polská Rada Narodowa prohlásila přivtělení celého Těšínska do obvodu vrchního zemského soudu v Krakově a krajský soud v Těšíně s jeho působností pro celé Těšínsko podřídila bez vědomí československého Národního Výboru a proti vůli českého lidu vrchnímu zemskému soudu v Krakově, podobně jako pošty a železnice. Dokonce vydán mobilizační rozkaz velitelství polských vojsk v Krakově, jenž plakátován v listopadu 1918 po celém Těšínsku a jímž dle § 5. do vojenské služby mobilisováni všichni Slezané z Těšínska i čsl. státní příslušníci. Četnictvo na Těšínsku dle § 11. tohoto polského mobilizačního rozkazu podřízeno polskému generálu a všem odvedeným uložena hned přísaha, kterou slibují poslušnost polskému státu, vladařské radě a slibují, že budou umírat jako chrabří vojáci polští. Veřejný slib věrnosti polskému státu vymáhán proti úmluvě i dohodě i od úředníků, kteří v české oblasti prostřednictvím Národních Výborů pracovali jako čsl. státní úředníci, a všem, kdož by nechtěli polského mobilizačního rozkazu uposlechnouti, vyhrožováno, že budou okamžitě postaveni před polský vojenský soud.

Vydán dokonce dne 10. ledna 1919 ve Varšavě vládní výnos, podepsaný náčelníkem Pilsudským a presidentem ministerstva Moraczewskim, vyhlášený v úředním věstníku „Monitor Polski“ 14. ledna, jímž ustavena v Krakově komise rządząca pro Halič, těšínské Slezsko, Oravu a Spiš, jímž polská vláda ve Varšavě rozšířila svou vládní pravomoc na historické území Slezska a Slovenska. A této správní komisi v Krakově nařízeno, aby připravovala co nejrychleji úplné sloučení těchto částí bývalého Rakousko-Uherska s Haličí a ostatními polskými zeměmi v jeden státní polský celek. Na Těšínsku, Spiši a Oravě vypsaly polské úřady volby do říšského sněmu polského ve Varšavě, jež se měly konati v neděli dne 26. ledna 1919. Již před tím obsadili Poláci skorem celou dráhu košicko-bohumínskou od Bohumína až za Jablunkov, konali ve vlacích svévolné prohlídky a zabavovali materiál i potraviny.

Zaváděním nové organizace státní správy, připojením Těšínska, části Spiše a Oravy k polskému státu, vypsáním voleb atd. počínali si Poláci, hlavně na Těšínsku, jako ve svém nesporném území nebo v provincii, které by si na nepříteli dobyli, při čemž i se strany polských úřadů docházelo k provokacím obyvatelstva, které polsky necítilo. V Těšíně zřízen polský hlavní stan a generál Latinik jmenován velitelem polské okupační divise na Těšínsku.

Všechno to, co se z polské strany na Těšínsku dělo, muselo do krajnosti urážeti city celého československého národa, ježto Poláci činili tak proti všem dohodám a ujednáním, které se děly již za hranicemi mezi předáky revolučního hnutí i doma. Náš stát opíral svůj nárok o historická práva a byl ochoten jednáním pražské vlády s varšavskou přikročit na úpravu nových hranic mezi oběma státy. V revoluční době převratu, kdy je tak málo právního citění, trval na zachování zákonného stavu; proto také ve Slezsku opavské úřady vyplácely služební požitky úřednictvu i v území Těšínska Poláky zabraném a staraly se pečlivě o správný chod zásobování. Ale Poláci, zbořivše každou právní autoritu, neuměli a nemohli ve svém obsazeném území zjednatí žádné autoritativní organizace. Co jim scházelo na tvůrčích schopnostech, nahražovali vojenskou svévolí a tak krátce nato vidíme polskou část Těšínska s rozvrácenou správní organizací, nedostatečným zásobováním a úplnou anarchií celého veřejného života.

A tuto správní desorganizaci a rozvrat zanášeli Poláci i do českých území Těšínska, která stále obsazovali, zdůrazňující i z úředních míst stanovení polské hranice na řece Ostravici.

Teprve, když tento rozvrat přinesli Poláci i do českého území Těšínska, když zdemoralisovali uhelný revír ostravsko-karvinský, rušili naši správní organizaci, bezpečnost, zásobování potravinami i uhlím a když i na české Těšínsko a Ostravsko vznesen polský nepořádek, přišly české kruhy k přesvědčení, že v zájmu klidu, pořádku a pro zamezení dalšího rozvratu nutno zjednatí nápravu.

Na volání po obsazení Těšínska čsl. vojskem z důvodů státně-politických a historických nebylo v Praze na příslušných místech reagováno v plném předpokladu, že tuto otázku rozřeší mírová konference a dohoda vlád obou států samotných. Když však na Těšínsku a Ostravsku vinou Poláků nastal úplný chaos a rozvrat, jímž přerušeno úplně spojení košicko-bohumínskou drahou přes Těšínsko se

Slovenskem, musela do věci konečně pod silným tlakem okolností zasáhnout i naše vláda v Praze, která na Těšínsko dne 10. a 11. ledna vyslala svého moravského ministra veřejných prací Frant. Staňka. Týž byl 2 dny na Ostravsku a Těšínsku, kde na vlastní oči se přesvědčil o hrozných následcích polské okupace Těšínska, která přinesla atmosféru nadále neudržitelnou.

V těch dnech o vánocích a po Novém roce 1919 byla v Praze celá řada slezských deputací, z velké části i z míst Poláky obsazených, dožadujících se po Praze rozhodných zákroků. Napočítal jsem, že tu v několika dnech bylo na 200 členů deputací z Těšínska, volajících po nápravě. Sám jsem dlel s několika deputacemi po celý týden od 7. do 14. ledna v Praze, abych u rozhodujících činitelů vlády podal přesnější informace o Těšínsku.

Když potom zase ještě další deputace do Prahy dojížděly a ze všech míst Těšínska, hlavně však z okresů bohumínského, fryštátského a těšínského posílány vášnivé písemné projevy, zabývala se konečně těšínským problémem několikrát i ministerská rada, která se rozhodla pro vojenské obsazení Těšínska. V té době těšínskou otázkou zabývala se dvě ministerstva: ministerstvo vnitra sbíralo dokumenty pro odůvodnění vojenského zákroku, jež od 19. ledna, kdy vyšel rozkaz, připravovalo ministerstvo národní obrany, které téhož dne vydalo rozkaz o nástupu různých tehdejších vojenských útvarů na Těšínsko. Organizací nástupu pověřen podplukovník francouzské armády Gillain, velitel 21. střeleckého pluku legionářského z Francie, jemuž k ruce stanoven jako vojenský inspektor podplukovník Šnejdárek, který potom jmenován vrchním velitelem operujících vojsk na Těšínsku se sídlem nejprve v Mor. Ostravě, potom v Těšíně.

Ve třech dnech: 20., 21. a 22. ledna soustředěny do okolí Ostravy československé vojenské oddíly, zatím co ministr vnitra Švehla připravil obsáhlé memorandum polské vládě ve Varšavě. Uvádí v něm, jak rozrušeno bylo Československo okupací těšínského Slezska polským vojskem, které porušilo právní stav nejen v revíru, ale i na celém Těšínsku, kde vznikla anarchie, nezaměstnanost, porucha veřejné správy bezpečnosti a vyživování obyvatelstva, pokles těžby uhlí, což se nesrovnává s pořádkem civilisovaných států. Po stránce formální, státoprávní a mezinárodní odsouzena polská okupace, zdůrazněn náš nárok na Těšínsko, které za těchto okolností obsadí si vojskem náš stát, který je veden duchem smířlivosti a chce o hranice dále s Polskem v klidu jednat.

K memorandu přiloženy dvě přílohy: v první pojednává se o dosavadních dohodách o Těšínsku, které Poláci porušili druhý den po vyhlášení československého státu a vynutili si dohodu ze dne 2., resp. 5. listopadu 1918. Dále protestuje se proti vypsání polských voleb na Těšínsku a proti připojení téhož do pravomoci správní komise v Krakově.

V druhé příloze protestuje ministerstvo vnitra proti obsazení Hrušova v politickém okrese frýdeckém polským vojskem a proti prohlášení deputace těšínské polské Rady Narodowe na městském úřadě české obce Polské Ostravy, kterým ratifikovala, že se ujímá vlády nad celým těšínským Slezskem, dále proti přivtělení celého Těšínska k obvodu vrchního zemského soudu v Krakově, proti polskému mobilizačnímu rozkazu a vyhláškám o volbách do varšavského sněmu, jakož i proti vynuceným polským přísahám.

Toto memorandum i jeho přílohy podepsal v Praze 21. ledna 1919 Antonín Švehla, ministr vnitra v zastoupení ministerského předsedy a ministra zahraničních záležitostí. Ještě tentýž den odjel československý konsul krakovský Dr. Locher s memorandem z Prahy do Polska, zastavil se však v Krakově, kde byl ve čtvrtek zatčen a čsl. konsulát zapečetěn. Teprve v sobotu na rozkaz Paderewského po ostrém protestu propuštěn. Teprve v neděli odevzdal náš konsul ve Varšavě čsl. memorandum, načež přes Slovensko se vrátil zpět, ježto na Těšínsku mezi tím již vytvořena byla vojenská fronta.

V Těšíně, ve čtvrtek dne 23. ledna dopoledne pokusil se velitel čsl. vojsk Šnejdárk za přítomnosti členů dohodové komise v poslední intervenci u polského velitele generála Latinika o dobrovolné vyklizení Těšínska polskými vojsky. Ale bezúspěšně.

Ještě nežli se vrátil do Mor. Ostravy, zajalo polské vojsko na nádraží v Bohumíně českou posádku o jedné rotě a odvezlo ji do zajetí v Petrovicích. Mezi tím rychle vyklizován Bohumín, zato však opevňována Karvinná. Z bohumínského nádraží během posledních dnů odvezeno 1.500 vagonů uhlí, které tu stály ještě z dob před převratem pro rakouskou armádu, a mimo to z topíren odvezeno 10.500 tun uhlí do Polska, odvečena celá vojenská stanice pro nemocné a zásoby Červeného kříže a vůbec vyřabováno, co se dalo. O polednách obsazeno čsl. vojskem bohumínské zevní nádraží u Vrbice a Pudlova, odpoledne u drátovny před Bohumínem došlo k silné přestřelce a o 4. hodině strhl se na nástupišti bohumínského nádraží krátký, ale tuhý boj, při němž zajato bylo 300 polských vojáků, dva podplukovníci a 45 lokomotiv. Bohumín dostal se ještě tentýž den ve čtvrtek 23. ledna 1919 do rukou čsl. vojska a úřadů.

V noci proveden nástup na Karvinnou, o niž bojováno po celou noc za neobyčejně těžkých okolností. Vedle silného vojska byla tu dělnická milice, která před tím byla opatřena střelivem a zbraněmi, jichž tu z Těšína na nádraží přivezeno 2 vagony. Boj o Karvinnou byl tuhý, protože se tu bojovalo zákeřně. Současně proveden nástup z Bohumína na Petrovice, při čemž vysvobozené zajaté české rotě a uvolněných českých sil mohlo býti použito i v boji o Karvinnou, která byla dobyta tím, že byla se všech stran obklopena našim vojskem. Nato proveden nástup na obce za Fryštát, kdy dobyto i okolí Žebřidovic. V těchto bojích padl kapitán Haler, synovec generála Halera, což vyvolalo mezi polským vojskem značnou depresi. Ani polské protiútoky u Fryštátu a Albrechtic se nezdařily. Řada polských vojáků z fronty u Žibřidovic zběhla přes pruské hranice do Horního Slezska.

Nato v neděli v Orlové konán velkolepý pohřeb padlých čsl. legionářů a vojáků z fryštátské fronty; pohřeb stal se velikou manifestací za čsl. státní myšlenku na Těšínsku.

V neděli 26. ledna 1919 táhla tehdejší česko-polská fronta těmito obcemi: skupina majora Černocho měla obsazeny obce: Žibřidovice, Podlesí, Kačice a Fryštát, plukovník Hanák Karvinnou, Suchou a Šumbark, rotmistr Aujezdský Tošanovice a Vojkovice na cestě z Frýdku do Těšína.

Polské vojsko soustředěno bylo v obcích: v Pruchné, Velkých Kunčicích za Fryštátem, Zamarsku, Humnech, Chotěbuzi, Hnojníku, Těšíně a Třinci.

V noci z neděle na pondělí 27. ledna podniknut Halerovci silný útok na Fryštát i Karvinnou, zvláště u Louk strhla se prudká bitva. Všechny útoky Poláků byly odraženy a v pondělí o 9. hodině dopolední začal pak nový postup čsl. vojska k východu.

Skupina majora Černocho v severním Těšínsku přešla dráhu u Žibřidovic a obsadila Malé i Velké Kunčice až na křižovatku silnic.

Skupina plukovníka Hanáka od Karvinné a Šumbarku postoupila přes Těrlicko, Stanislavice a Chotěbuz na Těšín, rovněž tak rotmistr Aujezdský od Frýdku přes Hnojník a Žukov. V 11 hodin dopoledne vjel v autu opatřeném kulometem plukovník Hanák do Těšína, jenž byl již vojáky vyklizen. Hned nato vtrhly do Těšína ostatní oddíly a přijel brzy i velitel Šnejdárk. Československé vojsko při svém vstupu do Těšína bylo neobyčejně bouřlivě pozdravováno. Na hlavním náměstí shromáždily se o polednách

obrovské zástupy obyvatelstva, k nimž promluvil sám Šnejdárek, jemuž i německé obyvatelstvo provolávalo bouřlivé Na zdar! Šnejdárek stručnými a říznými slovy po vojensku zdůraznil příslušnost Těšínska k čsl. státu a vzpomněl presidenta Masaryka. Starosta Těšína poděkoval pak Šnejdárkovi a čsl. vojsku za záchranu města a ujistil loyaltou obyvatelstva. V hotelu „U jelena“ na náměstí ubytován byl hlavní stan našeho vojska a přišli sem i zástupci Zemského Národního Výboru pro Slezsko, aby převzali těšínské úřady ve jménu naší republiky. Pamatuji se dobře na to odpolední nadšení, které tu v pondělí 27. ledna 1919 bylo. Sympatie celého Těšína tenkrát byly úplně na naší straně. Všeobecně odsuzoval se způsob, jakým Poláci před opuštěním Těšína vyráběli veřejné zařízení, sloužící všeobecnému prospěchu, jako nemocnice a pod.

V Těšíně „U jelena“ vypracován pak plán pro další vojenský postup na Skočov a Vislu. Vytvořeny tři skupiny fronty: severní převzal podpl. Mrakava, střední po plukovníku Hanákovi, který zůstal v Těšíně u velitelství, podplukovník Marschal a jižní skupinu, která vyšla od Třince, rotmistr Aujezdský. Ve Fryštátě, Loukách a Těšíně zůstaly zálohy. V úterý bojovalo se hlavně u Ohrazené. Ve středu byl na frontě klid, doplňovaly se zásoby střeliva a potravin a připravoval se rozhodný boj o Skočov, který započal ve čtvrtek 30. ledna o 7. hod. ráno za velmi sychravého počasí a množství sněhu. Pohyb trénu od Těšína a Fryštátu na frontu váznul. Přesto však dobylo naše vojsko krok za krokem pěkných úspěchů. Severní skupina rozdělená na dva úseky za vedení praporečníka Bláhy dobyla již o 10. hodině odpolední obce Pruchné a Rudníku, o 2. hod. odpolední překročila potok Knajku; u stanice Pruchné potýkají se český a polský pancéřový vlak; k večeru k 6. hodině dostihlo naše vojsko konečně západního břehu Visly. Střední skupina východně od Těšína ve třech úsecích postupuje přes Kyselov a Šimorac na Skočov, Jiskřičin, Loučku, Bladnici, Kamenec a Lípovec na Skočov a Ústroň. Pro silný nápor u Kyselova málo ustoupila, ale zaujavši lepší posice dobyla opět na jiných úsecích značných úspěchů. Ve čtvrtek se bojovalo na celé frontě 20 km dlouhé od Pruchné a pruských hranic až po horu Čantorii. V noci připravován byl plán na obklíčení Skočova protržením fronty na Ústroň pod Čantorii, k čemuž však již nedošlo.

Pro nastalé šero zastavuje se velmi namáhavý boj, aby se vojsko připravilo pro druhý den, kdy měl býti podniknut hlavní nápor na Skočov jeho obklíčením. V pozdních hodinách večerních došel však z Prahy od ministerstva těšínskému velitelství rozkaz okamžitě zastaviti postup. Od 31. ledna nastává na skočovské frontě prozatímní příměří, které potom 3. února podepsáno oběma vrchními veliteli: českým Šnejdárkem a polským Latinikem. Poslední českou stanicí na dráze z Bohumína ke Krakovu byla Pruchná a polskou stanicí Chybí. Provoz na trati Těšín—Skočov byl zastaven.

Čsl. tisková kancelář 3. února uveřejnila tuto zprávu:

„Plukovník československých vojsk z Francie Šnejdárek, nyní vrchní velitel na Těšínsku, poslal ministerstvu Národní obrany tuto depeši: Dovoluji si panu ministrovi oznámiti oddíly vojska, které se vyznamenaly pod mým velením v bojích o Těšínsko: Třetí prapor 21. pluku československých vojsk z Francie dobyl Bohumína a smělým manévrem přiměl Karvín vzdáti se. Dále se vyznamenal v boji u Podlesí, kde zahnal nepřítele a kde mu způsobil velké ztráty. Rovněž druhý prapor účastnil se dobytí Karvína a zahnal nepřítele u Albrechtic. Z domácího vojska znamenitě se bil u Karvína druhý prapor 54. pluku a 17. prapor polních myslivců. Velmi statečně se osvědčil třetí prapor pražského pluku 28., zejména v bojích západně od Fryštátu, kde odrazil útok pancéřového vlaku polského, jakož i dobytí Karvína. Tam také orlovský prapor dokázal svou udatnost. V bojích na Visle vyznamenal se první prapor 75. pluku, jenž dobyl útokem silně hájené vesnice, a 14. pluk střelecký. Dále 11. pluk, jenž odrazil hladce silný nepřátelský útok a způsobil Polákům nemalé ztráty; konečně i druhý a třetí prapor 35. československého pluku z Italie.

Ztráty naše po celé operace byly tyto: Mrtví 2 důstojníci a 5 mužů, ranění 2 důstojníci a 115 mužů, 17 mužů nezvěstno. Poláci mají ztráty nepoměrně větší. Československému velení podařilo se zachytiti raport, z něhož je zřejmo, že celé polské setniny jsou téměř úplně zničeny. Přesto, že uzavřeno bylo příměří, posílají Poláci na frontu neustále posily, takže jejich vojsko udržováno jest ve značné síle.“

V tomto postavení stála proti sobě vojska po celý měsíc a k pravidelnému boji mezi Čechy a Poláky více již nedošlo, takže poslední pravidelná bitva mezi oběma vojsky byla pod Čantorii — slezským to Blánkem, o němž praví pověst, že se tu svede poslední vojna celého kraje.

Ovšem k pravidelnému boji zbraní a vojskem tu sice nedošlo, zato však pokračovalo se v diplomatických a politických zápasech o Těšínsko dále. Na mírové konferenci v Paříži opět se o Tě-

šinsko, hlavně ve dnech 29., 30. a 31. ledna a potom ještě nato 1. února. Dne 3. února dojednána v Paříži zvláštní úmluva o Těšínsku, v níž se Československé republice ukládá nepřekročit stanoveného pásma, nebudovati žádného vojenského opevnění proti Polákům, vrátit polské zajatce a dodávat uhlí Polákům. Spojenecké velmoci se usnesly, že nemá mezi těmito dvěma sdruženými státy otázka Těšínska býti vojensky rozřešena.

Ve středu 12. února v Těšíně v tehdejší „Slezském dvoře“ v lidové restauraci „U vola“ konalo se manifestační shromáždění svolané Zemským Národním Výborem pro Slezsko, jež se stalo nadšeným projevem pro připojení Těšínska k republice. Byli jsme v Těšíně okouzleni a dojatí neobyčejným nadšením, jaké tu projevoval lid pro náš stát, v němž tehdejší Těšín měl hráti dosti význačnou roli. Shromáždili jsme se v ten den ze všech částí Těšínska a přišlo tu hodně pracovníků i z popoštěných okresů. Ale téhož dne došlo již zase k dalšímu rozčarování.

Poláci, vidouce veliké nadšení domácího slezského obyvatelstva pro čsl. stát, který na obsazeném území zavedl pořádek, jednotnost ve správě, správný chod zásobování a bezpečnost, celým svým vlivem působili na Mezispojeneckou komisi, dosazenou sem spojeneckými a sdruženými státy, která do Těšína ve středu 12. února došla, ve změnu demarkační čáry ve prospěch svůj.

V našem obsazeném území pod vládou našich státních úřadů byl vzorný klid, jakého tu už dávno nebylo, v zákulisí však Poláci veškerými prostředky pracovali pro změnu situace. Bylo zapotřebí i naší paralizační činnosti. Dne 20. února byl jsem zavolán do Prahy a druhý den k ministru Švehlovi, jenž upozorňoval na vážnost okamžiku. Upozorňoval, že držení Těšína v československých rukou mělo by býti jak slezskou, tak vůbec českou veřejností náležitě vyzvednuto a zdůrazněna jeho potřeba. Na rychlo zorganizována výprava pražských novinářů na Těšínsko, s kterou vypraven i Jan Masaryk, a já jsem byl Švehlou pověřen, abych jim byl průvodcem Těšínskem a upozornil novináře na zvlášť důležité momenty v našem boji o udržení Těšínska. V sobotu 22. února nočním rychlíkem vyjelo nás asi 30 osob z Prahy do Mor. Ostravy, kde po malém odpočinku autem došli jsme až na frontu k Pruchné. Projeli jsme revírem, kde se zase už pilně pracovalo a byla naprostá bezpečnost, Fryštátem, kde značná část domácího obyvatelstva velmi sympaticky vítala náš pořádek a horovala pro republiku. Na hřbitově na náhrobních kamenech našli jsme ještě české nápisy a při farním kostele ukázal jsem jim tak zvanou Moravskou kapli, část to kostela, kde se konaly české bohoslužby, vedle ostatních německých částí kostela. Sami Němci nám ukázali řadu českých listin a českých dokladů, dle nichž se ve Fryštátě úřadovalo česky až do roku 1823.

Jedeme kol Petrovic, o kterých zdůrazňuji, že tu ještě roku 1875 byla česko-německá škola. Na návsi v Pruchné u tábořiště vojska zastavujeme a obdivujeme se dobrému poměru, jaký tu je mezi slezskými sedláky a naším vojskem. Chlopi na dědině si pochvalují, že je teď trochu pořádek, ale stěžují si na pány, jimiž myslí učitele a faráře, že rozsévají nepokoj a chtějí k Polsku. Prošli jsme pěšky demarkační čarou, vlastně bitevní frontou na potoku Knajka a dívali se přes neutrální pásmo k Visle, která dle našich dohadů měla se státi hranicí mezi oběma státy. Tu stali jsme se svědky propouštění polských zajatců, jichž od Bohumína přijel celý vlak. Přiznávali nám, že se v „czeske niewoli“ měli bardzo dobrze“.

Pro tehdejší mentalitu je charakteristické, že čeští průvodčí vlaků nechtěli vlak do Polska doprovázet. Došli jen do neutrálního pásma mezi potokem Knajkou a řekou Vislou a čekali, pokud z Chybi nepřišli polští zřízenci. Při odjezdu vlaků polští zajatci se s námi dosti srdečně loučili, což učinilo na nás pěkný dojem.

Na cestě k Těšínu zastavili jsme se ještě v několika místech, abychom zvěděli mentalitu obyvatelstva. Ve Velkých Kunčicích vykládali nám obyvatelé o zvonku z roku 1613 s českým nápisem, který tu pan Mikuláš starší Vlček byl pořídil. K tomu jsem výpravě i obyvatelstvu připomenul, že r. 1654 pan Bedřich Jiří Vlček, pán na místním statku, přeložil do češtiny Postilu a že je uváděn jako český spisovatel. V dalších vesnicích jako doklad, že tu čeština byla domovem, vyzvedli jsme si od starších evangelíků některé české knihy, především zpěvník „Citara Sanctorum“ od Jiřího Třanovského, těšínského rodáka.

Byla to jedna z nejkrásnějších neděl, 23. února, kdy jsme celou cestou podél fronty mezi slezskými venkovy zažili nejkrásnější dojmy. Lid očekával, že české vojsko se Šnejdárkem vytlačí Poláky z poza Visly až za Bílsko, a přáli si tak zejména Němci. V těch krajích později potom za plebiscitu už nadšení pro republiku bylo brzděno obavou před polskou mstou, která neznala mezí a řádila proti těm, kdož se nechali strhnout nadšením pro český stát.

V neděli v noci přijeli jsme do Těšína do hotelu u „Jelena“, kde nás očekávala četná česká společnost vojenského i civilního obyvatelstva, s kterou jsme i celý příští den jednali. Čeho jsem postrádal v tehdejší Těšíně, byl nedostatek pevné organizace a propracovaného programu za udržení Těšína. Tu se horovalo horlivě pro posunutí hranice až na Bialou a zatím nebezpečí bylo už tak blízko.

Zvláštním vlakem přímo z Varšavy v úterý 24. února o 9. hodině přijel do Těšína člen dohodové komise francouzský generál Niessel s několika italskými a francouzskými důstojníky a určil bez jakéhokoliv vyjednávání novou demarkační čáru zřejmě v český neprospěch a rázně žádal, aby ji naše vojsko okamžitě zaujalo. Vystoupení této vojenské mise bylo tak sebevědomé a rozhodné a telefonické její zakročení v Praze tak rázné, že v Praze v úterý 25. února po 2. hodině v noci z ministerstva Národní obrany potvrzeno ustoupení vojska na stanovenou hranici.

A druhý den 26. února ve středu o 6. hodině ráno nařízen ústup našeho vojska do prostoru za Tošovice, Domaslovice, Bludovice a Šenov. Byl to jeden z nejsmutnějších dnů našeho vojska na Těšínsku, kdy od Visly a Skočova přes Olzu a Stonavku dobrovolně ustupovalo naše vítězné vojsko. Velitelů a důstojnictva zmocnily se nejtrapnější pocity. Mezi vojskem bolest, lítost a rozhorlení, lidu pak neobyčejně zklamání, tím spíše, že je provázela nedůvěra Němců a výsměch Poláků, který se pak po odchodu vojska proměnil v pronásledování českých lidí. Z Fryštátska, které se zvláště angažovalo pro nás a kde žili také Poláci, kteří udávali české lidi, vystěhovalo se za vojskem přes 300 lidí.

Statečné vojáky, které jsem plny nadšení v neděli viděl mezi Těšínem a Fryštátem a mezi Skočovem a Pruchnou ve vzorném pořádku, viděl jsem v pátek hrozně zklamané a deprimované v Sedlišťích, kde místní spolková schůze stala se mohutným projevem nespokojenosti, tak jak se dělo po celém Těšínsku a republice. Zejména smutnou byla neděle 2. března na celém Těšínsku, kde každá schůze a shromáždění stalo se výrazem nespokojenosti, pod jehož dojmem ministr vnitra Švehla ve dnech 3., 4., 5. března nařídil všeobecný národní smutek pro Těšínsko, které tu pak prožívalo další smutnou a pohnutou kapitolu: Život na demarkační čáře a potom přípravy k plebiscitu.

Poslední slovo k událostem z ledna a února roku 1919 na Těšínsku měla Dohodová komise, která úředně 3. března z Těšína „vyhlašuje v souhlase s ustanoveními pařížské smlouvy ze dne 3. února 1919 učiněné mezispojeneckou komisí v příčině místní správy území tato opatření: „Dle vojenské úmluvy ze dne 24. února 1919, která určuje prozatímní hranice území, obsazeného jednak českým, jednak polským vojskem, má potrvati místní správa za podmínek určených smlouvou z 5. listopadu 1918. Všichni úředníci a zřízenci, vyjímaje části politické, zůstanou na svých místech. Každé zatčení, jež opírá se o zločin proti obecnímu trestnímu právu, jest hned oznámiti s odůvodněním poznámky mezispojenecké komisí, která si vyhrazuje právo, osvoboditi osoby zatčené bez dostatečných důvodů. Musí býti zachována svobodná doprava na všech železničních tratích s volným spojením jednoho okupačního pásma s druhým a nesmí býti zdržována ani mařena. Doprava vojska, zbraní a střeliva pro československé nebo polské vojsko dovoluje se bez obtíží. Veškeré soukromé služební právo železničního personálu se plně zaručuje. Do rozhodnutí mírové konference zastavují se ve vévodství těšínském politické volby a vojenské odvody. Žádný akt, který by směřoval k dočasnému přivtělení vévodství těšínského zcela nebo z části ať k Polsku nebo k československému území, nebude uznán za platný.“

DR. FERD. PELC:

PLEBISCIT NA TĚŠÍNSKU.*)

Myslím, že doba plebiscitu v r. 1920 bude vždy počítána k nejvýznačnějším epochám v historii Těšínska. Bylo to vyvrcholení starého sporu mezi národy a státy českým a polským o tuto zemi. Před 600 lety za Jana Lucemburského zřeklo se sice Polsko navždy Těšínska ve prospěch státu českého, avšak spor obnoven byl znovu, když polský živel za naší národní poroby a pasivity zesílil a v této zemi se rozšířil.

Doba byla pro nárok polský po převratu mimořádně příznivou. V době všeobecné platnosti Wilsonovy zásady o sebeurčení národů zdál se nárok ten téměř samozřejmý tak, že jsme my, kteří jsme opírali svůj nárok o historické právo, a tudíž jaksí z principiálních důvodů s počátku (v Krakově) odmítali

*) O podrobnostech pojednává spis Dr. Ferdinanda Pelce: „O Těšínsko“. Vzpomínky a úvahy: Zápas o státní příslušnost Těšínska, vydaný „Slezskou Maticí osvěty lidové“, Slezská Ostrava.

návrh na zavedení plebiscitu, byli nuceni s plebiscitem se spokojiti, když v důsledku Wilsonovy zásady hrozilo rozdělení Těšínska pro nás krajně nepříznivé.

Bylo nutno ukázati, že etnografický princip nemůže býti výhradně směrodatný pro určení hranic, že směrodatny musí býti jiné momenty (hospodářské, geografické), do jisté míry i tradice a vzpomínky historické a konec konců vůle lidu, jež není totožna právě na Těšínsku s principem etnografickým.

Tím, že jsme přistoupili na plebiscit a že jsme na něm trvali i později, když Poláci od něho utíkali, získali jsme mnoho takticky. Náš nárok nebyl už opřen pouze o mrtvou minulost a tedy o jakousi teorii, nýbrž o přítomnou praktickou početní většinu obyvatelstva na Těšínsku. Naše postuláty musely býti proto nakonec respektovány.

O Těšínsku bylo sice rozhodnuto dne 28. července 1920 na konferenci velvyslanců v Paříži, a k formálnímu hlasování nedošlo, fakticky však o něm rozhodl lid sám. Rozhodnutí bylo výrazem skutečných sil v zemi a polský křik po rozhodnutí byl jen zoufalý pokus zastříti porážku, kterou Poláci na soudu lidu těšínského za éry plebiscitní utržili.

Rozhodnutí stalo se na základě návrhu mezidohodové plebiscitní komise těšínské, která jej podala po důkladných studiích a s uvážením všech okolností.

Dohodová komise viděla na straně polské pokus terorem plebiscit zmařiti, kdežto na naší straně byl klid a touha, aby k hlasování lidu co nejdříve došlo. Bylo jasno z tohoto chování lidu, na čí straně je síla a většina. Byli sice i na naší straně někteří, kteří chtěli všeobecné podrážděnosti použití k represáliím na Polácích, avšak podařilo se tomu zabrániti. Lid se nedal strhnouti k metodám teroristů polských a tím nejvíce byl posílen náš požadavek!

Ale i jinak bylo chování našeho lidu na Těšínsku vzorné. U nás nebylo sprostých zločinců, byly jen mohutné politické projevy, jež byly namířeny proti bezpráví, neměli jsme bojůvek, které by vyhazovaly obydlí do povětří a vraždily nevinné občany, byly jen dobrovolné stráže, jež chránily životy a majetek občanů, a bylo dobrovolné vojsko, jež bránilo naše území před teroristickými tlupami polskými.

Byla to doba krásného vzplanutí národních a vlasteneckých citů; doba vyvrcholení horoucí lásky k národu a republice až k nejvyšším obětem na životech a majetku!

Těšínský lid podal v době plebiscitu národu příklad svorné práce pro všeobecné dobro. V té době nebylo tu stranických neb osobních sporů, každý myslel jen na konečný cíl, abychom v boji, který nám byl vnucen, vítězně obstáli!

Byly vydány zprávy o polských zvěrstvech a zločinech! Bylo by záhodno, aby pro věčnou paměť byly sepsány krásné vlastenecké činy jednotlivců a příklady obětavosti a sebezapření našeho lidu za plebiscitu.

Boj plebiscitní podal důkaz o naší houževnatosti. Jako v životě jednotlivců, tak i v životě národů není vždy jasná obloha, a šťastná a nezkalená nálada. Přichází i v životě národů často doby zkoušek, ve kterých se ukáže mravní hodnota lidu. Národ mravně slabý, povahově křehký, i při malém poměrně nárazu přichází z rovnováhy a v zoufalství dopouští se pošetilostí, kdežto lid mravně silný i v neštěstí je pevný a nepopustí, dokud nepřekoná všechny překážky.

Třebas byly pro nás v plebiscitu okamžiky často zoufalé, tož přece jsme vytrvali s pevným odhodláním do konce.

Pro budoucnost je doba plebiscitu poučná tím, že se nesmí v žádné situaci zoufat, a že každému nebezpečí nutno čelit houževnatou vytrvalostí a obětavým odhodláním.

Zvláště Orlová a Orlovsko podaly důkazy nejen národního zanícení, vytrvalosti a obětavosti, nýbrž i národní kázně tím, že v dobách největšího rozčilení řídily se příkazy rozumu a směrnice určenými zodpovědnými činiteli.

DR. L. DLOUHÝ:

V Z P O M Í N Á M.

Odloučen zemí, stykem, lidmi a životem, vzpomínám na zemi, která mně byla blízka šumem své krve, bezprostředností citu, velikostí lásky. V době, která je chuda na nadšení, myslím na prostředí, které jím bylo nabito. V době, která nezná obětování, vzpomínám na roky, které se dovedly obětovat, a jak obětovat, přísambůh! Ještě dnes, téměř po desíti letech, mám radost mysle na práci, kterou jsme dělali, na lidi, kteří se sešli k společnému dobrému dílu. Ještě dnes při vzpomínce na Slezsko, na plebiscitní

Protestní tábor v Orlové proti odtržení Těšínska od republiky československé.

S. O., žiji v táborech, jichž hlasná slova byla hlučná jako volání k útoku a přece jen marna — v resolucích, jež jsme nestačili psát, a v činnosti, která nás dovedla držet svěží po měsíce, třebaš by jinak vyčerpala silnější. Věřte, chtěl bych se jednou vrátit k historii těšínského odboje, už proto, že to byla hrdinská doba a že by měla býti světlem úpadkovým dobám.

Opakuji si svůj těšínský rok: pohnuté schůze v Lazích, protestní tábory na orlovském náměstí, karvinský 28. říjen, odchod italské komise, vstup Mannevilleův, příchod francouzské jízdy, nástupy italských vojáků, skromné propagační cesty orlovských studentů, pohřeb Majvaldův, noční přestřelky v „Karvinšoku“ za Eleonorou a Betynou, statistiku v karvinském plebiscitu, pobyt v Těšíně. Potom náhlý rozvrat: smrt Kubíčkovu, zranění Radimského, atentát v českém území; zakmitnou se mně jména Hrušov, Hnojník, Lutyň, Orlová. Vzpomenu si na ředitele Mezeru, na jeho tichou, klidnou villu, a na jeho stejně klidný, dobrý a tichý život a nedovedu se, ani dnes, ubránit, abych nesevřel ruku v pěst, když si představuji zas novou stránku těšínského filmu, klidnou vilu v troskách, život najednou zničený a nenávid, jež nedovedla lišit zločinu a vlasteneckého šílenství. Sleduji znovu postup organizace Polské ochrany wojskowej, účastním se znovu oslavy 3. mája, kde poznávám v muži, jehož jsem týden před tím při vzrušené intervenci za fryštátské „vystěhovance“ tahal za knoflík, hraběte Mannevillea, muže bigotního, jenž se nestaral příliš o politiku, spíše o diety a o to, aby se pomodlil ve všech kostelích, co jich bylo v Těšíně. A jak život jde, prožívám znovu přeměnu rakouských korun v marky, pád nové valuty, německou resistenci, třinecký vpád, přepad slezského domu —; usměji se, mysle na skřížený meč a bambitku s kouřícím se granátem na lístku, podepsaném „czarnou rzekou“, jež mně přinesl třesoucí se jablunkovský stařík, ptaje se, co má dělat, za kým jít, pro koho hlasovat (je zvláštní, jak se mění názor na některé věci a jak jiný pevně utkvívá). Snažím se revidovat, pokud jsem se změnil, ale zjišťuji, že můj poměr k většině těšínských událostí a osob zůstal týž. A zase Orlová: Kiedroň na stupních kostela, černý, zlolajný přízrak, stejně jako dombrovský polský nadučitel s pověstí vraha —; myslím na fotbalový zápas francouzských vojáků, během tábora a vřavy, zatím co Poláci vyprovokovali Orlovou orlicemi, prapory a táborem, proměňovali znenáhla rozlehlé náměstí v bitevní pole. A potom . . . osudný a přece jen šťastný 28. červenec, vstup československého vojska do československých těšínských obcí, okupace, šťastnější než okupace 1919! A vzpomínka nejvděčnější, nejhlubší, krásná: exhumace a převoz našich velkých mrtvých na velkolepý hřbitov do půdy, za niž se bili a za kterou oddaně padli. Do českého města, které stálo a stojí na stráži češství. Naši těšínské mrtví! První vojáci revoluce!

Buďte, bratři, symbolem našich činů, myšlenkou, která svítí vysoko nad hornickým městem, sami stráž, poněvadž budete vždycky výkřikem svědomí! Nic nedovede utlumit volání, že jste šli vzít pouze své, že jste bránili pouze to, co nám patřilo, že jste padli, česky a mužně, za pravdu a právo. Tichá, oddaná vzpomínka letí často na orlovský hřbitov: společný hrob a společná myšlenka. Věřím, že pamět na Vás, hrdinové, nezahyne, dokud budou žít věrná, poctivá srdce, která dovedou se obětovat také za něco jiného než hmotnou skutečnost.

J. HAERING:

PAMÁTKA FRANCOUZSKÉHO VOJÁČKA.

Na Těšínsku nevykrváceli jen naši hrdinové, kteří hájili historickou zem koruny svatováclavské, ale nesprávně chápaná plebiscitní agitace, přibližující se již hodně občanské válce, vyhledala si oběť také mezi těmi, kteří byli po odvolání českého a polského vojska a značného počtu četnictva posláni dohodovými mocnostmi na Těšínsko k udržení veřejného klidu a pořádku.

Naši legionáři krváceli a vykrváceli na půdě Francie, vědouce, že nasazují svoje životy pro svoji vlast, pro znovuvzkříšení českého státu, malý francouzský voják vykrvácel na půdě Těšínska, zemi mu úplně neznámé, kam byl komandován ze své vlasti, nevěda ani proč, půl druhého roku po skončení světové války.

Stalo se to v noci ze dne 9. na 10. března 1920, v noci, kdy očekáván byl v Karvině útok polských povstalců, zaslouží-li si tohoto názvu tlupy banditů, které tehdy svým známým způsobem pracovaly pro připojení Těšínska k Polsku. Čtyřčlenná hlídka francouzských vojáků ubytovaných v radnici byla vyslána tehdy na Hohenegger, odkud byly oznamovány shluky neznámých lidí. Na cestě, právě, když mí-

jela hlídka spolkový dům „Praca“ v Karvinné, bylo z něho na ni vystřeleno a francouzský voják Delile střelou zasažen. K nám, do závodního hotelu, kde bylo nás více pro snazší hájení se shromážděno, byla dopravena pouze jeho mrtvola. Přítomný lékař konstatoval okamžitou smrt.

A tak trávili jsme noc s francouzským hochem, který svůj mladý život ztratil ve službě, nevěda kde a nevěda proč.

J. OŽANA:

PLEBISCIT NA TĚŠÍNSKU 1920.

Po čtyřleté válečné vichřici zalomcovala světem touha po vyjití z této kleté vřavy, která ničila civilisaci — statky i národy — — —

Rachot smrtonosných zbraní a zoufalý nářek nevinných obětí pozvolna umlkal a z černých oblak lidské zloby a nenávisti kmitl paprsek naděje v lepší budoucnost — — —

Slunko míru prodralo se tím černým peklem a hřejivými paprsky celovalo vybičovanou — krví prosáklou zem — — — osušovalo slzy a krev milionů — na pustých pláních bez pomoci a bez útěch umírajících — —

Osušovalo slzy na vyhublých tvářích opuštěných rodin — a v osvícených hlavách ujařmených národů sílilo víru v blížící se osvobození — — —

Šířily se bleskurychle zprávy o tvořících se legiích — o profesoru Masarykovi a jiných smělých Velikánech — o tajné mafii, o zelené gardě a srdcem každého věrného syna čsl. národa projela nepochopitelná jiskra radosti — — —

Svoboda mohutně zašuměla svými perutěmi — —

Děly se nevšední — obrovské přípravy — — —

Vzájemná láska ke spoutané vlasti tvořila divy — rostla a měnila se v nevinnou dětskou radost a nedočkavost — asi jako děti těšívají se na příchod Jezulátka — — —

Po třistaleté noci vzplála jitřenka — — — rozbřesklo se jitro a v růžových červánkách zrodil se den 28. října 1918, den slavný — den vzkříšení — — —

Zlatá brána „Svobody“ široce se otevřela — — — národ Husův a Komenského zajásal — — —

Žel však, že záře 28. října 1918 nezasáhla svými hřejivými paprsky i nejmladšího syna „Čechie“ —

Těšínsko tonulo dále ve tmách a hrůze o své bytí —

Tento Benjamin koruny svatováclavské — bez zá-

blesku naděje toužil alespoň shlédnouti přešťastné osvobozené bratry. Bylo mu podniknouti boj s rozvzteklou Polonií — avšak proklestil si zatarasenou cestu — — —

Rozerván a uplván prodral se až ku zlaté bráně „Svobody“ — — —

Zrak jeho ohnivě zaplál a na bolestí zkřivené tváři rozhostil se blažený úsměv — zapomněl na své utrpení — — —

Zřel nekonečné zástupy plesajících — naslouchal velebnému hlaholu národních hymen — — —

Hrud' jeho dmula se štěstím jiných a maně prožíval s nimi ten šťastný — po staletí očekávaný okamžik — — —

Duch jeho se vzepíal na perutích nedosněného štěstí — vznesl se do Vesmíru vykřiknout Tvůrci i celému světu toto vykoupení z otrockého podruží zpupných Habsburků — — —

Národ Husův a Komenského jásal a se srdcem láskou překypujícím tulil se do lůna osvobozené matičky-vlasti.

V roztoužení prahl přituliti se i Benjamin, avšak — ó, hrůzo! Zlatá brána byla před ním dne 26. února 1919 násilně uzavřena — — —

Rakve s padlými legionáři v jezuitském chrámu v Těšíně.

Závory těžce zapadly — — —.
 Opojení nevýslovné rozkoše rázem zmizelo — — —.
 Benjamin zaslzel a ze stísněných prsou vydral se zoufalý sten — — —. Chápete ten jeho bol? Chtěl k matičce a „Cuzák“ mu zabránil!

Nastal plebiscit a o roucho jeho metali los — — — — —
 V Těšíně vhozena smyčka na hrdlo jeho — v Bohumíně spoutány mu nohy — v Orlové trháno tělo jeho a ve Skočově stavěn potupný pomník — — —
 Dny plné smutku doléhaly na srdce — a kdesi v dálavě ozýval se potupný smích — cinkot stříbrných pohárů — ženy a zpěv — hodokvas na sopce — — — — — a orlovský hřbitov žaloval nebesům na nevinně prolitou krev — — — — —

Pohřební průvod v Těšíně.

Nad postelí ztrýzněného Benjaminu skláněl se „Cuzák“, mluvy jeho neznající — slova proseb a nářku nechápající — — — — —

Dostavili se dohodoví chirurgové a po nekonečných poradách rozhodli šalamounsky: „Rozpůlit jeho tělo“ a stalo se dne 20. července 1920.

Tok Olše zbarvil se do ruda krví tohoto spravedlivého — a často, když slunko zapadá, odráží se v něm jako nemá žaloba — — —

Čas rány hojí — letní slunko hojilo i ránu rozpůleného Benjaminu — —

Zlatá brána Svobody poznovu se otevřela — zazněl opět velebný chorál národních hymen a zmražené tělo Benjaminovo splynulo v lůně čsl. vlasti v jeden nerozlučný celek. Nadešlo i nám na Těšínsku to skutečné — dosud nikým neprocítěné a nevyzpívané štěstí zlaté „Svobody“.

Jedině ten, kdo ho dočkal po tak těžkých zkouškách, jako těšínský Benjamin — ten je procítil a marně hledá slov, aby je vyjádřil — — —

Lid těšínský váží si svého štěstí a planoucím okem střeží žárlivě svou posvátnou hroudu proti všem jakýmkoliv záškodníkům.

Kde otec stál, syn vždy bude stát.

POHŘEB PADLÝCH LEGIONÁŘŮ V TĚŠÍNĚ.)*

Je zajisté pravda, že Těšín, co je Těšínem, neviděl ještě tolik českého lidu jako dnes na pohřbu českých legionářů a vojáků, padlých v bojích o Těšínsko, v bojích, v nichž jim bylo zápasiti do tak značné míry s polským zákeřnictvím. Čeští lidé z celého Těšínska sjeli se dnes do jeho srdce, aby v něm vzdali hold a úctu těm, kdož padli v boji o spravedlivou věc českého lidu. Pohřeb českých legionářů a

*) Otištěno v časopise „Moravsko-slezský denník“ ze dne 4. února 1919.

vojínů padlých v posledních těžkých bojích před Skočovem, stal se mohutným projevem českého lidu. Že tato země, která od věků nám patřila a pro niž také nyní vinou Poláků tekla drahocenná česká krev, musí zůstatí naši dále, jak byla vždycky, neboť máme na ni právo. Odpolední vlaky přijíždějící do Těšína, přivezly tisíce účastníků pohřbu, jimiž se zahemžily ulice, nabývající neobyčejného rázu. A také pěšky putoval lid z bližších obcí do Těšína všemi směry.

Mrtvoly šestnácti legionářů a vojínů v uzavřených rakvích nacházely se v jezuitském kostele. Rakve, stojící před oltářem, ozdobeny byly četnými věnci a kyticemi. Po stranách stálo několik jedlíček. Kolem rakví tvořili špalír legionáři se Sokoly.

Církevní obřady byly vykonány v přeplněném kostele. A ještě před kostelem stály zástupy českého lidu a rovněž na ulicích. Smuteční sbory zapěli studenti orlovského gymnasia. Za dojemných zvuků varhan vynášeli pak Sokolové s legionáři drahé mrtvoly do pohřebních vozů, stojících před kostelem.

Brzy po té rozezvučely se zvony na těšínských kostelích a imposantní průvod hnul se ku předu. V čele průvodu kráčela vojenská hudba. Za tou ubíraly se dvě setniny českých legionářů. Nádherný, přímo podmaňující byl pohled na ty statné postavy s vážnými, mužnými tvářemi, s přilbami na hlavách, v nichž vyhlíželi ještě přísněji a vážněji. Nad jejich hlavami vznášel se les bajonetů, nasazených na puškách, nesených po pruském způsobu. Oči všech spočívaly s pohnutím na těchto postavách. V duších všech vynořovaly se postavy starých husitů.

Pak kráčelo vojsko různých pluků, Sokolstvo, hasiči, členové různých spolků a korporací, starostové a výboři z přechetných obcí, členové národních výborů, učitelstvo, úřednictvo atd.

Na to následovaly vozy s rakvemi. Za těmito kráčeli dohodoví a čeští důstojníci, pak následovaly zase různé korporace, lazecká hudba a na to nepřehledné zástupy českého lidu. Dojemno bylo patřiti na děvčátka těšínská, nesoucí kytice, ozdobené stužkami v národních barvách. V průvodu bylo možno spatřiti více než sto žen — Těšíňáček, jež bylo možno poznati dle bílých čepečků a modře olemovaných sukní.

Imposantní smuteční průvod bral se ulicemi přeplněnými těšínským občanstvem, hlavně Němci. Hleděli s účastí na nádherně rozvíjející se průvod. Bylo možno slyšeti slova obdivu, uznání, slova, která by si Poláci za rámeček nedali. Dojemná byla chvíle, když průvod ubíral se kolem starého těšínského zámku. Před nedávnem sídlila tam Rada Narodowa, nyní nachází se tam vojenské velitelství. Lidstva tam bylo: hlava na hlavě! Rovněž na náměstí, kdež na radnici vlál český prapor. Poláci pozorovali průvod z oken Narodoweho domu, ve kterém před roky nacházela se také česká beseda. To bylo tenkrát, když Polákům nenapadlo ještě tvrditi, že Těšínsko patří k Polsce.

Na hřbitově shromáždilo se u čerstvě vykopaných šestnácti hrobů přes 10.000 osob. Po vykonání církevních obřadů zapěli znovu studenti orlovského gymnasia smuteční sbor, načež povstal správce okresního hejtmanství ve Fryštátě dr. Baron, aby jménem zemské vlády slezské vzdal dík těm chrabрым junákům, kteří položili rádi a ochotně svoje životy v oběť vlasti.

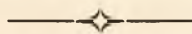
Krásnou, procítěnou řeč pronesl učitel Martínek z Lazů, jménem okresního Národního výboru těšínského promluvil několik srdečných slov soudce dr. Trplík. Proslovy ukončil nadučitel Bura z Mostů u Těšína.

Před rozchodem zahrála hudba „Kde domov můj“. Nové hluboké pohnutí na všech stranách, nové slzy, ve kterých bylo mnoho trpkosti, ale rovněž i naděje.

Šero již značně pokročilo, když tisíce účastníků pohřbu vycházelo ze hřbitova a hrnulo se ulicemi města k nádraží. Sokolstvo, jsouc sraženo v dlouhé šiky, po celou cestu zpívalo vlastenecké písně a obecnost nadšeně zpěv doprovázelo.

Nade hroby v Těšíně.

PRŮVOZ PADLÝCH HRDINŮ V BOJÍCH ZA TĚŠÍNSKO Z POL. TĚŠÍNA A POHŘEB Z LAZŮ DO ORLOVÉ.

Krásný, příkladný projev vděčnosti a úcty k padlým hrdinům za osvobození Těšínska podal všechen slezský lid ve dnech převozu pozůstků padlých z Pol. Těšína do Orlové. Svou obrovskou účastí na pohřbu, zvláště v Orlové, dokázal, že zůstal věren svému slibu, danému před třemi lety, že nezapomněl na ty, kteří pro zachránění Těšínska pro náš stát přinesli tu největší obět — své životy. Před důstojným majestátem hrdinské smrti, před 22 kovovými rakvemi reků neznámých jmen, před velkým a bezprostředním důkazem sebeobětování v zájmu vyšších statků celku, musili se pokloniti všichni bez rozdílu stran, stavu a národnosti. Desetitisíce jedinců z celého Těšínska přišlo projevit svou vděčnost; z Bohumínska, Ostravska, Karvínska, od Těšína i Jablunkova přijely davy našeho lidu a ústy

Převoz legionářů z Pol. Těšína do Orlové. (V Českém Těšíně na mostě.)

řečníků nad otevřenými hroby slíbily, že láska padlých hrdinů k státu a národu zůstane jim povždy zářivým příkladem ke konání občanských povinností vůči naší republice.

Převoz a s ním spojenou smuteční slavnost lze rozvrhnouti na prvou část v Českém Těšíně a druhou z Lazů do Orlové.

Již na podzim v roce 1921 vznikla v Těšínské sokolské župě Jana Čapka myšlenka převozu vojinů padlých u Skočova a pohřbených v Pol. Těšíně do Orlové na společný hřbitov. Původní záměr převéztí padlé hned na podzim se neuskutečnil pro nesplnitelnost podmínek, kladených polskou vládou. Vyjednáváno prostřednictvím Československé Obce Sokolské a ministerstva zahraničních záležitostí znovu s polskou vládou a k jaru 1922 došlo příznivé vyřízení žádosti o povolení převozu ostatků našich padlých hrdinů. S exhumací muselo se však začíti ještě v zimních měsících, tedy nejpozději v březnu. Stanoveno datum exhumace a převozu a ustanoveno pořadatelstvo společné z Těšínské sokolské župy Jana Čapka a „Fondu pro pozůstalé po padlých legionářích na Těšínsku“, jehož zásluhou záměr šťastně realizován.

K vykopávce hrobů přikročeno 22. března 1922 za velmi nepříznivého počasí. Napadlý mokrý sníh a pak déšť práci značně ztěžoval. Hroby vykopány předem až na rakve a teprve za přítomnosti okresního lékaře p. dr. Pustovky, úředníka městského pohřebního ústavu a za pořadatelstvo pp. O. Micky, starosty Těšínské sokolské župy Jana Čapka a Jana Dbalého byly vyzvednuty dle hřbitovního plánu rakve, aby byla kontrola jmen padlých, a ostatky přemísťovány do připravených cínových rakví, které zase ihned označeny jménem padlého. Druhého dne za přítomnosti dalšího zástupce pořadatelstva p. V. Cepka dokončeno vyzvednutí ostatků, rakve zacínovány a uloženy v márnici na hřbitově. Celkem

na hřbitově v Pol. Těšíně vykopáno bylo 21 hrobů a 1 v Pruchné. Na rozdíl od opuštěných hrobů padlých hrdinů v Pol. Těšíně, pečoval slezský lid o hrob českého vojína v Pruchné a zástupy místního lidu přišly se rozloučiti s převáženými ostatky hrdiny.

Současně s převozem ostatků padlých hrdinů zařízeno bylo vyzvednutí ostatků slavného slovenského hrdiny Michala Miloslava Hodži na starém evangelickém hřbitově v přítomnosti přátel zesnulého, mezi nimi i synovce, nynějšího ministra školství a národní osvěty M. Hodži. Zemřelý veliký buditel slovenského lidu z r. 1848 musel přehnout z Lipt. Sv. Mikuláše před násilím maďarským, stal se pak farářem v Těšíně, kde 26. března 1870 zemřel. Všeobecně se věřilo, že mu bolestí a steskem po ztracené a nevysvobozené vlasti puklo srdce. Před smrtí napsané verše zdobily prostičký kámen a kříž na jeho hrobě:

Velkým piatkom tedy dokonávam,
na Golgathe viery zmučený.
Pod Kristov križ do hrobu sa dávam.
Ameň. Verim, budem vzkriesený!

Převoz legionářů z Pol. Těšína do Orlové. (Vpředu rakev M. M. Hodži, který byl současně exhumován a odvezen na Slovensko. Za rakví kráčí synovec M. Hodži nynější ministr školství a národní osvěty Dr. M. Hodža.)

V pátek dne 24. března ráno o 7. hod. vyjelo 8 chvojím ověncených aut z Lazů do Těšína. Z těch 7 odjelo po celní prohlídce na hřbitov v Pol. Těšíně a po tichém naložení 22 kovových rakví s pozůstatky padlých vracelo se volným tempem ke hranici. Po obou stranách provázely tento smuteční průvod davy lidí, jimž bylo na očích viděti, že jim není lhostejno, za jakých okolností tyto oběti padly a co potom následovalo. Jsme jisti, že srdce toho lidu za Orlovou dosud želí osudného rozdělení a bije pro nás, že se cítí v Polsku cizincem. A bylo to nesporně zřítí na očích všem, vyjma těch, kteří přišli posílit polskost Těšínska někde od Krakova.

Obyvatelstvo na obou stranách mostu s pohnutou myslí a obnaženými hlavami vítalo své padlé obránce, v jichž čelo zařazen pohřební vůz s pozůstatky Slováka Mil. Hodži. Když poslední vůz stanul na půdě republiky, ozdobeny rakve státními vlajkami a věnci, zazněl vojenský signál a celý průvod hnul se ku předu. V předu vojenský trubačský sbor, který krásnými smutečními fanfárami rozhlašoval náladu slezského lidu, za nimi 2 prapory vojska se vztyčenými bodáky i s praporem 8. slezského pěšího pluku, legionáři ruští, italští a francouzští a Sokolstvo. Pak následoval před smutečním vozem slovenského hrdiny Mil. Hodži ve starodávný historický kroj oděný županský hajduk s praporem župy liptovské. Podle vozu zástupci slovenského lidu s děvuchami v národních krojích a za rakví příbuzné a významné osobnosti ze Slovenska: ministr dr. M. Hodža, dr. Stodola, biskup Janečko, dr. Ivanka a j. K těmto přidružili se i zástupci všech státních a samosprávných korporací a deputace obcí. Po té následovala řada 7 aut s rakvemi a za nimi dlouhý proud slezského lidu.

Průvod ubíral se hlavní třídou, hustě smutečními prapory vyzdobenou a zahrnul do Masarykových alejí, kdež před řečnickou tribunou u kostela stanul. Vojenská hudba těšínské posádky zahrála smuteční skladbu a následovaly krátké, avšak vystižné i dojemné řeči. Za správní komisi města Čes. Těšína promluvil p. dr. Štelovský, za vojsko p. podplukovník Sluníčko, za legionáře p. Vocelka a za Sokolstvo starosta župy O. Micka, za Slováky dr. Ivanka. — Hudba hraje národní hymny a vůz Mil. Hodži odjíždí na nádraží. Ostatní průvod ubírá se dále. Na hranici města vojsko střílí salvy ku počtě padlých a hudba hraje na rozloučenou národní hymny. 22 hrdinů projíždí krajem, pro nějž umírali. Jedou zpět od bitevní čáry, ale ne poraženi, nýbrž jako vítězové. Vydobyli si nehynoucí lásku všeho slezského lidu. A lid slezský, rozestavený po cestě i školní mládež, vděčně jim kynula.

Před Národním domem v Lazích uvítal za obec padlé hrdiny vládní komisař p. Balon, načež vystaveno všech 22 rakví v krásně vyzdobeném sále. Na katafalku a všech zdích byly rozvěšeny skvostné věnce mnoha korporací. Obrovský věnec — trnová koruna — s nápisem na stuze „Padlým hrdinům vděčný slezský lid“, dále celá řada jiných věnců a kytic, svědčily o velkém vděku našeho lidu k mrtvým.

Převoz legionářů z Pol. Těšína do Orlové. (V průvodu Fr. Sokol-Tůma.)

Po celou sobotu procházelo tisíce lidu v hlubokém pohnutí kolem rakví, u nichž stála čestná vojenská stráž, a v neděli 26. března 1922 od časného rána proudily nepřehledné proudy lidu ze všech stran k Lazům. Odpoledne pak byla dlouhá cesta od Orlové k Lazům přímo nabita.

O 1 hod. řadily se od Národního domu veškeré korporace, v sále u katafalku shromáždili se příbuzní padlých, zástupci úřadů a korporací. Starosta sokolské župy br. O. Micka ujistil příbuzenstvo mrtvých vřelou řečí, že slezský lid bude opatrovat hroby padlých jako drahé relikvie, pěvecký sbor „Sokola“ z Lazů a Suché zapěl smuteční sbor a legionáři vynášeli rakve na ozdobené vozy za zvuků arie z „Prodané nevěsty“, hrané lazeckou filharmonií.

Pohřbu byli přítomni: Za čsl. armádu generál Gibiš, za Československou Obec Sokolskou prof. dr. Weigner, za Čsl. Obec legionářskou poslanec David mimo četné jiné význačné osoby za zemskou správní komisi, úřady, podniky, závody, korporace a spolky.

Zvolna ubíral se v nepřetržitě hustém špalíru obecního, školních dětí a studentstva obrovský průvod. Všude na domech a těžních věžích vlály smuteční prapory. Průvod zahajovala vojenská hudba, za ní čestná setnina 8. pluku v plné výzbroji, pak vojsko, četnictvo, legionáři v kroji i v občanském, Sokolstvo v kroji i v občanském, muži a ženy, hudební sbor „Lumír“, hasiči, bánští úředníci a horníci v kroji, hudba železničních zřízenců, železniční zřízenci v kroji, skauti, dělnické tělocvičné jednoty v občanském a zástupci jiných spolků v občanském úboru. Velká trnová koruna nesena byla 8 legionáři a nesčetné věnce nesli legionáři, Sokolové a hasiči. Za 6 vozy s rakvemi šli smuteční hosté, zástupcové úřadů a korporací a nepřehledný proud lidu obého pohlaví.

Tak obrovského pohřebního průvodu dosud kraj neviděl.

U orlovského sirotčince, odkud také počal postup českého vojska, převzal pozůstatky padlých obránců vládní komisař města p. ředitel Jařabáč. Než došel průvod na orlovský hřbitov, byl již hřbitov obecenstvem naplněn. U vykopaných hrobů tvořili obrubu vojsko, legionáři, Sokolstvo a hasiči, les praporů týčil se nad hroby. Pohřební řeči pronesli za „Památník odboje“ legionář J. Fink, za Čsl. Obec legionářskou poslanec J. David a za Slezany spisovatel František Sokol-Tůma zvlášť procítěně a působivě. Zmínil se o nespravedlivém rozdělení Těšínska, s nímž se nebudeme moci nikdy spřáteliti. S lítostí a jen na vyšší rozkaz odtáhlo naše vojsko a dnes pohřbíváme do naší půdy oběti bratrovražedného boje. Žádný král neměl tak slavný pohřeb, jako ti, kdož leží mrtví před námi, ale věčně živí musí býti v duších a srdcích vděčného lidu slezského. Sem na hroby našich hrdinů musí vděčný slezský lid každoročně putovati a pokloniti se těmto velkým hrdinům. Za řeči jeho nezůstalo snad jediné oko suché. — Sám pak vždy v den Všech svatých, i když neřečnil u jejich hrobů, přišel nepozorován, jako otec ke hrobům svých synů.

Za řeči objevil se nad hřbitovem vojenský dvojplášník II. leteckého pluku z Olomouce, by vzdal počtu padlým hrdinům, zakroužil nad hřbitovem a odletěl. Řízen byl synem Těšínska, kapitánem Mil. Zeleným.

Smuteční sbor zapěl sbor „Sokola“ z Lazů a Dol. Suché, čestná setnina vypálila salvu a za zvuků národní hymny vloženo bylo 22 rakví do náruče té země, jež si oběti ty pro své osvobození vyžádala. Všech zmocnilo se znovu veliké pohnutí, desetitisíce očí znovu zvlhlo —.

„Chtěli jsme pro národ žít,
však rádi jsme pro národ padli,
abychom dali vám vzor,
jak pro vlast žítí a umřít!“

FR. ELIÁŠ:

MRTVI LEŽÍME, JAKOŽ ZÁKONY KÁZALY NÁM.

Slezsko náleželo od nepaměti k Moravě a s ní ke koruně Svatováclavské. Synové jeho svou příslušnost častokráte zpečetili svojí krví. Po sedmileté válce nezůstalo nám z velikého a bohatého Slezska nic, než méně úrodné dva kousky: Opavsko a Těšínsko, které ještě považovali Němci za svoji doménu a usilovali je pomocí Poláků za každou cenu poněmčít. Češi z Čech a Moravy počali se o Těšínsko zajímati teprve v posledním desítiletí před válkou světovou, kdy již Poláci překročili Ostravici. Zdejší usedlý lid nikdy necítil se Němcem nebo Polákem, podřizoval se prostě tlaku shora a masse z východu. Byl vždy Moravanem a mluvil tak, jako jeho sousedé za Ostravicí. Několik uvědomělých pracovníků učitelů, kněží a horníků snažilo se v lidu vzbuditi lásku k národu českému pomocí knihy, české školy, které mu zřizovala Ústřední Matice Školská v Praze a Matice osvěty lidové ve Sl. Ostravě. Česká škola uvědomovala zdejší lid stále víc a více na východ. Čechové na Těšínsku trpěli mnoho před válkou, více za války od vojenských rakouských úřadů a nejvíce však po válce v době plebiscitu od bratrů Poláků. Poláci získali po válce mnoho území, nespokojili se velikým bohatým Slezskem, chtěli nám vzíti celé Těšínsko až po Ostravici, chtěli nám vzíti i ten zbytek ostravsko-karvinského revíru a tak nám z bratrské lásky svléknouti poslední košili. Tuto křivdu dobře rozpoznal lid na Těšínsku, proto se bránil proti polské nenasatnosti. Zdejší usedlý člověk necítil se Polákem, proto nechtěl do Polska, bránil se proti odtržení od republiky Československé a tak nastal u nás boj, který překvapil nejen dohodovou komisi, ale zvláště naši stověžatou Prahu. Musili přijíti bratři legionáři s podplukovníkem Šnejdárkem, aby utišili rozčilený národ, obsadili celé naše Těšínsko a chránili nás proti teroru sousední říše polské, která na nás poslala polské legionáře. Nastal ostrý zápas mezi dvěma slovanskými národy. Naši postupovali ku předu a za těžkých ztrát vytlačili Poláky z Těšínska, které obsadili. Ne na dlouho; na rozkaz vyššího francouzského důstojníka musí naši hrdinové opouštět dobyté posice bez jediného výstřelu a hlesnutí a dívati se, jak na jejich místa přicházejí polští vojáci a polský lid od Krakova, kteří se mstí na bezbranných lidech česky smýšlejících. Nakládají je do vagonů a odvázejí do hladomoren v Dembi u Krakova. Naši zdatní hoši přišli k nám s nadšením, aby bojovali za naše zájmy, za naši

krásnou zemi a její dobrý lid. Slibovali se slzami v očích, že nás budou bránit do posledního dechu a také bránili. Čím dále tím bylo u nás hůře, až konečně jsme patřili celému světu, jen ne republice Československé.

Tu budiž vděčně vzpomenu také těch, kteří při výkonu své služby, hájíce bezpečnost místních obyvatelů v občanských nepokojích tehdejších, zaplatili svoji svědomitost životem. Jsou to podle úředních zpráv četník na zkoušku František Bobek, přidělen četnické stanici v Doubravě, byl střelen do prsou dne 26. května 1920 po 15. hodině na hranici obce Doubravy polskou občanskou t. zv. bojůvkou a podlehl dne 27. května 1920 svému zranění v závodní nemocnici v Orlové. Vrchní strážmistr Josef Scheitar, velitel stanice v Šumbarku, strážmistr Ludvík Krupa a četník na zkoušku Rudolf Šoltys, této stanici přidělení četníci byli bezbranní ve své kanceláři, resp. ve světnici pro mužstvo, polskými útočníky postříleni dne 1. července 1920.

V četných svých přednáškách po Čechách burcoval jsem české svědomí a budil zájem o zemi, jež měla býti naší republiky zcizena. Zájem byl veliký a všude rozhořčeně odsuzovali, že tak pozdě se dozvěděli pravdy o své zemi nejmenší a nejdražší. Podpisovali všichni, ať patřili k té neb oné straně politické protesty proti rozdělení Těšínska. Lid nepřál si dělení, nesouhlasil s paktem vysoké diplomacie a nikdy s ním souhlasiti nebude. Přál si, aby byl hrdinům za boje o Těšínsko padlým postaven slušný památník a ochotně naň přispíval, když byl o to požádán. Lid v Čechách a na Moravě poznal Těšínsko a nyní zajímá se oň. I vláda československá snaží se všemožně dohoniti, co bylo zanedbáno: staví krásné školy českým dětem, kterých stále přibývá, staví pomníky trvalé ceny, pomníky živým. Spolek pro poctu padlých za Těšínsko postavil pomník za pomoci svých přátel a dobrodinců, pomník hrdinům na hřbitově v Orlové, který bude hlásati do širokého kraje, že tu leží naši hoši, kteří padli pro dobro a spravedlnost, jak jim kázaly zákony a láska k vlasti. Pomník bude učitelem budoucím pokolením nejúčinnějším, vždyť jest živým příkladem.

JAN ČAPEK — SOKOL.

Výňatek z podrobného spisu „Bratr Jan Čapek“, jež vydaly v r. 1928 sokolská župa Moravsko-slezská a Těšínská sokolská župa Jana Čapka.

Na orlovském hřbitově, v hrobě hrdinů, v černé zemi slezské, v zemi tvrdého, těžkého života, který dává chléb i smrt, odpočívají ostatky muže, jenž život zasvětil vlasti a Sokolstvu, neváhal dáti jej v hodině osudové na oltář té vlasti ubohé, ušlapané, neváhal dáti korunu všemu svému myšlení a konání, splniv do důsledku program svého života, který záležel v lásce k vlasti sokolskou ideou věčně omlazované.

Vtělil ideu v čin a skutek. Neváhal tam, kde druzí se rozmýšleli. Byl pevný, kde druzí kolísali. Dětil svoji duši s každou duší bratrskou, nic nežádaje, jen možnost naplniti každou duši českého člověka tou živou činností láskou k vlasti a Sokolstvu, jež byla náplní jeho života.

Na Těšínsko přišel Jan Čapek do Orlové r. 1901 na podzim jako báňský úředník šachty Eleonory v Doubravě (Dombrové).

Jako cvičenec mladé jednoty orlovské zvolen v lednové valné hromadě 1902 do výboru jednoty. V témž roku povolán byl též do župního cvičitelského sboru sokolské župy Moravsko-slezské, v němž pak trvale působil.

V roce 1903 zastupoval již v jednotě náčelníka a stal se náčelníkem okrskovým. V letech 1904—9 vede pak jednotu orlovskou jako její náčelník k stále vyšším a vyšším metám, ač vedle této zodpovědné funkce je ještě náčelníkem okrsku a od r. 1909 náčelníkem župy.

Od roku 1910 přenáší br. Čapek svoji sokolskou působnost náčelníka do tehdejší Dombrové nyní Doubravy.

V nejhorších letech 1914—15 spočívala celá tíha jednoty doubravské i s hospodářským zatížením na bedrách Čapka.

Bratr Jan Čapek byl tichý, hloubavý pozorovatel. Jeho potřeby byly minimální. Nebyl kuřákem a nenavštěvoval hostinců ani kaváren, leda tenkrát, když pěvecký anebo tamburašský kroužek někde účinkoval. Jednak mu to nedovolovaly prostředky (podporoval svou matku) a jednak zdraví, které vlivem řemesla bylo zpočátku chatrné. Rád četl a se vzdělával. Byl až řezavě přímý, avšak věrný a oddaný přítel, nenáročný, nevťiravý, vážný, ale žertu přístupný. Svě přesvědčení dovedl hájiti houževnatě, kompromisů neznal a raději škodu snesl než by ustoupil od zásady přijaté. Obětovati se dovedl krajně a nikdy si na nic nestýskal. Jeho zájmy vlastní, osobní stály u něho v poslední řadě. Byl zdatným, oddaným pracovníkem sokolským, pravým demokratem, mužem zlatého srdce.

Do politicko-stranických bojů nezasahoval. Neměl prostě kdy pro sokolskou práci, tak jako všichni čelní pokrokoví lidé, sledující jenom vzdělávací a obranné národní snahy pro práci nepochitickou. A také na venkově těšínského Slezska nebyla tehdy k dobru celku nikterak pocíťována potřeba vyhraněného rozlišování dle politického přesvědčení. Bedlivě si však všímal národního života v kraji a opravdu přirostl láskou k Těšínsku. Vidíme jej také v prvním výboru Matice Osvěty lidové v Orlové (1907).

Nejvíce oddán byl ideji sokolské. O něm možno říci, že byl vždy věrným žákem a oddaným stoupcem učení Tyršova a Fügnerova. Zásady zakladatelů Sokolstva byly v celé své kráse hluboko vžity v jeho duši. Zvláště milé mu bylo, když pomáhal je šířiti tam, kam nepodařilo se jim vniknouti. S obzvláštní chutí zúčastnil se vždycky prací při zakládání nových jednot sokolských. Poznal v sokolství skutečnou cestu ku příští demokracii, demokracii uvědomělé, s plným obsahem národního života, demokracii nepodřízené v područí zájmů a jednotlivců neb tříd, nýbrž podřízené pouze zájmům společným, všennárodním. Sokol byl mu školou k výchově českého člověka, jedině možnou cestou ke zvýšení úrovně vzdělání v nejširších vrstvách, poněvadž v jeho řadách lze pracovati metodicky, tedy postupně za určitým cílem, lze vychovávat celou bytost, to je tělesně i duševně. Považoval sokolskou práci vzdělávací za rovnocennou s prací tělocvičnou a účastnil se jí při každé příležitosti.

V jednotě byl vždy na svém místě, svou otevřeností a přímým jednáním předešel mnohemu zlu. A celá rodina sokolská ho milovala. Některé chvíle prožité s ním jsou nezapomenutelné. Kdo nepoznal bratra Jana (tak se mu říkalo) v tělocvičně neb na cvičišti v bratrském styku s ostatními, při veřejném cvičení, o sletech a v kroji, ten ho neviděl v jeho vlastním živlu. Rušné veselí v tělocvičně vzrostlo, když on vstoupil, cvičili jsme s chutí dvojnásobnou, když on vedl družstvo, vysvětloval a pobádal k odvaze neb k zlepšení výkonu, každý poslouchal napjatě, když on úsečně velel společným cvičením.

Pobyt v průmyslovém revíru ostravsko-karvinském, poznání bojů národnostních i sociálních mezi těžce zkoušeným drobným našim lidem utužily ještě určitě vyhraněného bratra Jana Čapka v neohroženého bojovníka československého odboje, když dostal se za rakouskou frontu.

Ve středu dne 19. června 1915 rukoval, byv náhle povolán, náš župní náčelník br. Jan Čapek se značkou p. v. (politisch verdächtig) ku zeměbraneckému pluku č. 31 do Těšína, odkud týž den poslán do Litovle ku 1. náhradní setnině 31. pluku.

O dalším jeho životě — vojenském — pojednává zpráva Pěšího pluku 34. „Střelce Jana Čapka“ v Opavě-Hranicích.

STŘELEC JAN ČAPEK.

PĚŠÍ PLUK 34. „STŘELCE JANA ČAPKA“ V HRANICÍCH-OPAVĚ.

Jan Čapek, zakladatel a starosta Československého dobrovolnického sboru v Itálii v Padule, jest nám zářícím vzorem jak nadšeného vlastence, tak talentovaného organisátora, neúnavného a neumdlévajícího pracovníka, nezištného jedince, tak konečně i výborného čs. vojáka. O činnosti, životě a významu Čapkově bylo již napsáno mnoho knih, avšak zde ve stručné črtě jest nutno vyzdvihnouti význam tohoto novodobého českého hrdiny, který sni svůj věčný sen v milované slezské půdě, na hřbitově v Orlové.

Čapek, uniknuv ze spárů dvojhlavého orla habsburské monarchie do zajetí italského, nesložil ruce v klín po způsobu mnoha zajatců, aby zde vyčkal konce války. Jeho vřelé a nezištné vlastenectví a nespoutaný a neutišitelný duch odboje proti nenáviděné monarchii a jejím katanům způsobil, že Čapek vši svojí osobností pouští se do práce, o které nikdo neví, jak skončí, do práce vysilující, ohrožované nejen všemi možnými překážkami, nýbrž i sesměšňované.

Když koncem roku 1916 byla část zajatců, Čechů a Slováků, skoncetrována v táboře Santa Maria Capua Vetere, bylo umožněno přejít k získávání stoupenců, kteří by byli ochotni bez jakékoliv odměnyúčastnit se branného odboje proti centrálním mocnostem, a v první řadě proti Rakousko-Uhersku.

Tak dochází k památným dnům 15. a 17. ledna 1917, kdy na baráku č. 10 sešlo se asi 30 nadšenců, kteří se zavázali, že v rozhodné chvíli „se zbraní v ruce“ půjdou bojovat za Svobodu národa. Utvořen „Český Dobrovolnický Sbor“ (od května 1917 Československý), jehož starostou zvolen Jan Čapek, který sám sestavil řád sboru a formuli slibu. Sokolské ideje uplatnil Čapek i zde. Proto členové sboru na návrh Čapkův se oslovují tradičním „bratře“ a „Ty“, což obě přešlo pak i do vlastní čs. armády v Itálii. Nelze vyličit příkoří, jež bylo třeba členům a hlavně starostovi sboru, Čapkovi, snášeti. Přes veškeré překážky „Sbor“ rostl a mohutněl. Jestliže Santa Maria je kolébkou „Sboru“, jest Padula, kam zajatci byli v červenci 1917 převezeni, jeho vítězstvím a korunou. Čapek neumdlával, vyřizoval organizační práce, získával nerozhodné, povzbuzoval v těžkých chvílích neúspěchů dohodových armád, přijímal do „Sboru“ dobrovolníky a na konec stal se rozhodčím ve sporech bratrů, až pak i zastupoval nejen dobrovolníky, nýbrž všechny české a slov. zajatce u italského velitele tábora, ba byl i poradcem velitele tábora v zajat. záležitostech.

Když v září 1917 přijel do Paduly nynější zahraniční ministr Dr. Eduard Beneš, jednal s Čapkem, a Čapek mohl mu poukázat již na více jak 2000 dobrovolníků, organisovaných ve „Sboru“. V těžkých chvílích Itálie v říjnu 1917 sebrali dobrovolníci mezi sebou několik tisíc lir, jež Čapek odevzdal veliteli padulského tábora pro friulské uprchlíky. Význam této akce byl veliký — italské noviny o ní psaly a tím se šířila naše propaganda za hranicemi. Činnost Čapkova nebyla jen ve „Sboru“. Byl činným v „Sokole“, na jeho podnět vydávány informační časopisy, pořádány kursy jazyků, pěstován nejen tělocvik, zábavy, nýbrž i společenský styk vůbec. Čapek v táboře vypracoval jakýsi první sborník českých povelů, které později i v armádě byly užívány. Také on inspiroval různé přednášky a sokolská cvičení, jimiž byli získáváni zajatci.

Jaké práce a energie i talentu organisátora Čapka a jeho pomocníků bylo třeba, ukáže to, že přes těžké chvíle, způsobené porážkou ital. armády u Kobaritu, bylo v lednu 1918 — tedy za rok trvání „Sboru“, přihlášeno již 5000 dobrovolníků.

Rok 1918 korunoval práci „Sboru“ výsledkem. Za krátkou dobu od března do dubna 1918 mohl Čapek představit před fakt povolení armády, „Sbor“ dobrovolníků, čítající na 10.000 hlav. Výchova „Sboru“ byla vedena v duchu sokolském s přípravou na vojsko. Čapek přísný k sobě, vyžadoval od všech dobrovolníků kázeň a pořádek. Jeho „rozkazy“ čtené na barácích mají ráz rozkazů vojenských. Zajímavé bylo, že rozkazy ty, určené původně pouze dobrovolníkům, staly se v roce 1918 též rozkazem a pokyny i pro nedobrovolníky. Ital. velitel tábora oznamoval svá přání a pokyny touto cestou všem zajatcům.

Čapek, třebaže byl horlivým stoupencem odboje, velmi často vystupoval jako nepřítel půtek, jež vznikaly mezi dobrovolníky i nedobrovolníky, při čemž mu mnohdy od dobrovolníků bylo vyslechnouti nejen projevy nelibosti, ba i to, že se „austriáků“ zastává. Čapek byl nepřítelem násilí a vystoupil proti násilí vždy, i za cenu nepopularity. Čapek nečekal, ani nechtěl za svoji práci odměn. Když pak armáda stává se skutkem, vstupuje on — starosta a zakladatel 10.000 hlav čítajícího „Sboru“ dobrovolníků jako prostý střelec — voják do armády, odmítnuv nabídky, aby šel pracovat do ústředí v Římě. Byl zařazen jako střelec k 1. rotě 33. pluku italských legií a odchází do boje na Piavě. „Se zbraní v ruce“ — heslem to, jež on sám propagoval — vrhá se proti nepříteli. Kule nepřátelského kulometu kosí Čapka při útoku na dvorec Pinod*) u Fossalty na Piavě v den jeho narození, dne 17. června 1918. Hrdina umírá, nespátřiv osvobozenou vlast, již tolik miloval. Teprve později, po převezení jeho ostatků do vlasti, jest „in memoriam“ jmenován podporučíkem italských legií, a tak aspoň splatila vlast Čapkovi jeho práci a jeho oběť pro ni přinesenou.

Čapek jest vzorem československého vojáka. Přísný k sobě — přísný k jiným. Volá „práce pro vlast se neplatí“ — nechce a nečeká odměn. Celý svůj život v zajetí v Itálii i v armádě věnuje vlasti. Hlásá ideje, jež také svou krví a životem svým posvěcuje. Na něm jsou jasně dokumentovány mravní zásady nynějšího služebního řádu čs. branné moci, jako: „Jedinec nic — celek vše!“ „Vlastenectví se neprojevuje jen slovy, neb jinými zevními projevy, ale především činy, t. j. prací a obětavostí.“ On potvrzuje svou krví nynější přísahu čs. vojska: „... že svých vojsk neopustíme, ale i životy ochotně dáme za ochranu vlasti a za její svobodu ...“, a dále: „... jak nám káže čest a vědomí povinností občanských ...“

*) Dle jiných pramenů u dvorce „Prina“ (čteme tak i na italské mapě).

VZEŠLY JIŽ DNOVÉ ODPLATY STRAŠNÉ, V OKOVECH NAVŽDY NEMOŽNO DLÍT.

Zadumejte se i Vy, bratři, nad slovy písně našich dobrovolců.

Národní vědomí, matkou a prostředím ve Vás založené, dějinami utrpení národa sesílené a brutalitou rakouských vrahů zocelené, jistě Vám ukáže jedinou cestu, kterou každému Čechoslováku jest se dnes bráti.

POCHOD 34. PLUKU ČESKOSLOVENSKÉHO.

Do boje vzhůru,
národy vzňaté,
prochvívá všechny
jediný žár;
vzešly již dnové
odplaty strašné,
otroci zlomí
tyranův spár.

Popraská struna
napjatá přes moc,
v okovech navždy
nemožno dlít;
do boje vzhůru,
zjařmený lide,
při nás je právo,
budem se bít.

Za blaho vlasti,
za její volnost,
život i krev svou
dá každý z nás;
neznáme hrází,
neznáme mezí,
v nichž by se zdusil
svobody hlas.

Snesli jsme mnoho,
plakali trpce;
za syny, za vlast
zvedáme pěst.
Do boje vzhůru,
svět na nás hledí,
nebe nám přeje,
velí nám čest.

Do boje vzhůru,
národy vzňaté,
odplaty strašné
nadešel den . . .
Do boje vzhůru,
nepřítel prchá —
krvavě skončí
tyranův sen.

J. N.

Vaši bratři z 34. československého pluku v Italii.

Prozatímní pomník. (Zimní nálada.)

NAD HROBEM JUNÁKŮ.

(Z orlovského hřbitova.)

Tam na kopci „Černého království“,
království otroků kletých a galejních rabů,
kostnatých zřícenin lidstva,
krvavý Mamon roztáh' své spáry,
aby vyrval těm posledním duše bohatství,
klid a teplou něhu rodinných krbů,
ukrad' jim všechny přírodní dary — — —
tam na kopci pohřbeno,
co k vzpomínkám věčným nás víže,
zdí pevnou hrazeno,
na bráně železné mřížce,
aby se krásně a lehce snilo,
kterým se v životě těžce žilo — — —
Při zemi nízké dřevěné uzříš kříže,
stav kroky své, poutníče,
a srdci věčný rozkaž klid,
neb pokoj věčný musí mít,

kdož za vlast mřeli,
ač rádi pro ni chtěli žít!
Stav kroky své a úctu srdci kaž,
neb na hrobě jsi vznešených národa květů,
těch jejich slov si na mohyle važ
a zvěstuj světu,
že zde leží Ti, jimž vyrost' v duši
proti vši podlosti vzdor,
že zde leží Ti,
již rádi pro národ i pro nás padli!
Otevři srdce, poutníče,
a slavně zvěstuj bratřím:
„Chtěli jsme národu žít,
však rádi jsme pro národ padli,
abychom dali vám vzor,
jak pro vlast žítí a mřít!“

NAD HROBY PADLÝCH.*)

Předešlá neděle byla dvojnásob svátkem českého lidu na Orlovsku. O s m junáků československého vojska, přišedšího zabezpečiti klid a odstraniti mladé republice překážky, které jejímu zdárnému rozvoji kladla polská okupace Těšínska, uloženo k věčnému odpočinku na hřbitově orlovském.

Den, jakého dosud česká Orlová nezažila!

Lid jasně pochopil tragedii osudu, spočívající v tom, že hrdinové, kteří unikli smrti v nejkrutějších bojích za nejdražší statky lidstva na různých bojištích evropských, padli za oběť sveřeposti polských tlup, prolili krev na půdě staletí nám patřící země slezské!

Ne ze zvědavosti, ale plni hluboké úcty k padlým, shromažďovaly se hned po poledni masy lidu z Orlové i širokého okolí kol starého hřbitova, aby nejen se rozloučily, ale vzdaly hold těm, kdož přišli hájiti práva národa na jeho rodnou zemi a v boji za ně našli hrdinnou smrt.

Třicet tisíc poctivých českých lidí přišlo vzdáti poctu padlým hrdinům, třicet tisíc českých srdcí zkroušeno lítostí nad padlými bojovníky. Třicet tisíc lidí! Jak imponantní to doklad českosti zdejšího kraje! Jak výmluvný to projev lásky k těm, kdož přišli nás vykoupiti z nesnesitelného už jha polského! Třicet tisíc mužů, žen, starců i dětí dokázalo svou přítomností, že naše je ta země, a naší zůstati musí přes všechny opačné snahy přistěhovalců z Haliče a Polska vůbec. Tisíce jich tísnilo se kol místa, odkud průvod vyšel, tisíce jich proudilo po ulicích, tisíce kupilo se s tlukoucím srdcem na hřbitově novém, kol místa věčného odpočinku padlých.

A když nad otevřenými hroby promluvil setník Pavlík, spisovatel Sokol-Tůma, Dr. Pelc a prof. Tesař, zvlhly oči těch třiceti tisíců, sevřelo se bolem třicet tisíc srdcí. Ale nejen bolem sevřena, ale také novou láskou k českému národu a rodné zemi slezské naplněna srdce všech přítomných.

Vy pak, hrdinové za svobodu rodné naší země padlí, spěte tichý, věčný sen! Při všem, co člověku nejdražšího, slibujeme Vám, že zůstanete zlatým písmem zapsáni v srdcích našich, slibujeme slavnostně, že krev Vaše nebyla prolita nadarmo. Z ní vypučí nový květ, květ ohnivě lásky k rodné slezské zemi a mateřskému jazyku. Vzpomínka na Vás posílí srdce naše v bojích příštích, bude mocnou vzpruhou v zápase za jazyk a jeho svatá práva.

Skláníme hlavy své před Vámi v pevném předsevzetí, že staneme se hodnými obětí, které jste za nás položili!

*) Otištěno v časopise „Obrana Slezska“ dne 1. února 1919.

Rakve s padlými legionáři ve hřbitovní kapli v Orlové.

JAN DBALÝ:

VZNIK SPOLKU PRO POCTU PADLÝCH ZA TĚŠÍNSKO V ORLOVĚ, SLEZSKO.

Když v lednu r. 1919 byli jsme donuceni hájiti se zbraní v rukou našich legionářů a vojinů naše Těšínsko, dalo se předvídati, že budeme mít ztráty na životech i raněné.

My všichni v těchto dnech prožívali jsme chvíle vzrušeného nadšení za osvobození našeho Těšínska i obětavé lásky k těm, kteří nás přišli osvobodit, žel, že mnozí i svůj mladý život zanechali za nás v tomto boji.

A tu hned v začátcích těchto bojů sešlo se několik upřímných českých lidí, vlastně byly to sestry a bratři Sokolové, nadšeni láskou a bratrstvím — ano, bylo to bratrství, které je duchem českých dějin i na kterém založili myšlenku sokolskou také Dr. Tyrš a Fügner. Bratrství toto pevně stmelilo těchto několik lidí k veliké lásce a obětavosti k těm, kteří za nás trpěli.

Když pak přivezeni byli do orlovské nemocnice první ranění vojáci, zahájeny ihned těmito sestrami a bratry sbírky po Orlové a okolí, aby raněným dostalo se silné stravy a sbírány potraviny, vína i peněžité dary. Hned na to vydáno svolání sokolské jednoty v Orlové.

Občané a občanky!

K dostatečnému stravování našich bratří legionářů, kteří zdraví pro nás s láskou obětovali, potřebujeme mouku, máslo, mléko, maso, vejce, luštěniny, dále víno, ovocné šťávy, zavařeniny atd. Obracíme se na Vás o příspěvek v potravinách neb peněžité, za který bychom potřebné zakoupiti mohli.

Vykonejte všichni svoji povinnost!

Za tělocvičnou jednotu „Sokol“ Orlová:

Brdička Jaroslav.

Chamrad Albin.

Marková Marie.

Pamětníkům je dobře známo, že v této době byla veliká nouze o potraviny i nápoje a tu opět ukázal ten český těšínský lid bratrskou lásku a obětavost k těmto zraněným a přinášel vše, čeho bylo zapotřebí, ač sám trpěl, přinesl, co mohl.

Bylo to opět bratrství a veliká láska, která přinášela tyto oběti pro raněné, kteří pak rychle se zotavovali a uzdravovali.

Rovněž i nemocnice orlovská přišla nám velice vstříc i vedoucí lékaři s velikou ochotou nám pomáhali (v placení) a veškerou péči raněným věnovali.

K sbírkám výše uvedeným dalo povolení místní vojenské velitelství a lid sám sbíral kromě jídel ponejvíce i na jednotlivých závodech, v obcích i mezi občany peněžité dary.

Hospodyňská škola v Orlové s velikou ochotou pomáhala a vařila pro nemocné; chovanky i sestry hotová jídla donášely raněným do nemocnice, nezapomínajíce na nějakou láhev vína pro posilnění trpícím.

I navštěvující přicházeli, pokud lékaři dovolili, a podávali dárky, upřímné, potěšující slovo a milý úsměv raněným.

Tito pak, když viděli tolik bratrství, lásky a obětavosti se všech stran jim věnované, rychle se uzdravovali a s tisícerými díky na rtech opouštěli nemocnici.

Bolno a smutno bylo nám všem, když přišla zvěst, že jsou již i mrtví.

První na hranicích doubravských, druhý v kolonii Mexiku, oba legionáři, kteří přišli zdraví ze světové války z bojiště francouzského a zde na Těšínsku ve své osvobozené rodné vlasti byli zákeřně zastřeleni. Divné jsou někdy cesty Osudu.

Dne 26. ledna 1919 leželo 7 našich bratří legionářů v kapli na starém hřbitově v Orlové. Smutný byl to pohled na těchto 7 obětí. 5 zastřeleno v čestném boji, 2 zákeřným způsobem od nepřátel. Sedm mladých silných životů leželo tu ve stejnokroji vojenském v černých rakvích, ozdobeno věnci a kyticemi, v hlavách světlo svíce. Tisíce lidu přišlo se poklonit těmto hrdinům.

První to pohřeb, na který sešlo se mnoho lidu z Orlové i celého okolí, by doprovodili je na poslední cestě k věčnému odpočinku.

Na hřbitově rozloučil se

To byl počátek utvoření nynějšího spolku pro poctu padlých za Těšínsko v Orlové.

První spolek, vlastně bylo to volné sdružení bez stanov, neslo jméno: „Fond pro pozůstalé a pro zbudování pomníku padlým na Těšínsku se sídlem v Orlové“. Utvořeno bylo v listopadu 1919.

Výbor:

Předseda: Jan Jařabáč, ředitel českého reálného gymnasia.

Místopředseda: Andělín Kypast.

Jednatelka: Marie Horáková.

Pokladník: Albin Chamrad, obchodník.

Členové výboru: Řezáč, prof. obch. školy, Šourek Fr., poručík čsl. legií z Francie, Pelíšek, Lazy, Průša Vl., profesor, Orlová, Lorenc Josef, Orlová, Jamrozi, Lazy, Ing. Rošický, Orlová, Machanec Jos., učitel, Orlová, Klepek Eduard, Orlová.

Delegáti: Jícha Václav, Foltyn Alois, Orlová, Säbr Adolf, Glombíček Viktor, Lazy, Šipula Jindřich, Mach, stavitel, Petřvald, Vonsovič Vladimír, Piachý Josef, Poruba, Kuzník Josef, Pěčonka Rudolf, Doubrava, Honěk Josef, Hron Jaroslav, Karvinná, Moldřík Josef, Konečný Ignác, Dol. Suchá, Bajger Frant.,

Spisovatel František Sokol-Tůma.

s nimi náš nezapomenutelný redaktor a spisovatel František Sokol-Tůma.

Na to uloženo těchto sedm bratří v lůno těšínské půdy, která prosáklá jejich krví, zůstane nám světlou památkou na vždy!

Po ukončení pohřebního obřadu vyzval podepsaný veškeré přítomné občanstvo, by žádný neodešel z tohoto posvátného pohřbu, by nevěnoval sebe menší obnos ve prospěch rodin a pozůstalých po těchto hrdinech.

Lid rozcházel se s bolestí v srdci a slzou v oku nad ztrátou těchto mladých životů.

U východů hřbitovních vybráno 1761 Kč. První to sbírka ve prospěch pozůstalých rodin po padlých. Hned druhý den na doubravských uhelných závodech vybral a odevzdal druhou sbírku 107 Kč p. Rud. Videtič.

Kuběna Viktor, Prostř. Suchá, Sládek Josef, Balon, Šumbark, Starostka Josef, Šmuk Jindřich, Rychvald, Durčák Karel, Herman Josef, Pol. Lutyně, Kochan, učitel, Dětmarovice.

Fond tento staral se různými prostředky o sebrání většího obnosu, aby mohla býti vyplácena podpora rodinám po padlých, kde toho nutně bylo zapotřebí a o udržování hrobů na hřbitově orlovském, které stále přibývaly, až dosáhly výše 52.

Nejdříve uspořádán byl 3. června 1920 květinový den.

Pan řídící učitel Eliáš v Orlové konal po Čechách a po Moravě 80 přednášek o Těšínsku, které vynesly pěkný obnos.

26. září 1920 usneseno dotázat se v Praze, zda by se dala provést diplomatickou cestou exhumace padlých a pohřbených na hřbitově v Těšíně a převoz do Orlové. Toto jednání prodlouženo bylo dosti dlouho, poněvadž na Těšínsku byla doba známého „plebiscitu“. Teprve po rozhodnutí o Těšínsku a jeho rozdělení dostalo se nám schválení o převoz z Pol. Těšína do Orlové, a uskutečněno bylo 25. března 1922.

Mnohé snad není zde vzpomenuť, prosím, by to nebylo spolku zazlíváno. Není přesných dat, je málo pomůcek k ruce a pamatovat vše z těch dob hrůzy a utrpení na Těšínsku — a bylo toho příliš mnoho pro paměť — je těžko.

TECHNICKÁ ČÁST POMNÍKU.

Každá velká věc potřebuje času, aby vývojově uzrála v dokonalé, čestné dílo, svítící věkům současným i budoucím.

Tak tomu bylo i s dílem nad hroby velikých synů naší vlasti, s dílem, které vždy bude hlásat vděčnost Slezska těm, kteří hrdinně se postavili jako jeden muž, jak nedobytná skála, za celistvost, právo a čest slezské větve národa československého.

A budeme-li všichni z křemene, bude celý národ z kvádrů!

*

Zrnko ku zrnku trpělivě střádáno a pomáháno především nemajetným rodinám našich padlých, octnuvším se náhle bez živitelů.

Nad hroby našich bohatýrů postaven v r. 1919 prozatímní dřevěný pomník, přizpůsobený nátěrem barvě kamene, nákladem Kč 9.326.99. Zadán stav. Miloslavu Martincovi.

Ve střádání pokračováno.

Náhle však úpadkem Moravsko-slezské banky v r. 1922, u jejíž filiálky v Orlové měli jsme uložen celý kapitál Kč 113.628.62, byla naše výpomocná činnost úplně zastavena a konečný úkol náš odsunut do neurčita.

Dalším neúnavným úsilím hledány prameny, kterým také připadá hlavní podíl na uskutečnění pomníku, zkamenělé to naší myšlenky.

Rok 1924 možno nazvati již pozvolným zráním spolkového sebeurčení. Hlavní předpoklady pro toto zrání jsou téměř splněny a město Orlová na naši žádost projevuje svůj eminentní zájem, vycházejíc nám vstříc novou subvencí Kč 10.000.— jednou pro vždy s podmínkou, že pomník musí býti v roce 1926 dohotoven, nemá-li tato subvence připadnouti jinému účelu.

Tehdy měli jsme nárok na 60% z původního vkladu u Mor.-slezské banky a kromě toho Kč 41.944.79 v hotovosti, kdy dne 3. října 1924 vypisujeme veřejnou anonymní soutěž na návrh pomníku a to v odborném časopise „Kámen“, Praha, a vedle toho oznamujeme soutěž tu ve všech čelných listech českých, moravských, slezských a slovenských.

Kromě toho vyzvány k soutěži umělecké a odborné korporace:

Spolek výtvarných umělců „Manes“, Praha,

Sdružení výtvarných umělců moravských v Hodoníně,

Klub výtvarných umělců „Aleš“, Brno,

Umělecká Beseda — výtvarný odbor v Praze,

Sdružení moravských umělců-samouků, Brno,

Jednota umělců výtvarných, Praha,

Spolek čsl. inženýrů a architektů, Praha,

Ředitelství státní průmyslové školy sochařsko-kamenické v Hořicích,

Vysoká škola architektury a pozemního stavitelství, technika, Praha.

Vůdčí myšlenkou pro umělce byl „Boj a utrpení českého lidu, legionářů a vojáků na Těšínsku při obsazování a za plebiscitu“. Preliminováno Kč 100.000.—.

Okamžitě po vypisování soutěže docházely nám výzvy umělců o zaslání soutěžních podmínek a situačních plánů, a tak rozesláno pomůcek na 42 adres.

K stanovenému termínu sešlo se 39 vesměs plastických návrhů s doklady, počet to zajisté účtyhodný, jevíci živý zájem v kruzích umělců-sochařů.

Dne 29. března 1925 svolána dle soutěžního řádu jury, pozůstávající z 5 porotců, totiž: 2 zástupců spolku (předseda p. Jos. Marek a sochař p. Ferd. Malina), 1 zástupce S. V. U. „Manes“, Praha (akadem. sochař p. Jan Lauda), 1 zástupce Sdružení výtvar. umělců v Hodoníně (akad. sochař p. Julius Pelikán), a 1 zástupce Spolku čsl. inženýrů a architektů v Praze (p. Ing. Karel Polívka).

Porota se usnesla na tomto postupu při výběru prací (zvolena hlediska):

1. Myšlenka návrhu,
2. výtvarná stránka,
3. celkové řešení,
4. stránka ekonomická (hospodářská).

Porotě předsedal p. Ing. Karel Polívka z Prahy, který se své funkce zhostil s bezpříkladnou svědomitostí, nestranností a pečlivým hodnocením prací. O výsledku sepsán protokol.

Na základě soutěžních podmínek byly porotou odměněny 3 návrhy cenami:

I. cena Kč 4000.—, návrh čís. 4, heslo: „Zelený výkřičník nad Orlovou“ (alternativa se slezskou orlicí). Návrh doporučen k provedení za určitých technických podmínek.

Autoři: Pp. inž. arch. Stránský-Šlégl, Praha-Karlín, Žižkova tř. 8b, a akademický sochař Václav Žalud, Praha VII., Nad Král. Oborou 29.

II. cena Kč 2500.—, návrh č. 36, heslo: „Prostý motiv“.

Autor: Karel Pokorný, akadem. sochař, Praha-Bubeneč, Bučkova 585.

III. cena Kč 1500.—, návrh č. 18, heslo: „T“.

Autoři: Josef Axmann, akademický sochař, Brno, Silniční 14 a B. Fuchs, inž. architekt, Brno, Na vyhlídce 6.

K zakoupení doporučeny návrhy:

Čís. 13 s heslem „Za Smutným“,
čís. 27 s heslem „Hana“.

Čestná uznání přisouzena porotou návrhům:

Čís. 17 s heslem „Hraničáři“ a
čís. 20 s heslem „F. 1919“.

Výsledky uveřejněny. Na dietách 3 zástupcům umělecké poroty vyplaceno Kč 4422, z čehož Kč 1500 vráceno spolku jako dar.

Pod protektorátem města Orlové uspořádána o Velikonocích 8.—15. dubna 1925 výstava všech došlých návrhů, jež byla četně navštěvována obyvatelstvem místním i z okolí. Pro zajímavost založena pro návštěvníky výstavy kniha, v níž každý ke svému podpisu mohl zaznamenati číslo modelu, který se dotýčnému nejlépe líbil. Po ukončení výstavy vráceny návrhy vyplaceně přihlásivším se autorům.

Po té usnáší se nejbližší výborová schůze na provedení návrhu odměněného I. cenou s heslem: „Zelený výkřičník nad Orlovou“, ježto v celém svém řešení i symbolem vyniká hlubokým pojetím, ryzostí myšlenky a prostým podáním.

Autorovi zadáno provedení sochařské $\frac{1}{3}$ skutečné velikosti a oba autoři-architekti vyzváni k podání plánu a rozpočtu kubatury kamene.

V červenci 1925 pod č. 2604/25 povoluje měst. rada v Orlové vyplacení subvence Kč 10.000.—.

Začátkem prosince 1925 dohotovena $\frac{1}{3}$ modelu, k jejímuž shlednutí vysláni 2 zástupci spolku, 1 zástupce Čs. O. S. v Praze a za Památník Odboje v Praze dostavil se pan major Šebor. U této příležitosti jednáno o subvenci u Památníku Odboje v Praze, jemuž jsme na výzvu pana majora Šebora předložili

výkaz spolkového jmění a předběžný rozpočet celkového nákladu na pomník. Přítomný zástupce Čs. O. S. slíbil vyjednávat u ministerstva železnic v Praze o snížení dovozu kamene.

Autoru Žaludovi zadána $\frac{1}{3}$ modelu za Kč 15.000.—.

Pomník chtěli jsme zhotoviti k chystané právě výstavě v Orlové, ale ukázalo se, že technické i finanční otázky jsou příliš obsáhlé, než aby umožnily tak rychlý a při tom i dobrý výsledek.

Přípisem z 1. března 1926, č. 919/16, oznamuje nám Památník Odboje v Praze spolu s kanceláří Čsl. Legií v Praze, povolení subvence Kč 50.000.—, které nám také dne 5. března 1926 došly.

Památník Odboje nám současně oznámil, že voj. attaché Polské republiky intervenoval u ministerstva Národní Obrany jménem polské vlády, že náš projektovaný pomník dotýká se nepříznivě citů polského národa, načež žádáme P. O., aby prostřednictvím M. N. O. vysvětlil, že v sousoší pomníku našeho není vyjádřena nijaká politická tendence, a že nad praporem se vznášející raněná orlice je slezskou orlicí; že však právem upozorňujeme na nepřístojnost polského pomníku ve Skočově, který výslovně uráží český národ.

Konečně provedena definitivní úprava pohřebiště exhumací a přemístěním hrobů.

K tomuto bodu zaznamenáváme, že v březnu 1922 za vedení a spolupráce sokolské župy Těšínské Jana Čapka v Doubravě byla provedena vykopávka a převoz 21 exhumovaných z nynějšího Pol. Těšína, spolu s 1 exhumací z Pruchné a pohřeb všech 22 padlých do našeho pohřebiště. Celou akci financoval náš spolek.

V červnu 1922 přibyl do našeho hřbitovního pole bratr Jan Čapek, tvůrce italských legií, exhumovaný v Itálii. Celou akci provedla na svůj účet Čs. O. Sokolská přes Prahu a za spolupráce sokolské župy Těšínské Jana Čapka.

Z našeho pohřebiště vyzvednut legionář Korynta a převezen na Olšanské hřbitovy v Praze. Provedli rodiče padlého za podpory vlády Čsl. republiky.

K výzvě Čsl. Červeného kříže v Praze exhumován 14. dubna 1923 v Chybí náš padlý legionář Jan Gregor a uložen na místo Koryntovo.

Celkem chová naše pohřebiště 48 padlých při obsazování slezských hranic, 7 plebiscitních obětí a tvůrce italských legií, br. Jana Čapka; dohromady 56 hrobů.

O pozemek hřbitovní, který byl nám v době obsazování hranic mlčky přenechán, dožádán dne 30. března 1926 Kostelní konkurenční výbor v Orlové o jeho darování. Jmenovaný výbor vyslal na místo samé komisi.

K 7. dubnu 1926 vypsána užší soutěž za účelem skutečného zadání práce sochařské, kamenické a zednické. Sešlo se několik nabídek v kameni bohaneckém a královédvorském, ježto poměrně nejlépe vzdorují zdejším atmosférickým vlivům.

Došlé rozpočty pro značnou rozlohu pohybují se kol $\frac{1}{4}$ milionu. Ježto jmění spolku dosahuje slabě poloviny potřebného kapitálu, uvažováno pilně o redukci nákladu a podnikány další kroky k dotování žádoucího kapitálu.

Předseda spolku se starostou sokolské župy Těšínské Jana Čapka odjíždí do Prahy, aby se obrátil na Památník Odboje.

Pořádáme koncertní matinée Svazu slezských hudebníků ve prospěch pomníku, sbírky 1. listopadu na hřbitově, avšak s poznáním, že finanční výsledky těchto a podobných podniků jsou minimální.

K pietě listopadové jako vždy se dostavivší deputace pěšího pluku č. 34 „Střelce Jana Čapka“ v Opavě-Hranicích vyžádává si osobně informace o postupu naší akce a následujícím přípisem přislíbujeme účinnou spolupráci sbírkami a pořádáním vojenských koncertů. Pluk tento stal se zakládajícím členem našeho spolku v lednu 1927, přijav závazky z tohoto titulu plynoucí ve smyslu spolkových stanov, s přislíbením, že při vhodných příležitostech bude co nejvíce pamatovati na účely spolku.

Podnikáme dále velkou sběrací akci; necháváme tisknouti provolání s prosbou o peněžité dary a rozesíláme po stech tyto tiskopisy se štočkovým vyobrazením sochařské části pomníku, na všechna větší města v celé republice a na všechny peněžní ústavy, a těšíme se z těchto vzdálených přátel, byť namnoze jen skrovných dárců.

Výsledek této sbírky vykazuje finanční rubrika.

Rok 1928, 10leté výročí samostatnosti, nechává dospěti symbolu vděčnosti k plnému uskutečnění.

Náš umělec-sochař v měsíci dubnu odevzdává nám zhotovenou $\frac{1}{3}$ skutečné velikosti, dle níž má býti vypracována skutečná sochařská část pomníku. Stejnou $\frac{1}{3}$ v sádře objednává u autora Žaluda naším prostřednictvím město Orlová pro vestibul nové radnice.

Výbor řeší otázku kamene, jakožto nejzávažnější položku, zatěžující náš rozpočet. Snahou jeho bylo, postavit celý pomník ze slezského kamene, který by symbolicky vyjadřoval vděk Slezanů za oběti pro slezskou zem přinesené. Přichází v úvahu slezský kámen z lomu v Řece od Těšína. Vyžádáváme si nabídky a přijímáme zatím nezávazně nabídku majitele lomu Pavla Smilovského v Komorní Lhotce u Čes. Těšína.

Provedení pomníku zadáno po soutěžném řízení dvěma podnikatelům a to:

1. sousoší Ferdinandu Malinovi, sochaři v Orlové,
2. část architektonická Čeňku Volnému, staviteli a architektu, ital. legionáři v Doubravě.

Materiál pro značný náklad volen následovně:

Sousoší, vyžadující velkých kvádrů, stejně jako epitafové desky, zhotoveny z bohaneckého pískovce, zdejšími atmosferickým vlivům nejlépe vyhovujícího, z lomů Josefa Holečka ve Skále u Hořic (severní Čechy), když se i prokázalo, že slezský pískovec není technicky tak dobře zpracovatelný a že cesta z dotyčného lomu je pro dopravu tak těžkých kusů nezpůsobilá. Sousoší pozůstává ze 7 kusů, z nichž jeden vážil až 8500 kg. Hrubý materiál pro sousoší, 16 epitafových desek a 4 flambonové kameny, vážil celkem 921 q, t. j. 9 vagonů s úhrnným obsahem 33.88 m³.

Spodní část architektury (osazení ochozu) zadána Pavlu Smilovskému v Komor. Lhotce, ze slezského pískovce.

Horní část architektury měla býti původně vybudována rovněž z kamene, pro značný náklad rozhodnuto však, zbudovati zdiva betonová, přizpůsobená barvou stávajícímu sousoší a deskám epitafovým.

Pomůcky k sestavování sousoší (dřevo na lešení a jiné) zapůjčilo Ředitelství kamenouhelných dolů Orlová-Lazy v Doubravě. Jeden velký kladkostroj k menším dvěma zapůjčil Jan Konečný (Matoria) v Orlové.

Nad prováděním památníku vyhradili si dozor oba autoři: Nad sochařskou částí Václav Žalud, akad. sochař a asistent Akad. výtvarných umění, nad architektonickou architekti-inženýr Stránský-Šlégl.

Za příčinou uvědomění široké veřejnosti o budování tohoto památníku a jeho odhalení vyjednával spolek s výborem Soudobé Kulturní Výstavy v Brně o svolení, aby sádrový model $\frac{1}{4}$ pro vestibul nové radnice města Orlové určený, mohl býti na vhodném místě výstavy umístěn. Při nevšední ochotě Výstavního výboru bylo možno pro přeplnění pavilonu výtvarných umění, umístiti snímek sousoší v oddělení hřbitovním, což bylo pojata i do výstavního katalogu.

Budiž s povděkem zaznamenáno, že správní komise pro kostelní konkurenční výbor v Orlové postupuje spolku přípisem ze dne 25. srpna 1928 celé pohřebiště z piety k padlým vojínům za Těšínsko, bezplatně, za okolností stávajících při postavení hrobky na katolickém hřbitově v Orlové.

O správu pohřebiště a pomníku po rozpuštění stávajícího Spolku pro poctu padlých za Těšínsko v Orlové, požádána vedle Čsl. Obce Legionářské v Orlové, sokolská župa Těšínská Jana Čapka v Doubravě.

POKLADNÍ ZPRÁVA.

Ztráta.	ÚČET ZTRÁTY A ZISKU OD 26. LEDNA 1919 DO 31. SRPNA 1928.				Zisk.
	Kč	h		Kč	h
1. Účet podpor pozůstalým	27.238	65	1. Účet příspěvků a darů	266.543	48
2. „ prozatímního dřevěného pomníku	9.326	99	2. „ úroků	16.476	12
3. „ nynějšího pomníku	162.264	04	3. „ odprodaných odznaků	13.254	50
4. „ převozu padlých z Těšína	22.050	—	4. „ „ pohlednic	123	70
5. „ úpravy hrobů	23.025	62	5. „ květinového dne	9.950	58
6. „ Mor. slez. banky, ztráta	32.384	16			
7. „ různé režie:					
tiskopisy, cestov. a j.	13.224	41			
8. „ základní	16.834	51			
	306.348	38		306.348	38

Aktiva.	ÚČET ROZVÁŽNÝ K 31. SRPNU 1928.				Pasiva.
	Kč	h		Kč	h
Účet pokladní	95	06	Účet základní	16.834	51
„ Městské spořitelny	16.739	45			
	16.834	51		16.834	51

ROZPOČET NÁKLADŮ NA DOKONČENÍ POMNÍKU.

	Kč	h		Kč	h
Náklad na pomník	215.000	—	Splaceno na pomník	162.264	04
			Vklad u Městské spořitelny	16.834	51
			Schází k úplnému zaplacení	35.901	45
	215.000	—		215.000	—

S knihami porovnáno a správným shledáno:

Stanislav Hanel,
revisor.

Rudolf Milenovský,
revisor.

ČLENOVÉ VÝBORU:

Josef Marek,
předseda.

Josef Ďásek,
místopředseda.

Marie Horáková.
jednatelka.

Albin Chamrad,
pokladník.

Jan Dbalý, Andělín Kypast, Josef Plachý, Jindřich Pelíšek, Frant. Janeček, Alois Burkot,
přisedící.

Jaroslav Brdička, Ferd. Malina,
náhradníci.

VÝKAZ PŘÍSPĚVKŮ A DARŮ K POLOŽCE ČÍS. I. NA ÚČTU ZISKU:

1. Památník odboje v Praze	Kč 57.439'--	
2. Potravní družstvo báňských úředníků a dozorců	" 22.000'--	
3. Hypoteční banka	" 20.000'--	
4. Dary obcí: Orlová	Kč 15.000'--	
Český Těšín	" 2.000'--	
Moravská Ostrava	" 1.200'--	
Vítkovice u Mor. Ostravy	" 1.000'--	
Po Kč 500'-- : Frýdek, Karvinná, Poruba u Orlové, Radvanice, Ratimov	" 2.500'--	
Fryštát	" 400'--	
Hrušov	" 350'--	
Petřvald	" 300'--	
Po Kč 200'-- : Muglinov a Šenov	" 400'--	
Po Kč 150'-- : Hradec Králové, Lazy	" 300'--	
Neplachovice	" 100'--	
Po Kč 50'-- : Pelhřimov, Plesná u Děhylova, Presidium hlavního města Prahy, Valašské Meziříčí, Záblatí u Bohumína	" 250'--	
Po Kč 30'-- : Znojmo, Majdalena	" 60'--	
Chrudim	" 25'--	
Po Kč 20'-- : Beroun, Dačice, Dvůr Králové n. L., Hodonín, Jaroměř, Jindřichův Hradec, Kouřim, Semily, Těšnov, Zábřeh, sev. Morava	" 200'--	
Po Kč 10'-- : Hořice v Podkrkonoší, Jičín, Městec Král., Kralupy, Náchod, Němčoves, Přelouč, Rakovník, Říčany u Prahy, Rokycany, Vodňany, Uherské Hradiště, Terezín, Zlín	" 140'--	
Po Kč 5'-- : Jesenný, Klobouky, Lomnice n. P., Miličeves	" 20'--	" 25.245'--
5. Sbírký dělnictva, dozorců a úřednictva	" 17.609'38	
6. Sbírký při pohřbech padlých vojáků	" 13.829'14	
7. Sbírký v obcích okolních	" 14.243'82	
8. Sbírký při převozu padlých z Pol. Těšina	" 12.226'20	
9. Dary z přednášek Fr. Eliáše, řídícího učitele v Orlové, v Čechách a na Moravě	" 12.186'80	
10. Příspěvky soukromně složené	" 11.859'39	
11. Ředitelská konference	" 10.000'--	
12. Sbírký při různých koncertech, divadlech a svatbách	" 8.510'87	
13. Sbírký, spolků, politických organizací a jiné korporace	" 7.688'99	
14. Sbírký podle sběracích archů	" 5.951'--	
15. Sbírký na hřbitově při pietních oslavách o dušičkových dnech	" 5.751'55	
16. Ministerstvo Národní obrany	" 5.000'--	
17. Z pozůstalosti Antonína Tvardka v Orlové	" 4.770'48	
18. Sbírký v různých školách	" 2.971'47	
19. Sbírký důstojnictva a vojáků	" 2.519'--	
20. Peněžní ústavy a pojišťovny	" 2.203'--	
21. Ředitelství dolů Orlová-Lazy	" 1.500'--	
22. Pěší pl. č. 34 Střelce Jana Čapka	" 1.500'--	
23. Československá Obec Sokolská	" 1.000'--	
24. Sbírký při výstavce modelů na pomník	" 890'39	
25. Neznámý v dolarech	" 648'--	
Úhrnem	Kč 266.543'48	

ČLENOVÉ VÝBORU:

Předsednictvo:

předseda: Josef Marek, Orlová.
místopředseda: Josef Ďásek, Orlová.
jednatel: Marie Horáková, Orlová.
pokladník: Albin Chamrad, Orlová.

Přisedíci:

Alois Burkot, Orlová. Jan Dbalý, Doubrava. Andělín Kypast, Orlová. Jan Pelíšek, Lazy.
Josef Plachý, Poruba.

Náhradníci:

Ferdinand Malina, Orlová. Jaroslav Brdička, Orlová. Leg. Žila (vystěhoval se do Ruska).

Zástupce Čs. Obce Legionářské a Jednoty Orlové:

František Janeček, Orlová.

Zástupce Čs. Obce Sokolské a Těšínské župy Jana Čapka:

Otakar Micka, Lazy.

Revisoři účtů:

Rudolf Milenovský, Orlová. Stanislav Hanel, Orlová.

Zakládající člen:

Pěší pluk 34. „Střelce Jana Čapka“ Opava-Hranice, od ledna 1927.

Památník tento uspořádal kroužek, jehož členy byli: předseda Spolku pro poctu padlých za Těšínsko Josef Marek z Orlové, jednatelka spolku Marie Horáková, dále prof. Jaroslav Kubát, vrch. oficiál Jaroslav Zahradník z Orlové a Rudolf Šimůnek, učitel z Doubravy. O písemné příspěvky byla požádána celá řada osob na spravedlivém boji o naše práva na Těšínsko súčasťných i celá řada vynikajících pracovníků o náš kraj zasloužilých. Ačkoliv z vyzvaných vyhověla jen malá část, a většina buď ze skromnosti či zaneprázdněnosti nebo i jiných důvodů nám své příspěvky odřekla, rozrostl se památník v objemný svazek. Z původně zamýšlené hrsti vzpomínek, z pouhé sbírky listů do památníku vznikl sborník cenných historických dokumentů, v němž je také uloženo několik citových, pěknou formou podaných dojmů z doby pro nás všechny nezapomenutelné. Pořadatelé tohoto památníku vzdávají tímto vřelý dík všem těm, kteří svými příspěvky k bohatosti tohoto dílka přispěli i těm, kteří jakoukoliv podporou vydání jeho umožnili.

Písemný materiál spolku bude uschován v Krajinském museu v Orlové.

Některé štočky ochotně zapůjčilo nakladatelství J. Otty v Praze.

V Orlové dne 1. září 1928.

OBSAH:

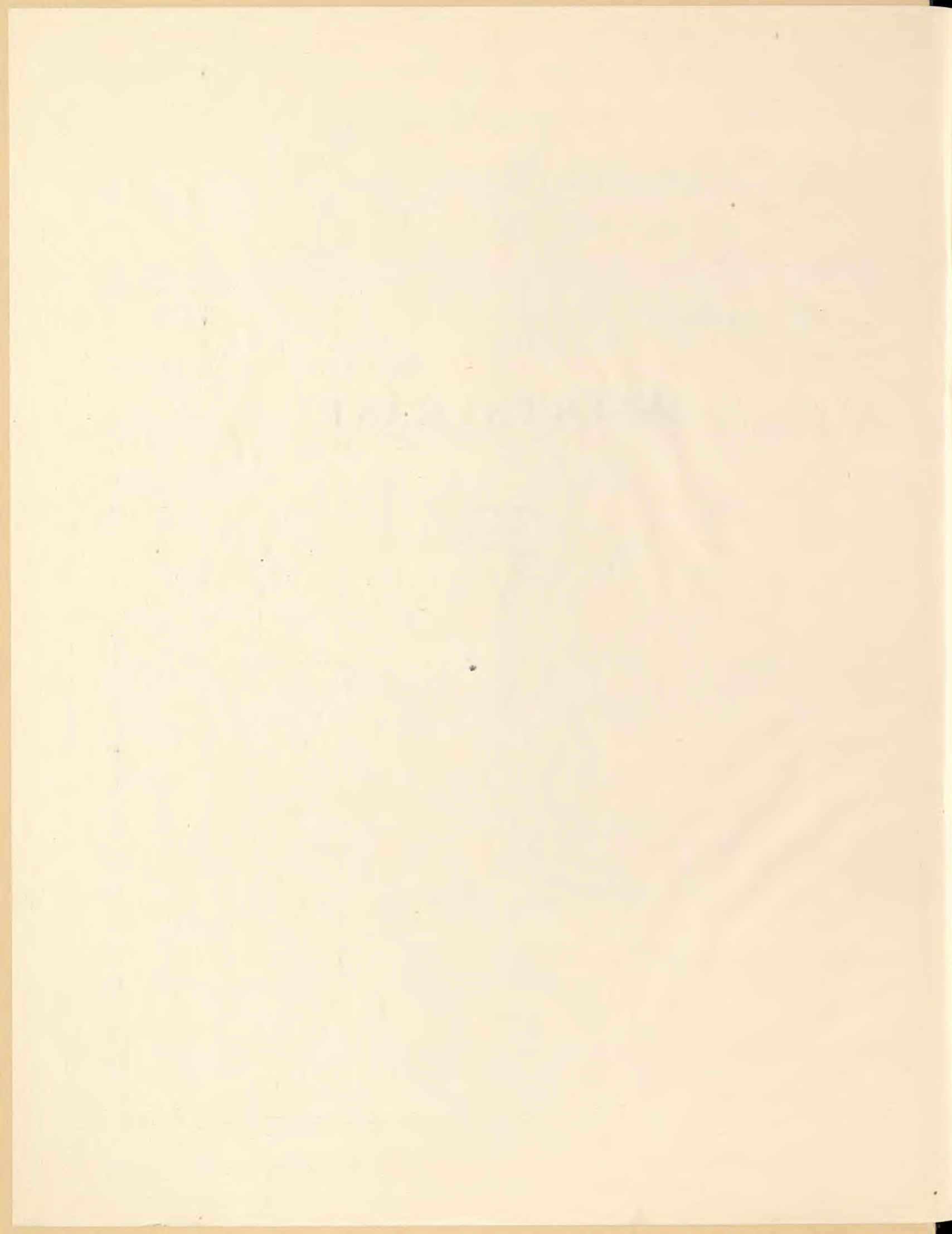
Úvodem	7.
List generála Josefa Šnejdárka	8.
JAROSLAV KVAPIL: Tryzna	9.
EDA PODHRÁZSKÝ: Za černou zem	10.
Hroby padlých za Těšínsko na hřbitově v Orlové	14.
Seznam raněných při obsazování Těšínska	15.
J. OŽANA: Tam v Orlové na kěrchově	17.
Z bojů o Těšínsko	17.
ŠKPT. M. MICKA: Těšínsko	18.
JAN HORÁK: II. prapor 21. střel. pluku z Francie na Těšínsku	20.
ŠKPT. ŠIMEK: Ústup za demarkační čáru	22.
JUDR. ANT. BŘESKÝ: Jak došlo k ústupu na Těšínsku	24.
JOŽA VOCHALA: Leden a únor 1919 na Těšínsku	25.
DR. FERD. PELC: Plebiscit na Těšínsku	31.
DR. L. DLOUHÝ: Vzpomínám	32.
J. HAERING: Památce francouzského vojáčka	34.
J. OŽANA: Plebiscit na Těšínsku 1920	35.
Pohřeb padlých v Těšíně	36.
JAN DBALÝ: Průvoz padlých hrdinů v bojích za Těšínsko z Pol. Těšína a pohřeb z Lazů do Orlové	38.
FR. ELIÁŠ: Mrtvi ležíme, jakož zákony kázaly nám	41.
Jan Čapek – Sokol	42.
Střelec Jan Čapek	43.
Letáček býv. 34. českosl. legionářského pluku v Italii	45.
VÍTEK HALFAR: Nad hrobem junáků	46.
Nad hroby padlých	46.
JAN DBALÝ: Vznik Spolku pro poctu padlých	47.
Technická část pomníku	49.
Pokladní zpráva	53.
Výkaz příspěvků a darů	54.
Členové výboru	55.
Část insertní.	

INSERTNÍ ČÁST.

PARFUMERIE

➤ 1908-1928 ◀

Centrální drogerie
Josef MAREK Orlová

Telefon č. 65.

BARVY	Barvy práškové i třené ve fermeži k nátěru nábytku, zdí, oken; barvy fasadní, k olejomalbě atd.
LAKY	Sklad veškerých barev emailových na nábytek a podlahy firem <i>Materna a Ripolin</i> . Laky: Kopalové, brunoliny, laky líhové, na slaměné klobouky. Ohnivzdorný stříbrný nátěr na kamna.
ŠTĚTCE	Tovární sklad Pelhřimovské kartáčovny dříve <i>J. Hrdina</i> .
GUMA	Látky obvazové, vata, obímadla kaliková, gazy, pásky měsíční, břišní a kýlní.
POŽIVATINY	Dětské moučky, krupičky, suchary, ovesné vločky, káva, cacao, čaj, veškerá vína, likéry, ovocné šťávy.
FOTO	Veškeré fotopotřeby. Fotografické plotny a papíry až do velikosti 18×24 vždy na skladě ve velkém výběru. Fotopřístroje, pokud nejsou na skladě, dodáváme na objednávku do 5 dnů.

PARFUMERIE

Divadelní líčidla * Krášlicí přípravky * Pudry * Voňavky.

PŘÍLEŽITOSTNÉ DÁRKY.

ZKOUŠENÝ ZUBNÍ TECHNIK

VÁCLAV ŠTĚTKA, ORLOVÁ

provádí odborně veškeré zubní práce
jak ve zlatě tak i v kaučuku, umělé chrupy, korunky,
čipkové zuby, plomby.

Umělecký atelier kameno-sochařský

Ferdinand Malina

v Orlové

(u katolického hřbitova)

provádí veškeré práce do
oboru spadající ve všech běžných
materiálech dle vlastních

a dodaných
nákresů.

Na pomníku padlým za Těšínsko provedl práci sochařskou dle návrhu.

HRAČKY

PÁNSKÁ
MODA

KOŠILE
KRAVATY

EMIL CHAMRAD, ORLOVÁ, NÁM.

Sběrna prádla k čistění.

NEJVĚTŠÍ
MODNÍ ZÁVOD
NA TĚŠÍNSKU

PRVOTŘÍDNÍ
DÁMSKÉ LÁTKY

KOBERCE
A ZÁCLONY

DÁMSKÁ A DĚTSKÁ
KONFEKCE

PLETENÉ
ZBOŽÍ

PÁNSKÁ
MÓDA

BÍLÉ
ZBOŽÍ

ALBIN
CHAMRAD
ORLOVÁ, NÁMĚSTÍ.

TELEFON 101.

Lahůdkářství. * Vinárna.

Jaroslav Brdička

v Orlové.

Odborný obchod kávou.

KLAVÍRY. // PIANINA.

Hudební nástroje.

Josef Kunc, Orlová.

Největší hudební závod.

Gramofony.

Desky.

Opravy.

Hotel „Orlová“

v Orlové.

Kavárna, restaurace a vinárna.

Oblíbená kuchyně. Denně koncert.

Čisté cizinecké pokoje.

Albin Čuka, hotelier.

Telefon čís. 102.

**První orlovská
chemická čistírna
a barvírna**

**Ant. Šindelář,
Orlová.**

Václav Machek,

sklenář v Orlové.

Odborný závod porculánem, sklem
a obrazy.

ZARÁMOVÁNÍ OBRAZŮ.

DŘEVOPRŮMYSL

Továrna na okna, dvěře
a nábytek

PILA

Tel. č. 39

M. Kabátek, Orlová

Tel. č. 39

STAVITEL

Výroba cementového zboží

Poslední novinky dámských a dívčích *plášťů,*
dámských i pánských *látek*

v největším výběru najdete v modním závodě

Jan Kandus, Orlová - na náměstí.

JAN STACH V ORLOVÉ,
MASARYKOVA TŘ.

Pánský a dámský krejčovský závod, sklad
sukna a pánské i dámské garderoby.

Telefon 83 a 110.

Zhotovuje prvotřídní pánskou a dámskou garderobu dle
míry z vlastních i přinesených látek.
Nutné práce zhotoví během 24 hodin.

BOHATÝ SKLAD
dámských a pánských oděvů vlastní výroby.

Poslední novinky dámských i pánských látek
domácích i cizozemských.

Ceny bezkonkurenční. Obsluha solidní.
Světové žurnály k dispozici.

Drogerie — Parfumerie

*nabízí svůj hojně zásobený
sklad toaletních krémů a mýdel, prostředků proti pihám,
k odstranění chloupků, k barvení a odbarvování vlasů,
jakož i mnoho jiných přípravků pro dnešní toaletu.*

Leopold Klocek, Orlová.

Ceny mírné!

OBCHODNÍ DŮM
ROBERT POSKER
ORLOVÁ-KOPANINY.

SBĚRNA PRÁDLA. PTAČÍ ZOBY.
KOLONIÁLNÍ ZBOŽÍ.

PLZEŇSKÁ RESTAURACE

BOHDAN
JAHODA
V ORLOVÉ.

HOTEL
„HVĚZDA“.

VÝBORNÁ KUCHYNĚ.

Boleslav Moravec,
kloboučník,
Orlová - nová radnice

doporučuje
svým příznivcům
svůj bohatě zásobený
sklad klobouků, čapek a holí.

Opravy klobouků.

Půjčovna cylindrů.

„Elektroferra“

spol. s r. o.

elektro-technický radio-závod
Orlová.

Telefon 98.

Telefon 98.

Veškeré elektro- a radiopotřeby výhodně.

Nabíjení akumulátorů

a niklování kovů.

Oprava spálených radiolamp (regenerace)
se zárukou.

Výletní restaurace
v Orlové,
nad klášterem.

★
Prvotřídní zábavní podniky.
Výborná kuchyně.
Dobré nápoje.

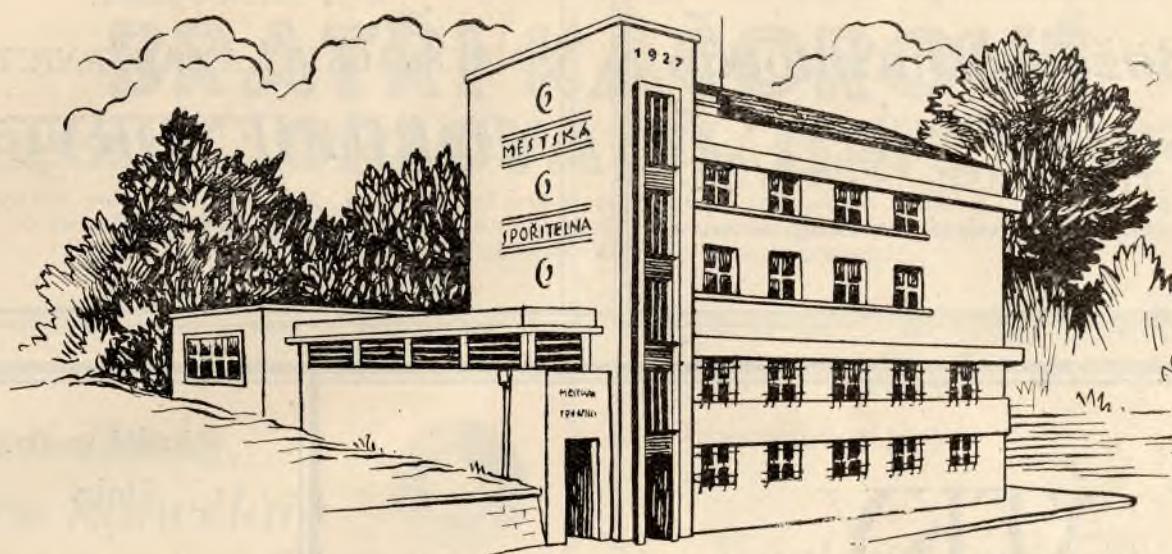
★
Ant. Stross, restaurater.

Rudolf Milenovský,

architekt a stavitel

v Orlové,

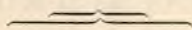
provádí a projektuje stavby všeho druhu.

*Městská spořitelna v Orlové
se Sběrnou a platebnou v Dolní Suché.*

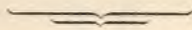
*Uklady na spořitelní knížky, vkladní list a běžné účty
zúrokují se co nejvýhodněji.*

Neobmezená a neodvolatelná záruka města Orlové. / Sirotčí jistota vkladů.

Přísné úřední tajemství i vůči finančním úřadům.

Výhodné zápůjčky. / Peněžní obchody všeho druhu. / Sâfes.

Stav vkladů Kč 23,000.000'—.

Fondy ca. Kč 1,100.000'—.

Modní síň pro dámy

Božena Duchková
Orlová

ŠATY // PLÁŠTĚ // KOSTÝMY
Prvotřídní provedení. // Ceny mírné.

DOPORUČUJEME

NATĚRAČSTVÍ A LAKÝRNICTVÍ
CYRIL HENDRYCH
V ORLOVÉ.

LÁTKY

VLNĚNÉ, BAVLNĚNÉ,
HEDVÁBNÉ A PRACÍ

Pánská moda.

Hole.

*

Levné ceny.

KOUPÍTE LEVNĚ V MODNÍM ZÁVODĚ

ANT. SUCHARDA
ORLOVÁ

HLAVNÍ TŘÍDA * TELEFON ČÍSLO 5.

Výbavy pro nevěsty.

Dámské prádlo.

Klobouky.

*

Velký výběr.

VEŠKERÉ KOLONIÁLNÍ ZBOŽÍ

nejvýhodněji koupíte u fy.

L. STŘÍŽOVSKÝ
V ORLOVÉ

vedle Husova domu.

K. Glacner a spol.

elektrotechnický a mech. závod

*V ORLOVÉ, Masarykova 165
provádí*

*veškeré do toho oboru spadající práce,
prodej žárovek, motorů a instalačního
materiálu.*

Umělecko-klempířský instalaterský a speciální závod kovotlačitelský

BRATŘI KAČOROVÉ

TELEFON 143.

ORLOVÁ ČÍS. 314.

TELEFON 143.

Vyrábí veškeré předměty z kovu tlačené pro všechna řemeslná odvětví. Provádí práce cizelované, tepané, osvětlovací tělesa, urny, mosazné práce pro veřejné místnosti. Zhotovování a opravy blatníků a autochladičů.

*Pro školy,
pro kanceláře*

veškeré potřeby v nejlepší jakosti

dodá knihkupectví a papírnictví

A. Knyblové v Orlové,
naproti občanské škole.

Doporučuje se firma :

Václav Desenský,
malíř pokojů a natěrač

v Orlové.

Josef Baloun, Orlová
sedlárství a řemenárství.

Provádí veškeré práce sedlářské
za levné ceny.

Bývalý asistent dětské universitní kliniky
v Brně

MUDr. Jaroslav Dostál,
odbor. lékař pro nemoci dětské a kojenecké
Ord. 8-10, 2-4. **Orlová,** Telefon č. 68.
(obecní dům.)

Porady pro matky a kojence. Horské slunce.
Očkuje proti spále.

NÁSTROJE PRO VŠECHNA ŘEMESLA. ZAŘÍZENÍ KUCHYŇSKÉ.

Stavební a nábytkové kování.
Stavební materiál, nosiče a
železo pro betonové stavby.

Ve velkém výběru a za velmi výhodných cen u firmy

FR. VAŇATKA, ŽELEZÁŘSKÝ OBCHOD, ORLOVÁ.

Hudební škola Em. Šárky v Orlové,

schválená slezskou zemskou vládou v Opavě, nalézá se ve vlastní budově, **Slezská ulice číslo 795** a jest rozdělena na **oddělení klavírní - 8 tříd, oddělení houslové - 8 tř., oddělení zpěvní - 5 tříd.** Vyučuje se jednotlivě od prvopočátku až k virtuositě. Oddělení pro přípravu na konservatoř a ke st. zkouškám.
Zápis denně.

EB

**Obrazy. Rámy.
Zrcadla. Skla.**

Koupíte levně u firmy
EMIL BERKA, ORLOVÁ.
Vedle kláštera.

Žádejte všude

**České akc. pivo
Mor.-Ostravské**

dodává

Salingrův sklad piva,
Telefon 4. **Orlová.** Telefon 4.

**Vlastní výroba a sklad
nábytku**

**MATĚJ MAJZLÍK,
ORLOVÁ.**

Úplné zařízení bytů, obchodů,
kaváren a veřejných místností.

Levné ceny! Záruka!

Pohřební ústav v Orlové

Telefon
číslo 80.

»**PIETÄT**«
naproti klášteru.

Provádí kremace, pohřby do země, převozy
vlastními povozy za nejlevnější ceny.

Sklad rakví dřevěných a kovových.

P. T. spolkům zvláštní ceny.

Doporučuje se firma:

Štěpán Prokop,
malíř pokojů a natěrač

v Orlové.

Odbor. lékař a operatér
chorob ušních, nosních a krčních

MUDr.

Miloslava Jodasová
v Orlové.

Ordinuje od 9 — 11 a od 2 — 5 hodin

Též pro nemocenskou pojišťovnu
soukromých úředníků a zřízců v Praze,
odbočka Moravská Ostrava a okresní
nemocenskou pojišťovnu ve Fryštátě.

ING.

K. HRSTKA & SPOL.

KOMANDITNÍ SPOLEČNOST PRO
TECHNICKÉ POTŘEBY A STAVEBNINY
V ORLOVÉ

dodává

cihly, tašky, drenážní trubky, cement
portlandský a vysokopecný, vápno, le-
penku, isolační plotny, dehet, rákos,
kameninové zboží, asbestocementovou
krytinu, umělou omítku, dlaždice, par-
kety, kamna, jakož i veškeré stavebniny
a technické potřeby ve velkém i malém.

Ceny levné. Vlastní sklady.

Telefon číslo 59.

KAVÁRNA

»ELEKTRA«

BÁŇSKÝ DŮM

V ORLOVÉ.

TŘIKRÁT V TÝDNU KONCERT

VEŠKERÉ

TU- I CIZOZEMSKÉ ČASOPISY

RODINNÁ TANEČNÍ SÍŇ

AMERICKÁ HUDBA JAZZ-BAND

Nejstarší

české knihkupectví v Těšín. Slezsku

Fr.

Vysloužilová

v Orlové.

Velký výběr

veškeré literatury

i kancelářských potřeb.

MUDr. František Beránek v Orlové

ordinuje pro praktické i zubní lékařství
od 8 do 10 hodin a od 14 do 16 hodin.

Veškeré zubolékařské práce i pro členy
nemoc. pokladen a revírní br. pokladny.

OBCHOD PRÁDLEM

MODNÍ ZBOŽÍ

PÁNSKÁ MODA

KRULIŠ

ORLOVÁ

RADNICE

✧ H R A Č K Y ✧

Cukrářství

B. SIGMUND V ORLOVÉ.

Výroba dortů, koláčů, piškotů, sucharů
a čajového pečiva.

Sklad střížního frenštátského zboží, plátna,
kanafasů, zefírů, damašků atd.

FRANTIŠEK RICHTER ORLOVÁ - POD KOSTELEM

Výbavy pro nevěsty.

Velký výběr.

Tovární ceny.

KNIHKUPEC
A PAPÍRNÍK

NELIBA V ORLOVÉ

obslouží Vás dobře
v každém ohledu.

»RAPID - 777 - ORLOVÁ«

F. Pardubický.

Výroba diapositivů, celuloidových reklamních předmětů
a reklam vůbec. Reklamní, insertní a informační kancelář.

„RAPID - FILM“.

Výroba filmů hraných, průmyslových,
lidovýchovných, rodinných a propagačních.

Podporujte průmysl na Těšínsku !

Laciným moderním kloboukem poslouží Vám

FY. FL. SKOPAL,
KLOBOUČNÍK, ORLOVÁ.

/ Pánské a dámské opravy ve vlastní dílně. /

RADIO
ELEKTRO-STROSS

Orlová, radnice.

Telefon číslo 11.

Kožešiny

kupujte jen u odborníka

KAREL MEZERA,

kožešník v ORLOVÉ.
pod katolickým kostelem.

Vlastní výroba čepic. — Sklad deštníků
a holí. — Veliký výběr.

První orlovská mlékárna
(pod kostelem)

ANEŽKA BOHUŠOVÁ

nabízí P.T. obecnstvu denně
čerstvé mléko, máslo čajové i moravské, tvaroh,
vejce, smetanu kyselou a sladkou, šlehačku, jog-
hurt a jiné mléčné výrobky.

Obsluha solidní.
Telefon 129.

Lékárna

děd. Skorkovských, Orlová,
náměstí — radnice.

Lékařnické přípravky (speciality) tu- i cizozemské,
drogy, chemikálie, vata, obvazové a gumové zboží.
Sklad minerálních vod. Medicinální vína. Brandy.
Dětské moučky. Toiletní a kosmetické přípravky.

Přesná analýze moči.

Lékárna vydává
léky na účet všech nemocenských pokladen.

Veškeré surové kůže přijímá k vydělání

BOHUSLAV POSPÍŠIL,

a kupuje
za nejvyšší denní ceny

obchod kůží
V ORLOVÉ, NAD DĚLNICKÝM DOMEM.

Řeznictví
a uzenářství

**JINDŘICH
MICHALÍK
V ORLOVÉ,**

Masarykova třída (proti dělnic-
kému domu).

Obslouží Vás
vždy nejlepším zbožím.

KÁVA / ČAJ / KAKAO

a veškeré
koloniální zboží

ED. KONVIČKA,
ORLOVÁ.

JANA BALOVÁ
V ORLOVÉ

nabízí denně čerstvé
mléko, máslo,
tvaroh
a smetanu.

Dámská modní síň
Osvald Šulc dříve E. Švehelková
Orlová.

Vyšívání vzor Plissé.
Ažurování zhotovuje

E. ŠVEHELKOVÁ, Orlová,
Městský dům.

Labužníci

žádají jen

Radvanické pivo

Sklad

L. ČERNÝ, ORLOVÁ ◀
Telefon číslo 109.

DOBRÁ OBUV

značka
HUMANIC
k dostání
u firmy

KAREL KANIA,
ORLOVÁ, HLAVNÍ TŘ.

**STŘIŽNÉ A KRÁTKÉ ZBOŽÍ,
PLÁTNA**

nakoupíte levně u firmy

JAROSLAV PABL

ORLOVÁ

Dům báňských úředníků.

OBLEKY, RAGLÁNY

u firmy

»PRVODĚV«

První dělnické oděvní družstvo Prostějov

filiálka ORLOVÁ, Městský dům.

Občanská záložna v Orlové,

nejstarší místní peněžní ústav,

přijímá vklady

na knížky i běžné účty a poskytuje za výhodných podmínek

úvěr všeho druhu.

Firma

»Vzájemnost«

spol. s r. o.

v Orlové - Kopaniny.

*Sklad veškerého
koloniálního zboží, přírodních vín
a lahůdek.*

Opravujeme

levně a rychle všechnu obuv

i u nás nekoupenou

Bata

prodejna obuvi,

vlastní rychlosprávkárna

Orlová,

v domě Občanské záložny.

Doporučujeme
obchod zbožím smíšeným a koloniálním
Dominika Olšara
v Doubravě.

ALOIS KIKA,

závod krejčovský,
DOUBRAVA,
zhotovuje
veškeré oděvy
i stejnokroje za
výhodných podmínek
korporacím.

JOSEF ŠUSTÍK,

knihkupectví,
papírnictví
a
obchod
smíšeným zbožím
Doubrava.

Levně a dobře nakoupíte
zboží smíšené a koloniální v obchodě

∞ **Josefa Olšara** ∞
v Dětmarovicích.

Josef Krístl,

strojírna, slévárna
a dílny na železné
konstrukce,

Poruba u Orlové.

Telefon: Orlová 21.

Obchodní dům

Antonín Jirka,
Petřvald-Hedvika.

Doporučuje svůj bohatě zásobený
sklad látek dámských a pánských, hed-
vábí, plyšů, sametů, bílého zboží, zá-
clon, šálů, šátků, dámských plášťů,
pánské a chlapecké konfekce.

Sezonní novinky denně docházejí.

Martin Žižka,

krejčovský závod

v Doubravě.

Zhotovuje
veškeré civilní obleky jakož i
veškeré stejnokroje dle míry.

DOPORUČUJE SE
ZNÁMÁ RESTAURACE

„NA FOJTSTVÍ“

EMILA ŠTĚRBY
V PORUBĚ U ORLOVÉ.

RESTAURACE

**POD HOHENEGGER
HUGO ZLATNÍK,
KARVINNÁ.**

Obchod smíšeným
a koloniálním zbožím

Marie Lubojacká,

v Porubě u Orlové
naproti Žofinské Jámy.

DROGERIE ZDENĚK KREJČÍ,
LAZY, NÁRODNÍ DŮM.
 NABÍZÍ LEVNĚ:
BARVY, LAKY, FERMEŽE, ŠTĚTCE
A VEŠKERÉ ZBOŽÍ TOILETNÍ.

Stavitel
Fr. Hamrlík,
 tesařský mistr, soudní
 znalec a odhadce,
Lazy, Slezsko,
 projektuje a provádí
 veškeré stavby obytné,
 průmyslové
 a hospodářské
 rychle, solidně a levně.

Plány. - Rozpočty.
 Odhady realit.

Vlastní betonářská
 a stolařská dílna.

Účet pošt. spoř. Praha
 číslo 303.562.

Telegr.: Hamrlík Lazy.

Telefon číslo 15.

Krejčovský závod

firmy

Josef Lojda,
Lazy, Narod. dům.

Doporučuje se
 P. T. zákazníkům.

Prvotřídní provedení. - Levné ceny.

MAREK
 &
JUNBAUER

dříve:

Družstvo báňských
 úředníků
Lazy-Těšínsko.

Nejlevnější
 nákupní pramen
 koloniálního zboží
 a krmiv.

Václav Šusta, Lazy (proti nové Jámě).

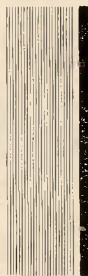
Velký výběr vázanek, límců, kravat a rukavic. Nejlepší a nejlevnější nákup bílého a trikotového prádla, zboží střížního, modního, a galanterního, jakož i příprav pro švadleny a krejčí. Hračky a příležitostné dárky. Největší výběr. Nejlevnější ceny.

Poboční závod naproti hostince p. Křístka.

MOR. OSTRAVSKÁ SPORITELNA V MOR. OSTRAVĚ

A JEJÍ FILIÁLKY

V KARVINNÉ A PŘÍVOZE

úrokují výhodně vklady na knížky a v účtě běžném, poskytují zápůjčky na hypotéky, směnky a cenné papíry.

Nákup a prodej cizích valut.

Lidová strádalna.

Stav vkladů Kč 165,000.000.—.

Vlastní rezervní fondy přes Kč 10,000.000.—.

Všechny vklady požívají sirotčí jistoty a vkladní knížky jsou připuštěny za záruky a vadia.

Za veškeré vklady u spořitelny uložené ručí aktiva spořitelny a město Mor. Ostrava celým svým jměním a poplatní silou všech občanů.

Správa spořitelny podrobena jest dozoru státnímu a podléhá nepředvídané revisi Svazu českoslov. spořitelén.

O vkladech spořitelních zachovává se přísné tajemství a nemůže spořitelnu nikdo donutiti ku sdělení, zda-li kdo a kolik má uloženo.

STŘIŽNÍ A MODNÍ ZBOŽÍ

JINDŘICH POSKER, KARVINNÁ

HOHENEGGER.

Navštivte

**nádražní restauraci
v Karvinné.**

Výborná kuchyně. Dobře vyleželá piva a vína.

O hojnou přízeň prosí
Štěpán Kubásek.

Krejčovský závod

Hošek a Ulrich, Karvinná.

Hlavní nádraží, s Telefon číslo 61.

*Šitování obleků všech druhů
i z donesených látek.*

OBCHODNÍK
SMÍŠENÝM ZBOŽÍM

RUDOLF ŽIŽKA

V KARVINNÉ.

VAZBY KNIH * TISKOVINY
KNIHKUPECTVÍ * PAPÍRNICTVÍ

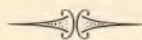
JINDŘIŠKA KRŮTOVÁ

KARVINNÁ - SLEZSKO,

POBOČNÝ ZÁVOD: HOHENEGGEROVA ULICE 1587

DOPORUČUJE SE PŘÍZNÍ CT. OBECENSTVA.

IMPORT ČAJE
A VELKOOBCHOD

TELEFON ČÍSLO 35.

J. KRAJÍČEK,
KARVINNÁ.

JAN MÍČEK,

lahůdky, zboží
smíšené,

KARVINNÁ.

Klobouky

BEDŘICH ŠEDIVÝ,

KARVINNÁ, telefon číslo 53. / /

Čepice, deštníky, hole.

Košile, límce, manžety, kravaty, ponožky atd. Opravy
pánských a dámských klobouků solidně a nejlevněji.

KAVÁRNA
RESTAURACE

JOSEF
OSTÁREK
KARVINNÁ.

Telefon č. 58.

Osobní autodoprava.

Foto

Drogerie

Josef Marek
Český Těšín.

Parfumerie

Guma

Doporučuje se známá restaurace

ČEŇKA NAVRÁTILA V ORLOVÉ,

Výborná kuchyně.

naproti košicko-bohumínské dráhy.

Kulečníky.

Dámské a pánské látky,
výbavy pro nevěsty nejlépe nakoupíte
v modním závodě firmy

FRANT. MERTA
KARVINNÁ.

Telefon č. 44.

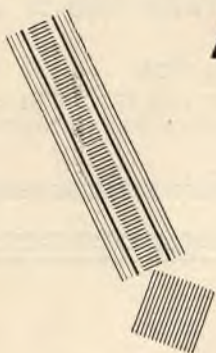
Lékárna »U Salvatora«

v Českém Těšíně

Mr. Ph. Ant. Novotného.

nabízí minerální vody, medicínální vína, cognac, vý-
živné preparáty, tu- i cizozemské speciality, mýdla
a kosmetické prostředky ku pěstění krásy a jiné po-
třeby ku ošetřování nemocných, osvědčenou mast
proti píhám, mast na staré rány, revm. mázání atd.

ČERVENKA A SPOL.

dovoz
a velko-
pražírna
kávy

ČESKÝ TĚŠÍN.

Výhodný nákupní pramen
pro obchodníky.

Elektro-Radio

Chcete-li užítí příjemné chvílky,
kupte si R A D I O od
Petržilky.

Instalace
Hromosvody
Žárovky
Motory
Lustry

Český Těšín, Mor. Ostrava.
naproti nádraží, Telefon 82.
Telefon 23.55.

Vinárna
Lahůdkářství
Frant.
Vinohradníková
Český Těšín,
naproti nádraží.

Jen dobrým zbožím koloniálním a dobrou
obsluhou poslouží Vám
firma

BEDŘICH BĚHAL,

ČESKÝ TĚŠÍN,
Nádražní ulice č. 11.

OBČANSKÁ ZÁLOŽNA V DOUBRAVĚ

Vklady na spořitelní knížky, vkladní list a běžné účty
zúrokují se co nejvýhodněji.

Přísné úřední tajemství i vůči finančním
úřadům. Výhodné zápůjčky. Peněžní obchody všeho druhu.

Książnica Cieszyńska

KD III 2602